

การรวบรวมและการวิเคราะห์หัวเรื่องสมุนไพรไทย

ชลวิทย์ จิตมาน

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์)
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

COLLECTING AND ANALYZING SUBJECT HEADINGS
FOR THAI HERBS

CHOLLAWIT CHITMAN

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ART
(LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE)

2018

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การรวบรวมและการวิเคราะห์ห้วงเรื่องสมุนไพรรไทย

ชื่อผู้เขียน นายชลวิทย์ จิตมาน

สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารานุกรมศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภาส พาวินันท์

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ทิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์

รองศาสตราจารย์ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี

มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ปรามใหญ่)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ชัยเลิศ ปริสุทธุกุล)

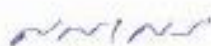
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภาส พาวินันท์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ทิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การรวบรวมและการวิเคราะห์หัวเรื่องสมุนไพรไทย

ชื่อผู้เขียน นายชลวิทย์ จิตมาน

ชื่อปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ปีการศึกษา 2561

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภาส พาวินันท์ ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. พิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์
3. รองศาสตราจารย์ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บิ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม ประเมินความเหมาะสม และตรวจสอบ การใช้คำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย โดยดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ (1) การรวบรวม คำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยจากพจนานุกรมและสารานุกรม ทางด้านสมุนไพรไทย จำนวน 6 ฉบับ เพื่อคัดเลือกคำศัพท์สมุนไพรไทยที่ใช้คำแทนในภาษาไทยมากกว่า หนึ่งคำ (2) นำคำศัพท์ที่รวบรวมเสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย ซึ่งเป็นอาจารย์ ประจำสาขาวิชาแพทยแผนไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมิน ความเหมาะสมของคำศัพท์สำหรับเป็นคำค้นประเภทหัวเรื่อง และ (3) นำคำศัพท์ที่ รวบรวมได้ไปตรวจสอบกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของห้องสมุด- มหาวิทยาลัย จำนวน 5 แห่ง

ผลการวิจัยพบว่าคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสมุนไพรไทย ที่ใช้คำแทน ในภาษาไทยหลายคำ มีทั้งสิ้น 645 คำ พบว่า คำศัพท์สมุนไพรดังกล่าวใช้คำแทน ในภาษาไทยสองคำ มีมากที่สุด จำนวน 111 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 17.20 รองลงมา ใช้คำแทนในภาษาไทยสามคำ จำนวน 95 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 14.72 และใช้คำแทน ในภาษาไทยสี่คำ จำนวน 94 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 14.57 ตามลำดับ

ผู้เชี่ยวชาญด้านแพทย์แผนไทยได้ประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์เพื่อใช้เป็น คำค้นประเภทหัวเรื่อง พบว่า มีคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินทั้งสิ้น 489 คำ โดยแบ่งเป็น คำศัพท์หลัก จำนวน 383 คำ คิดเป็นร้อยละ 78.32 และคำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ จำนวน 106 คำ คิดเป็นร้อยละ 21.68 สำหรับคำศัพท์หลักที่ผ่านการประเมินอย่างเป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 280 คำ คิดเป็นร้อยละ 73.11 และผ่านการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 103 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.89 ส่วนคำศัพท์ที่ใช้แทนกันผ่านการประเมินอย่างเป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 38 คำ คิดเป็นร้อยละ 35.85 และผ่านการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 68 คำ คิดเป็นร้อยละ 64.15

การนำคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยที่รวบรวมได้และผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งหมด 489 คำ ไปตรวจสอบกับระบบสืบค้นข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย 5 แห่ง พบว่า คำที่ใช้เป็นหัวเรื่องในฐานข้อมูล ทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) มีจำนวน 375 คำ โดยแบ่งเป็นคำที่ผ่านการประเมิน อย่างเป็นเอกฉันท์ จำนวน 264 คำ คิดเป็นร้อยละ 70.4 และคำที่ผ่านการประเมิน ไม่เป็นเอกฉันท์ จำนวน 111 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.6 โดยฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา พบคำศัพท์สมุนไพรที่ใช้เป็นคำค้น ประเภทหัวเรื่องมากที่สุด จำนวน 300 คำ คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมาคือ หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 289 คำ คิดเป็นร้อยละ 77.06 และสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 265 คำ คิดเป็นร้อยละ 70.66 ตามลำดับ

ABSTRACT

Thesis Title	Collecting and Analyzing Subject Headings for Thai Herbs
Student's Name	Mr. Chollawit Chitman
Degree Sought	Master of Arts
Field of Study	Library and Information Science
Academic Year	2018
Advisory Committee	
	1. Asst. Prof. Dr. Prapat Pawinun Chairperson
	2. Assoc. Prof. Dr. Pimonpan Prasertwong Raper
	3. Assoc. Prof. Sasinan Setthawatbodee

In this thesis, the researcher collects, evaluates the appropriateness, and investigates the use of a Thai herbal vocabulary.

This investigation was carried out by taking the following three steps seriatim:

The researcher collected (1) Thai herbal vocabulary from six dictionaries and encyclopaedias dealing with Thai herbs in order to select vocabulary for Thai herbs that used substituted words in Thai more than once.

(2) The vocabulary words collected were then presented to experts in Thai herbs. These experts were five lecturers in the field of Thai traditional medicine at Ramkhamhaeng University. These experts evaluated the

appropriateness of a vocabulary that could be used for retrieval based on subject headings.

(3) The vocabulary words collected were verified by employing the Online Public Access Catalog (OPAC) of five university libraries.

Findings are as follows:

Six hundred forty-five English words for Thai herbs were substituted for Thai words. It was also found that 111 (17.20 percent) vocabulary words for Thai herbs were replaced by Thai words (17.20 percent). Next in descending order were three Thai word substitutes for 95 vocabulary words (14.72 percent) and four Thai substitutes for 94 vocabulary words (14.57 percent).

Experts in Thai traditional medicine evaluated the appropriateness of the vocabulary words to be used as subject headings and the results were as follows:

The vocabulary words satisfying the evaluation were 489 words in number divided into 383 major vocabulary words (78.32 percent) and 106 substituted words (21.68 percent). Two hundred eighty major vocabulary words unanimously passed the evaluation (73.11 percent) and 103 words satisfied the evaluation but not unanimously (26.89 percent). Thirty-eight words (35.85 percent) unanimously satisfied the evaluation and 68 (64.15 percent) satisfied the evaluation, but not unanimously.

Four hundred eighty-nine vocabulary words for Thai herbs collected and evaluated by experts were checked with OPAC at five university libraries with the following results:

Words used as subject headings in OPAC databases were 375 in number. These were divided into 264 words unanimously evaluated (70.4 percent) and 111 words satisfying evaluation but not unanimously (29.6 percent). The OPAC database at Burapha University Library showed vocabulary words for Thai herbs as subject headings at the highest level with 300 words (80 percent). Next in descending order were the Kasetsart University Library with 289 words (77.06 percent) and Academic Resource Center Mahasarakham University with 265 words (70.66 percent).

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภาส พาวินันท์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. พิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์ รองศาสตราจารย์ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี กรรมการปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ชัยเลิศ ปริสุทธุกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดี ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นที่มีคุณค่าต่อการวิจัย จนกระทั่งวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะอาจารย์ นักการแพทย์แผนไทย สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ได้สละเวลาอันมีค่าประเมินคำศัพท์ ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือประกอบงานวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ผู้ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานการดำเนินชีวิต ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา และเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา อีกทั้งขอขอบคุณบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง พี่ ๆ น้อง ๆ งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์และกำลังใจที่ดีแก่ผู้วิจัย จนทำให้ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ด้วยดี

ชลวิทย์ จิตมาน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญตาราง.....	(12)
สารบัญภาพประกอบ.....	(15)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
คำถามของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดเก็บและค้นคืนทรัพยากร-	
สารสนเทศ	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหัวข้อ	23
แนวคิดเกี่ยวกับแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทย	30
หลักสูตรการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	49
การรวบรวมคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย.....	50

บทที่	หน้า
การประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	55
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	56
ตอนที่ 1 ผลการรวบรวมคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย.....	56
ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมคำศัพท์ทางสมุนไพรไทย เพื่อใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญ.....	64
ตอนที่ 3 การตรวจสอบการใช้คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยเพื่อใช้เป็น คำค้นประเภทหัวเรื่องของห้องสมุดมหาวิทยาลัย	68
5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	90
สรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผล	90
ข้อเสนอแนะ	93
ภาคผนวก	96
บรรณานุกรม	115
ประวัติผู้เขียน.....	119

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 สถาบันการศึกษา สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์	38
2 สถาบันการศึกษา สาขาการแพทย์แผนไทย ระดับปริญญาตรี.....	39
3 เกณฑ์การประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย	52
4 นำเสนอผลการตรวจสอบคำศัพท์ทางสมุนไพรไทย.....	55
5 จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย จำแนกตามคำที่ใช้ เรียกแทนที่มีความหมายเดียวกันในคำไทย	63
6 จำนวนและร้อยละคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้ เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย	65
7 จำนวนและร้อยละคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้ เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย จากคำศัพท์หลักและจำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญ ด้านสมุนไพรไทย	65
8 จำนวนและร้อยละคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้ เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทยจาก คำศัพท์ที่ใช้แทนกันโดยจำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญ ด้านสมุนไพรไทย	66
9 จำนวนและร้อยละคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้ เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย จำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินคำศัพท์หลักที่ผ่าน การประเมินเป็นเอกฉันท์และการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏ ในราชบัณฑิตยสถาน	66

10	จำนวนและร้อยละคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย จำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินคำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์และการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน	67
11	จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านแพทย์แผนไทย จำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินคำศัพท์ ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์	68
12	จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านแพทย์แผนไทย จำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินคำศัพท์ ที่ผ่านการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์.....	69
13	จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านแพทย์แผนไทย จำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินคำศัพท์ ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์และปรากฏอยู่ใน Web OPAC ของฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ และการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏอยู่ใน Web OPAC ของฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ	70
14	จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยที่ใช้เป็นหัวเรื่องในระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) โดยจำแนกตามห้องสมุดและผลการประเมินคำศัพท์.....	71
15	จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยที่ใช้เป็นหัวเรื่องในการสืบค้นข้อมูลระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ที่ปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน โดยจำแนกตามผลการประเมินคำศัพท์.....	72

ตาราง	หน้า
16 จำนวนร้อยละคำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ผ่านการประเมินความเหมาะสม ของผู้เชี่ยวชาญ และผ่านการตรวจสอบในระบบการสืบค้นข้อมูล ทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) จำแนกตามผลการประเมินเอกฉันท์ และไม่เอกฉันท์ของผู้เชี่ยวชาญ	72
17 คำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยที่ใช้เป็นคำแทนในภาษาไทยหลายคำ	96

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ	หน้า
1 เว็บไซต์สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง	53
2 เว็บไซต์หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล	53
3 เว็บไซต์หอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา	53
4 เว็บไซต์สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	54
5 เว็บไซต์สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	54

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมุนไพร ตามพระราชบัญญัติยานั้น หมายถึง ยาที่ได้จากพืช สัตว์ หรือแร่ ซึ่งยังไม่ได้ผสมปรุง หรือ เปลี่ยนสภาพ เช่น พืชที่ยังเป็นส่วนของลำต้น ใบ ดอก ผล หรือราก เป็นต้น ซึ่งยังไม่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูปใด ๆ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามในทางการค้าสมุนไพรจะถูกเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ถูกหั่นให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ บดให้เป็นผงละเอียด หรืออัดเป็นแท่ง สำหรับคนทั่วไปเมื่อได้ยินคำว่าสมุนไพร มักจะนึกถึงเฉพาะต้นไม้นานาชนิดใช้เป็นยาเท่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าสัตว์หรือแร่มีการนำมาใช้ไม่น้อย และใช้สำหรับรักษาโรคบางชนิดเท่านั้น (แก้้มหอม สวนแก้ว ณ ล้านช้าง, 2560, หน้า 13)

การใช้ยาสมุนไพรในการรักษาอย่างเป็นระบบ เท่าที่ปรากฏหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น พบว่า มนุษย์รู้จักใช้สมุนไพรมาตั้งแต่ยุคนีแอนเดอร์ทัล ซึ่งจากการขุดค้นหลุมฝังศพในประเทศอิตาลี พบว่า มีการใช้สมุนไพรเมื่อหลายพันปีก่อน แม้ชาวอินเดียแดงในเม็กซิโกก็รู้จักใช้ต้นตะบองเพชร เป็นยารักษาและรักษาบาดแผล ชาวซูเมเรียนที่เคยอพยพมาตั้งรกรากอยู่ที่บริเวณลุ่มแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติสเมื่อหลายพันปีก่อน ก็เคยใช้สมุนไพร เช่น ผื่น ชะเอม ไม้หอม และมัสตาร์ด ในเวลาต่อมาชาวบาบิโลเนียนก็ยังได้ใช้สมุนไพรเพิ่มเติมจากชาวซูเมเรียน เช่น ใบมะขามแขก หญ้าฝรั่ง ลูกผักชี อบเชย และกระเทียม (แก้้มหอม สวนแก้ว ณ ล้านช้าง, 2560, หน้า 14)

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 พระองค์ก็ทรงเห็นความสำคัญของสมุนไพรไทยที่นับว่าเป็นทั้งยาและอาหารประจำครอบครัว จึงได้มีพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการตามพระราชดำริสร้างสวนสมุนไพรขึ้นในประเทศไทย ในปีพุทธศักราช 2522 และยังคงทรงมีพระกรุณา-

โปรดเกล้าฯ ให้มีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านวิชาการทางชีววิทยา ด้านการแพทย์ การบำบัด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เหตุนี้เองจึงมีสวนป่าสมุนไพรเกิดขึ้นในประเทศไทย และได้มีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจัง เพื่อนำสมุนไพรมาใช้เป็นยารักษาโรคแทนยาสังเคราะห์ที่ใช้กันอยู่ปัจจุบัน (แก้้มหอม สวนแก้ว ณ ล้านช้าง, 2560, หน้า 17)

ระบบการแพทย์แผนไทยเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการดูแลสุขภาพ อีกทั้งเป็นระบบที่รองรับความเจ็บปวดที่ไม่สามารถเยียวยารักษาได้ในระดับครัวเรือน โดยมีหมอพื้นบ้านทางแพทย์แผนไทย รวมทั้งแพทย์ทางเลือกทำหน้าที่ให้การเยียวยารักษาระดับชุมชน ส่วนระบบการแพทย์แบบวิชาชีพนั้น ในประเทศไทยมีการแพทย์สมัยใหม่เป็นระบบหลัก มีบุคลากรวิชาชีพที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความเจ็บป่วย ระบบทั้งสามนี้มีส่วนเหลื่อมซ้อนกันอยู่ และมีบทบาทหน้าที่ต่างกัน มีจุดแข็ง จุดอ่อนในการส่งเสริมสุขภาพ รักษาโรค หรือฟื้นฟูสุขภาพได้แตกต่างกัน การมีระบบการแพทย์หลายระบบ ดำรงอยู่ร่วมกันนี้เป็นลักษณะสากลที่เกิดขึ้นทั่วไป สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะไม่มีระบบการแพทย์ใดระบบเดียวที่มีความสมบูรณ์แบบในตัวเอง จะตอบสนองต่อปัญหาความเจ็บป่วยและสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ป่วยและผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ คือ ทั้งสามารถเยียวยารักษาโรคต่าง ๆ ทุกชนิดได้อย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึง และสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมของทุกชนชั้น การแพทย์แผนไทย คือ การดูแลสุขภาพของคนไทย ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีไทย มีการใช้สมุนไพรทั้งในรูปแบบอาหารและยานำมาใช้ในการอบ การประคบ การนวด การแพทย์แผนไทยมีการวินิจฉัยโรคโดยการมีความเชื่อแบบไทย มีองค์ความรู้เป็นการใช้สมุนไพรในท้องถิ่น มีการเรียนการสอน และการถ่ายทอดความรู้อย่างกว้างขวางสืบทอดกันมายาวนานหลายพันปีนับเป็นภูมิปัญญาไทยที่น่าสนใจอย่างยิ่ง (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2554, หน้า 110)

การแพทย์แผนไทยได้กลับมาได้รับความนิยมและมีการจัดการอย่างเป็นระบบจนมีการเปิดการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก มีการเปิดสอนเป็นหลักสูตรการแพทย์แผนไทยระดับบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต เพื่อผลิตบัณฑิตและบุคลากรทางด้านการแพทย์แผนไทย ที่สามารถนำความรู้และทักษะทางด้านการแพทย์แผนไทยไปประกอบวิชาชีพได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ มีทักษะในเชิงวิชาชีพ

ทักษะในการสื่อสาร ทักษะในการจัดการ วิเคราะห์ สามารถพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการแพทย์แผนไทย และผสมผสานความรู้ทางด้านแพทย์แผนไทยและแผนปัจจุบันให้เกิดเป็นความรู้ที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมและการพึ่งตนเองในด้านสุขภาพ

จากการที่มีทรัพยากรสารสนเทศเพิ่มมากขึ้น การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศทางด้านสมุนไพรไทย จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญทั้งการคัดเลือก ควบคุม โครงสร้างสารสนเทศ การจัดหา และการจัดเก็บเพื่อการเข้าถึงซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ ครอบคลุมการค้นหา การดึงสารสนเทศเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ (มาลี ล้าสกุล, 2545, หน้า 4) ห้องสมุดจึงได้จัดทำเครื่องมือช่วยค้นข้อมูลไว้หลายรูปแบบ เพื่อรวบรวมรายการหรือจัดทำบัญชีรายชื่อของสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่มีอยู่ในห้องสมุดแต่ละแห่ง เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว และตรงกับความต้องการ

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศที่พบเห็นได้บ่อยครั้ง คือ การสืบค้นข้อมูลและการใช้คำที่ไม่ตรงกับคำค้นที่บรรณารักษ์กำหนดไว้ซึ่งจะเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้ใช้บริการไม่สามารถสืบค้นข้อมูลและเข้าถึงแหล่งสารสนเทศได้ตามความต้องการ การสืบค้นข้อมูลทางด้านสมุนไพรไทยก็เช่นกันเนื่องจาก ชื่อสมุนไพรไทยที่ใช้สืบค้นมีการใช้คำเรียกแตกต่างกันไปของแต่ละท้องถิ่น ทำให้เกิดความหลากหลายของคำที่ใช้เรียก จึงทำให้เกิดปัญหาในการสืบค้น

ในปัจจุบันห้องสมุดได้บันทึกข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภทในรูปแบบของฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศและจัดให้บริการสืบค้นในระบบออนไลน์ ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยค้นหาและชี้แหล่งทรัพยากรให้กับผู้ใช้ในการค้นหาหนังสือ บทความวารสาร โสตทัศนวัสดุ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ฯลฯ ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็วและค้นหาได้ตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจากแหล่งบริการสารสนเทศส่วนใหญ่ใช้ระบบออนไลน์บนอินเทอร์เน็ต การสืบค้นสามารถทำได้ง่าย เช่น การค้นด้วยชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง คำสำคัญ เลขเรียกหนังสือ (คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์, 2548, หน้า 52)

กระบวนการค้นหาสารสนเทศเริ่มต้นจากผู้ค้นมีความต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังนั้น ผู้ค้นจะต้องมีข้อมูลส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการสืบค้น หลักการค้นจะเริ่มต้นจากข้อมูลที่ผู้สืบค้นมีอยู่ ซึ่งทางเลือกในการสืบค้นที่สำคัญ ๆ คือ การสืบค้นผ่านชื่อผู้แต่ง (author) หมายถึงชื่อของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล หรือหน่วยงาน/องค์กร ที่แต่งหรือเขียนหนังสือ บทความ หรือทรัพยากรสารสนเทศนั้น ๆ ผ่านชื่อเรื่อง (title) หมายถึง ชื่อหนังสือ หรือชื่อบทความ หรือชื่อทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการค้น และคำหรือคำสำคัญ (words หรือ keywords) หมายถึง คำใด ๆ ที่มีความหมายแทนเรื่องที่ต้องการค้น โดยปกติคำสำคัญที่สามารถค้นได้จากเครื่องมือสืบค้น จะเป็นคำที่นำมาจากคำที่ปรากฏในชื่อเรื่องและหัวเรื่อง แต่เครื่องมือสืบค้นบางชนิดอาจนำคำค้นมาจากที่ปรากฏในบทคัดย่อ (abstracts) หรือตัวเนื้อหา (texts) ของหนังสือ หรือบทความหรือทรัพยากรสารสนเทศนั้น ๆ การสืบค้นจากคำสำคัญเป็นวิธีที่ง่าย เนื่องจากผู้ค้นจะค้นคำใด ๆ ก็ได้ที่คิดว่าตรงกับเรื่องที่ต้องการค้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงหลักการค้นเหมือนการค้นจากหัวเรื่อง (มาลี ลำสกุล, 2545, หน้า 7)

หัวเรื่อง (subject heading) คือ คำ กลุ่มคำ หรือวลี หรือชื่อเฉพาะต่าง ๆ ที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อใช้บอกเนื้อหาสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศอย่างสั้น ๆ คำ หรือวลีที่กำหนดเป็นหัวเรื่องควรมีลักษณะ สั้น กระชับ มีใจความชัดเจน ใช้ภาษาถูกต้องครอบคลุมเนื้อหาของหนังสือและทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหากว้างไปจนถึงเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจงในแง่มุมต่าง ๆ ฉะนั้นในการกำหนดหัวเรื่องทรัพยากรสารสนเทศจึงอาจกำหนดได้มากกว่า 1 หัวเรื่อง หัวเรื่องมีประโยชน์สำหรับงานห้องสมุดในด้านต่าง ๆ เช่น การทำรายการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ การทำบรรณนิวรรสาร การทำบรรณานุกรมเป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือช่วยค้นสำหรับผู้ใช้ห้องสมุดให้สามารถค้นหาทรัพยากรสารสนเทศได้ตามความต้องการ (เบญจรัตน์ สีทองสุข, 2559, หน้า 193) หัวเรื่อง (subject headings) บรรณารักษ์เป็นผู้ทำหน้าที่ในวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่หนังสือ เลือกคำหรือวลีจากบัญชีหัวเรื่องมาตรฐานชื่อใด ชื่อหนึ่ง (พิมพ์พรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์ และคณะ, 2556, หน้า 230)

ในปัจจุบันการแพทย์แผนไทยได้รับความนิยมมากขึ้นห้องสมุดได้มีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทางเกี่ยวกับสมุนไพร และการรักษาด้วยแพทย์ทางเลือกเพื่อตอบสนอง

ความต้องการของผู้ใช้บริการ การจัดเก็บและค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศเหล่านี้ยังมีปัญหา เนื่องจากการเลือกใช้คำ และวลี มาเป็นตัวแทนคำในการสืบค้นบ้างครั้งยังไม่ตรงกับคำที่ บรรณารักษ์ให้ไว้ อีกทั้งยังไม่มีผู้ใดจัดทำบัญชีคำศัพท์สำหรับเป็นคู่มือในการให้หัวเรื่อง เพื่อใช้เป็นคำค้นของผู้ใช้บริการในการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศทางด้านสมุนไพรไทย

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเครื่องมือช่วยจัดเก็บและค้นคืน ทรัพยากรสารสนเทศทางด้านสมุนไพรไทยให้เป็นมาตรฐาน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาโดยการรวบรวมคำศัพท์เพื่อใช้เป็นหัวเรื่องทางด้านสมุนไพรไทยจากหนังสือพจนานุกรม สารานุกรม ในการพัฒนามาตรฐานเกี่ยวกับหัวเรื่องทางด้านสมุนไพรไทย ซึ่งในการศึกษา ครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงรวบรวมคำศัพท์ การประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์ที่จะใช้เป็นหัวเรื่อง และการตรวจสอบการใช้คำศัพท์ใช้เป็นหัวเรื่องในฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพื่อจะนำผลที่ได้เพื่อเสนอและเผยแพร่ให้บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงาน การวิเคราะห์หมวดหมู่และทำรายการได้นำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการกำหนด หัวเรื่องให้ได้มาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในเรื่อง การรวบรวมและการวิเคราะห์หัวเรื่องสมุนไพรไทย มีวัตถุประสงค์ ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อรวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวกับสมุนไพรไทยที่ใช้คำแทนในภาษาไทยมากกว่า หนึ่งคำ
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของการใช้คำศัพท์ด้านสมุนไพรไทยเพื่อใช้เป็น คำค้นประเภทหัวเรื่อง
3. เพื่อตรวจสอบการใช้คำศัพท์ด้านสมุนไพรไทยกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ ของห้องสมุด (OPAC)

คำถามของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การรวบรวมและการวิเคราะห์ห้วเรื่องสมุนไพรไทย มีคำถามของการวิจัย ดังนี้

1. คำศัพท์เกี่ยวกับสมุนไพรไทย ที่ใช้คำแทนในภาษาไทยมากกว่าหนึ่งคำ มีมากน้อยเพียงใด
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรไทยมีความคิดเห็นต่อการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับสมุนไพรไทยเพื่อใช้เป็นคำค้นประเภทห้วเรื่องในระบบสืบค้นข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดอย่างไร
3. คำศัพท์เกี่ยวกับสมุนไพรไทยมีการใช้เป็นห้วเรื่องในระบบการสืบค้นข้อมูลห้องสมุดมากน้อยเพียงใด

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการรวบรวมและการวิเคราะห์ห้วเรื่องสมุนไพรไทย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ โดยการรวบรวมคำศัพท์เกี่ยวกับสมุนไพรไทยจากเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ คำหรือวลีจาก หนังสือ พจนานุกรมและสารานุกรม ทางด้านสมุนไพรไทยที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการทางด้านแพทย์แผนไทยจำนวน 6 ชื่อเรื่อง ดังนี้

ชูศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2559). ศัพท์านุกรม ชื่อพืชสมุนไพรในประเทศไทย 4 ภาษา.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

นิจศิริ เรืองรังษี. (2547). สมุนไพรไทย. กรุงเทพมหานคร: บี เฮลท์ดี.

มูลนิธิการแพทย์แผนไทยพัฒนา. (2542). *เภสัชกรรมแผนไทย*. นนทบุรี: กระทรวง-
สาธารณสุข, กรมการแพทย์, สถาบันการแพทย์แผนไทย.

วุฒิ วุฒิชิธรรมเวช. (2540). *สารานุกรมสมุนไพร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วิทย์ เทียงบุญธรรม. (2533). *พจนานุกรมโรคและสมุนไพรไทย*. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

2.ฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด (OPAC) ที่ใช้ตรวจสอบ
การใช้คำศัพท์เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่อง โดยคัดเลือกจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มี
การเปิดสอนสาขาวิชาแพทย์แผนไทยและห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีความเกี่ยวข้องกับ
สมุนไพรไทย จำนวน 5 แห่ง ดังนี้

2.1 สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง <http://www.lib.ru.ac.th/>

2.2 หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล <http://www.li.mahidol.ac.th/>

2.3 หอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา <http://www.lib.buu.ac.th/>

2.4 สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม <http://library.msu.ac.th/th/>

2.5 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ [http://lib.ku.ac.th/web/index
.php/th](http://lib.ku.ac.th/web/index.php/th)

นิยามศัพท์เฉพาะ

หัวเรื่อง หมายถึง คำ กลุ่มคำ หรือวลีที่ใช้บอกใจความสำคัญของหนังสืออื่น ๆ
ที่มีเนื้อหาเดียวกัน หนังสือหรือวลีนั้น ๆ อาจมีหัวเรื่องมากกว่าหนึ่งคำหรือวลีที่กำหนด
ขึ้นเป็นหัวเรื่องควรเป็นคำที่สั้น กระชับรัด มีใจความเฉพาะและชัดเจน

คำศัพท์ หมายถึง รายชื่อสมุนไพรไทยที่รวบรวมมาจากหนังสือพจนานุกรม
และสารานุกรมทางด้านสมุนไพรไทย

การวิเคราะห์หัวเรื่อง หมายถึง การจำแนกกลุ่มคำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่มี
ความสัมพันธ์กันและคำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกัน ทำให้เกิดความกระจ่างและสามารถ
ใช้สืบค้นทรัพยากรสารสนเทศทางด้านสมุนไพรไทยได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

สมุนไพร หมายถึง ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ ได้จาก พืช สัตว์ และแร่ธาตุ ที่ใช้เป็นยา หรือผสมกับสารอื่นตามตำรับยา เพื่อบำบัดโรค บำรุงร่างกาย หรือใช้เป็นยาพิษ

คำศัพท์สมุนไพรไทย หมายถึง คำศัพท์ที่ได้จากการรวบรวมเอกสารจาก แหล่งต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสมุนไพรไทย เช่น หนังสือ พจนานุกรม และสารานุกรม

คำศัพท์หลัก หมายถึง คำศัพท์ที่ปรากฏบนพจนานุกรมหรือสารานุกรมที่ใช้เป็น คำหลักในการให้ความหมายของคำศัพท์

คำศัพท์ที่ใช้แทน หมายถึง คำศัพท์ที่ปรากฏบนพจนานุกรมหรือสารานุกรมที่มีความหมายในภาษาไทยเหมือนคำศัพท์หลักและสามารถใช้เป็นคำแทนคำศัพท์หลักได้

คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันหลายคำ หมายถึง คำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย ที่รวบรวมจากพจนานุกรมและสารานุกรมที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทยหลายคำ เช่น ถิลาวดี ลันทม จำปา เป็นต้น

สาขาวิชาแพทย์แผนไทย หมายถึง สาขาวิชาแขนงหนึ่งที่ เปิดสอนในมหาวิทยาลัย ของรัฐและเอกชน แพทย์แผนไทยเป็นศาสตร์การเรียนรู้ทางการดูแลสุขภาพ การบำบัดโรค ตามวิถีชีวิตและการรักษาแบบไทย

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง อาจารย์หรือแพทย์ในหน่วยงานที่ปฏิบัติงานและรับผิดชอบ เกี่ยวกับงานสาขาแพทย์แผนไทย

ประเมินเป็นเอกฉันท์ หมายถึง คำศัพท์ที่ได้รับการประเมินความเหมาะสม ให้เป็นหัวเรื่องทางด้านสมุนไพรไทยจากผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน

ประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ หมายถึง คำศัพท์ที่ได้รับการประเมินความเหมาะสม ให้เป็นหัวเรื่องทางด้านสมุนไพรไทย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 หรือ 4 ท่าน จากจำนวน ผู้ประเมิน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมให้เป็นหัวเรื่องทางด้านสมุนไพรไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้กลุ่มคำศัพท์สมุนไพรไทย ที่ใช้คำแทนในภาษาไทยมากกว่า 1 คำ ที่ปรากฏ ในหนังสือ ศัพท์านุกรม พจนานุกรม และสารานุกรม สมุนไพรไทย

2. ได้คำศัพท์ด้านสมุนไพรไทยที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย ที่เหมาะสมสำหรับกำหนดเป็นคำค้นประเภทหัวเรื่อง
3. คำศัพท์ด้านสมุนไพรไทยที่ใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องในระบบการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดมหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การรวบรวมและการวิเคราะห์ห้วงเรื่องสมุนไพรรไทย” มีแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดเก็บและค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับห้วงเรื่อง
3. แนวคิดเกี่ยวกับแพทย์แผนไทยและสมุนไพรรไทย
 - 3.1 ความหมายและความสำคัญของสมุนไพรรไทย
 - 3.2 สารสนเทศด้านสมุนไพรรไทย
 - 3.3 สารสนเทศด้านแพทย์แผนไทย
4. หลักสูตรการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
5. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 เอกสารงานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 เอกสารงานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดเก็บและค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศ

สารสนเทศ หรือ สารนิเทศเป็นศัพท์ที่บัญญัติโดยราชบัณฑิตยสถาน กำหนดให้ใช้ได้ทั้งสองคำ ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Information มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คำว่า Information หมายถึง ความคิด ข้อเท็จจริง จินตนาการซึ่งได้มีการสื่อสาร จดบันทึก จัดพิมพ์ เผยแพร่ ซึ่งอาจเป็นการสื่อสารในลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่ทางการก็ได้ (มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์, 2550, หน้า 2)

ความสำคัญของสารสนเทศ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อสังคม เป็นมรดกทางปัญญาของมวลมนุษยชาติที่ได้บันทึกไว้ในสื่อต่าง ๆ สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน นับเป็นรากฐานที่บ่งบอกถึงกระบวนการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม อารยธรรม และสังคมของโลกให้เป็นปึกแผ่น โดยชนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งนี้แต่ละบุคคลต่างต้องเผชิญกับปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น สารสนเทศจึงมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ (กุศลวัฒน์ คงประดิษฐ์, 2558, หน้า 6)

จากการที่สารสนเทศที่มีมากมายมหาศาล รวมทั้งเทคโนโลยีมีการพัฒนาก้าวหน้าไปจากเทคโนโลยีดั้งเดิมที่ผลักดันสังคม เป็นเทคโนโลยีใหม่ที่ถูกชักนำ ทำให้บทบาทของผู้ใช้สารสนเทศหรืออ่านเนื้อหาเปลี่ยนไปจากเดิมผู้รับสารมีปัจจัยเลือกเนื้อหามากขึ้น มีโอกาสควบคุม หรือกำหนดทิศทางการนำเสนอมากขึ้นว่าต้องการเนื้อหาอย่างไรและเมื่อไร

สารสนเทศที่แพร่หลายในสังคมที่บุคคลได้รับเป็นสารสนเทศที่เกี่ยวกับบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ศิลปะวรรณคดี ความรู้ และบันทึกส่วนบุคคล เอกสารภาครัฐหรือองค์กรธุรกิจการค้าและแหล่งสารสนเทศอื่น สารสนเทศได้รับการจัดเตรียมเพื่อเผยแพร่จากแหล่งที่หลากหลาย ได้แก่ สำนักพิมพ์ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรผลิตสื่อ เป็นต้น ทำหน้าที่ผลิตสื่อสารสนเทศให้กับสังคม อันประกอบด้วย หนังสือ วารสาร และฐานข้อมูล จากนั้นบุคคลนำสารสนเทศมาจัดการทำให้เหมาะสมต่อการใช้งานแล้วเผยแพร่ในรูปแบบของจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ บล็อก หรืออื่น ๆ ในขณะเดียวกันสถาบันสารสนเทศต่างทำหน้าที่การจัดการสารสนเทศที่เผยแพร่ในสังคม เช่น ห้องสมุดทำหน้าที่ในการจัดเก็บและให้บริการเกี่ยวกับหนังสือ วารสาร สื่อโสตทัศนวัสดุ วิดีทัศน์ ตลอดจนต้นฉบับตัวเขียนหรือจดหมายเหตุทำหน้าที่จัดเก็บ เอกสารภาครัฐ เอกสารส่วนบุคคล และต้นฉบับตัวเขียนส่วนฐานข้อมูล ฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์และที่ให้เปล่าผ่านอินเทอร์เน็ตช่วยบุคคลเข้าถึงหนังสือ วารสาร เว็บไซต์ เป็นต้น (กุศลวัฒน์ คงประดิษฐ์, 2558, หน้า 6)

ลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศ

ลักษณะของสารสนเทศที่เผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ แบ่งได้ 3 ลักษณะ ดังนี้
(นฤมล กิจไพศาลรัตนนา, 2557, หน้า 10)

1. สารสนเทศปฐมภูมิ (primary source) หมายถึง สารสนเทศที่ได้มาจากต้นแหล่งที่ผลิตเผยแพร่โดยตรง เป็นสารสนเทศทางวิชาการที่เกี่ยวกับความคิด ริเริ่ม ซึ่งผลิตออกมาในลักษณะการเผยแพร่ผลการศึกษา ค้นคว้า วิจัย การค้นพบทฤษฎีใหม่ ๆ ของนักศึกษานักวิชาการ และนักวิจัย เช่นบันทึก ต้นฉบับตัวเขียน จดหมายเหตุ บทความวิจัย รายงานการวิจัย รายงานการประชุมและสัมมนาทางวิชาการ สิทธิบัตร เอกสาร มาตรฐาน วิทยานิพนธ์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
2. สารสนเทศทุติยภูมิ (secondary source) หมายถึง สารสนเทศที่รวบรวมและเรียบเรียงขึ้นใหม่จากสารสนเทศปฐมภูมิ ลักษณะของการรวบรวมและเรียบเรียงอาจจัดทำโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น รวบรวม สรุปย่อเรื่อง จัดหมวดหมู่ ทำดัชนีและสาระสังเขป เป็นต้น เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลได้สะดวก รวดเร็ว และเข้าใจง่าย ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิชาการ พจนานุกรม สารานุกรม หนังสือรายงานสถิติต่าง ๆ วรรณกรรมสารและสาระสังเขป รวมทั้งบทความปริทัศน์
3. สารสนเทศตติยภูมิ (tertiary source) เป็นสารสนเทศที่จัดทำในลักษณะการรวบรวมขึ้นเพื่อใช้ค้นหาสารสนเทศปฐมภูมิและทุติยภูมิ สารสนเทศตติยภูมิจะไม่ให้เนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้วิชาต่าง ๆ โดยตรงแต่จะชี้แนะให้สามารถค้นหาสารสนเทศที่ให้ความรู้เฉพาะสาขาได้ สารสนเทศประเภทนี้ได้แก่ ดรรชนี บรรณานุกรม นามกรรม และหนังสือแนะนำวรรณกรรมเฉพาะสาขาวิชาบรรณนิทัศน์

ทรัพยากรสารสนเทศ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ หรือสถาบันวิทยบริการ มีภารกิจหลักสำคัญในการส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะด้านการค้นคว้าด้วยตนเองห้องสมุดจึงต้องจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศหรือวัสดุสารนิเทศที่มีอยู่หลากหลายประเภทและมีรูปแบบแตกต่างกันไว้ให้บริการผู้ใช้

ปัจจุบันเป็นยุคที่มีการใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และการสื่อสารโทรคมนาคม ทำให้เกิดการผลิตสารสนเทศออกมามากมายจนกลายเป็นสภาวะการทะลักทลายของ สารสนเทศ (information explosion) การที่ผู้ใช้อย่างหนึ่งจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากสารสนเทศนั้น ผู้ใช้จึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับประเภท ลักษณะ ตลอดจนคุณสมบัติเฉพาะของทรัพยากรสารสนเทศนั้น ๆ เพื่อผู้ใช้อย่างหนึ่งจะได้เลือกใช้หรือประเมินทรัพยากรสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการมากที่สุด

คำว่าทรัพยากรสารสนเทศ (information resources) ทรัพยากรสารสนเทศ วัสดุสนเทศ (information materials) หรือสื่อการศึกษา อาจเรียกคำใดคำหนึ่งก็ได้ ซึ่งมีความหมายในทำนองเดียวกัน จะแตกต่างกันก็เพียงรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น และได้มีวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายคำว่าทรัพยากรสารสนเทศหรือวัสดุสารสนเทศไว้ ดังนี้

เฟื่องฟ้า บุญถนอม (2542, หน้า 17) ให้ความหมายของทรัพยากรสารสนเทศว่า หมายถึง วัสดุ หรือสื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้บันทึก และถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ที่มีค่าที่ได้แสดงออกโดยใช้ภาษา สัญลักษณ์ ภาพ วัสดุหรือ สื่อรูปแบบต่าง ๆ นั้น มีทั้งชนิดวัสดุตีพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ และวัสดุอิเล็กทรอนิกส์

จากความหมายของคำว่าทรัพยากรสารสนเทศดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง วัสดุหรือสื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้บันทึกและถ่ายทอดความรู้ เรื่องราว ข้อมูล ข่าวสาร จินตนาการความรู้ ความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ของมนุษย์ โดยการแสดงออกด้วยการนำเสนอเป็นตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สัญลักษณ์ รหัสและเสียง เป็นต้น เพื่อเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าว ที่ปรากฏให้เห็นได้ยิน หรือสัมผัส โดยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ไปสู่บุคคล กลุ่มบุคคล ตลอดจนมวลชน ซึ่งเป็นวัสดุหรือ รูปแบบดังกล่าวนี้มีทั้งที่เป็นวัสดุตีพิมพ์ และวัสดุไม่ตีพิมพ์

การวิเคราะห์และสร้างตัวแทนทรัพยากรสารสนเทศ

การวิเคราะห์สารสนเทศเพื่อสร้างตัวแทนสารสนเทศเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการควบคุมบรรณานุกรมเพื่อให้สามารถระบุและเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศได้ ไม่ว่าทรัพยากรสารสนเทศนั้นจะอยู่ในรูปแบบใด ใครเป็นผู้จัดทำ เผยแพร่เมื่อใด

โดยมีกระบวนการต่าง ๆ ในการควบคุมบรรณานุกรม เช่นการจัดหมวดหมู่ การจัดระเบียบ เพื่อบรรยายหรือพรรณนาถึงทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งหากไม่มีการควบคุมบรรณานุกรม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่เผยแพร่อยู่ทั่วโลกได้ทั้งหมด แต่ก็เกิดความร่วมมือกันกันขององค์การด้านสารสนเทศในการควบคุมสารสนเทศที่เผยแพร่ ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างมีหลักเกณฑ์ โดยสร้างหลักเกณฑ์มาตรฐานในการวิเคราะห์และ สร้างตัวแทนสารสนเทศซึ่งสามารถใช้งานคอมพิวเตอร์อันจะเป็นประโยชน์ในการร่วม (สุรชาติ พุทธิมา, 2560, หน้า 1)

ตัวแทนสารสนเทศมีความสำคัญและความจำเป็นต่อห้องสมุดและสถาบันบริการ สารสนเทศต่าง ๆ เนื่องจากเป็นส่วนช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ที่ถูกคัดเลือก รวบรวม จัดเก็บและให้บริการในห้องสมุดและสถาบันบริการสารสนเทศ ความสำคัญของตัวแทนสารสนเทศจึงมีประโยชน์ต่อผู้ใช้เป็นอย่างมาก (นันทพร ชนะกุลบริรักษ์, 2560, หน้า 18)

การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ

ทรัพยากรสารสนเทศที่ห้องสมุดจัดเก็บและให้บริการนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท โดยเฉพาะทรัพยากรประเภทหนังสือจัดเป็นทรัพยากรหลักที่มีอยู่ในห้องสมุดทั่วไป อีกทั้ง เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีปริมาณมากกว่าทรัพยากรสารสนเทศประเภทอื่นอีกด้วย เมื่อหนังสือในห้องสมุดมีจำนวนมากจึงต้องมีระบบการจัดเก็บที่ดี ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกและรวดเร็วในการค้นหาหนังสือของผู้ใช้บริการ ดังนั้น จึงมีผู้คิดค้นระบบ การจัดเก็บหนังสือเพื่อจัดหรือแยกประเภทหนังสือออกตามเนื้อหา ทำให้หนังสือที่มีเนื้อหา อย่างเดียวกันจัดอยู่ในหมวดเดียวกัน และหนังสือที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันหรือสัมพันธ์กัน จัดอยู่ในหมวดหมู่ใกล้เคียงกันด้วย (นฤมล กิจไพศาลรัตน์, 2557, หน้า 95)

สำหรับระบบจัดหมู่หนังสืออยู่กันหลายระบบ ในหนังสือนี้จะอธิบายแนวคิด และรายละเอียดของระบบที่เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายและเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศไทย ซึ่งมีระบบ 3 ระบบ คือ ระบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification System) ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกา (Library of Congress Classification) และระบบหอสมุด

แพทย์แห่งชาติอเมริกัน (National Library of Medicine Classification) โดยรายละเอียดของแต่ละระบบมี ดังนี้

ระบบทศนิยมดิวอี้ หรือเรียกย่อ ๆ ว่า ดีดีซี (DDC) เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่เก่าแก่ที่สุด และนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ผู้คิดค้นระบบจัดหมวดหมู่นี้ คือ เมลวิลล์ ดิวอี้ (Melvil Dewey) ซึ่งเป็นบรรณารักษ์ชาวอเมริกัน ระบบที่ดิวอี้ขึ้นนี้ได้จัดแบ่งวิชาความรู้ในโลกออกเป็นหมวดหมู่ตามลำดับพัฒนาการของมนุษย์ (มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2550, หน้า 17)

โดยมีการแบ่งออกเป็น 9 หมวด แต่เนื้อหาบางวิชาไม่สามารถจัดลงใน 9 หมวดข้างต้นได้ ดิวอี้จึงเพิ่มอีกหมวด คือ หมวดเบ็ดเตล็ด ความรู้ทั่วไป และไว้เป็นหมวดแรก รวมทั้งหมดจึงเป็น 10 หมวด สำหรับสัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นแทนเนื้อหาความรู้ นั้น ดิวอี้ใช้ตัวเลขสามหลัก ต่อจากเลขสามหลักจะใช้จุดทศนิยม ตามด้วยเลขย่อยอื่น ๆ ซึ่งแสดงเนื้อหาย่อยในแต่ละหมวดหมู่ ระบบทศนิยมของดิวอี้จัดแบ่งวิชาความรู้ออกเป็นหมวดหมู่จากหมวดใหญ่ไปหาหมวดย่อย ดังนี้

000 – เบ็ดเตล็ด ความรู้ทั่วไป

100 – ปรัชญา

200 – ศาสนา

300 – สังคมศาสตร์

400 – ภาษา

500 – วิทยาศาสตร์

600 – เทคโนโลยี

700 – ศิลปะและนันทนาการ

800 – วรรณคดี

900 – ประวัติศาสตร์

ระบบห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน หรือเรียกย่อ ๆ ว่า แอลซี (LC) เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่นิยมใช้แพร่หลายในห้องสมุดขนาดใหญ่ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัย เป็นต้น ผู้พัฒนาระบบการจัดหมู่นี้ขึ้น คือ Dr. Herbert Putnum ซึ่งเป็นบรรณารักษ์ในห้องสมุด-

รัฐสภาอเมริกัน การจัดหมวดหมู่หนังสือในระบบนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 20 หมวดใหญ่ สัญลักษณ์ของหมวดหมู่ในระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันจะใช้ตัวอักษรโรมันตัวพิมพ์ใหญ่ ตั้งแต่ A-Z ยกเว้น (I O W X Y) แทนหมวดหมู่หนังสือ ผสมกับตัวเลขอารบิกตั้งแต่ 1-9999 โดยระบบหอสมุดสหรัฐอเมริกาจะแบ่งวิชาความรู้ออกเป็นหมวดหมู่จากหมวดใหญ่ไปหาหมวดย่อย ดังนี้ (นฤมล กิจไพศาลรัตน์, 2557, หน้า 97)

- A – เรื่องทั่วไป
- B – ปรัชญา จิตวิทยา ศาสนา
- C – ประวัติศาสตร์ศึกษา
- D – ประวัติศาสตร์ทั่วไปและประวัติศาสตร์ตะวันออก
- E-F – ประวัติศาสตร์อเมริกัน
- G – ภูมิศาสตร์ มานุษยวิทยา คติชนวิทยา
- H – สังคมศาสตร์
- J – รัฐศาสตร์
- K – กฎหมาย
- L – การศึกษา
- M – ดนตรี
- N – ศิลปะ
- P – ภาษาและวรรณคดี
- Q – วิทยาศาสตร์
- R – แพทยศาสตร์
- S – การเกษตร
- T – เทคโนโลยี
- U – การทหาร
- V – นาวิกศาสตร์
- Z – บรรณานุกรม บรรณารักษศาสตร์และสารานเทศศาสตร์

ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน หรือเรียกย่อ ๆ ว่า เอ็นแอลเอ็ม (NLM) เป็นระบบที่มีโครงสร้างคล้ายกับระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ซึ่งใช้สัญลักษณ์ผสมของตัวอักษรโรมันและตัวเลขโรมันและอารบิกเช่นเดียวกัน เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่ใช้ในห้องสมุดที่ใช้บริการสารสนเทศทางการแพทย์ แบ่งเป็น 2 หมวดใหญ่ คือ หมวด Q และ W สำหรับหมวด QS – QZ แทนเนื้อหาด้านพรีคลินิก และหมวด W – WZ แทนเนื้อหาทางการแพทย์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดแบ่งหมวดหมู่ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533, หน้า 288)

QS – กายวิภาคศาสตร์มนุษย์

QT – สรีรวิทยา

QU – ชีวเคมี

QV – เกสัชวิทยา

QW – จุลชีววิทยาและวิทยาภูมิคุ้มกัน

QX – ปรสิตวิทยา

QY – พยาธิวิทยาคลินิก

QZ – พยาธิวิทยา

W – อาชีพทางด้านสุขภาพ

WA – สาธารณสุขศาสตร์

WB – เวชปฏิบัติ

WC – โรคติดต่อ

WD 100 – โภชนาการผิดปกติ

WD 200 – โรคเกี่ยวกับการเผาผลาญอาหาร

WD 300 – โรคเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันและเนื้อเยื่อคอลลาเจน ภูมิไวเกิน

WD 400 – อาการพิษเนื่องจากสัตว์

WD 500 – อาการพิษเนื่องจากพืช

WD 600 – โรคและการบาดเจ็บสาเหตุจากตัวกระทำทางกายภาพ

WD 700 – เวชศาสตร์การบินและการแพทย์อวกาศ

WE – ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก

- WF – ระบบทางเดินหายใจ
- WG – ระบบหัวใจร่วมหลอดเลือด
- WH – ระบบเกี่ยวกับเลือดและต่อมน้ำเหลือง
- WI – ระบบเกี่ยวกับการย่อยอาหาร
- WJ – ระบบปัสสาวะและอวัยวะสืบพันธุ์
- WK – ระบบต่อมไร้ท่อ
- WL – ระบบประสาท
- WM – จิตเวชศาสตร์
- WN – รังสีวิทยา รังสีวินิจฉัย
- WO – ศัลยศาสตร์
- WP – นรีเวชวิทยา
- WQ – สูติศาสตร์
- WR – ตจวิทยา (วิชาที่เกี่ยวกับโรคผิวหนัง)
- WS – กุมารเวชศาสตร์
- WT – เวชศาสตร์ผู้สูงอายุ โรคเรื้อรัง
- WU – ทันตแพทยศาสตร์ ศัลยกรรมช่องปาก
- WV – โสต ศอ นาสิก ลารัยวิทยา
- WW – จักษุวิทยา
- WX – โรงพยาบาลและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ต่อสุขภาพ
- WY – การพยาบาล
- WZ – ประวัติการแพทย์

การค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศ

การค้นหารายการสิ่งพิมพ์หรือทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ในห้องสมุดนั้น แต่เดิมค้นด้วยบัตรรายการหรือบัตรกระดาษที่เรียกว่า Catalog Card พัฒนามาเป็นการค้นด้วยวัสดุประเภทย่อส่วนประเภทไมโครฟิชหรือสื่ออื่น จนกระทั่งปัจจุบันใช้คอมพิวเตอร์

ในการสืบค้นข้อมูลในรูปแบบที่เรียกว่า การสืบค้นออนไลน์ หรือ OPAC หรือ Online Catalog หรือ Online Public Access Catalog (รุ่งฤดี อภิวัฒน์ศรี, 2550, หน้า 79)

รายการบรรณานุกรมออนไลน์ หรือ OPAC เป็นรายการบรรณานุกรมหนังสือหรือทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ในห้องสมุดที่สืบค้นด้วยคอมพิวเตอร์ผ่านหน้าจอเทอร์มินัลด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทันทีโดยไม่ต้องมีรหัสผ่าน เริ่มทดลองใช้ครั้งแรกใน ค.ศ. 1960 แต่พัฒนาเป็นฐานข้อมูลออนไลน์ขนาดใหญ่ครั้งแรกใน ค.ศ. 1975 ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ และใน ค.ศ. 1978 ที่ห้องสมุดประชาชนเมือง Dallas รัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา (Borgman, 1966, p. 499)

ฐานข้อมูลนี้ประกอบด้วยรายการบรรณานุกรมแหล่งข้อมูล เช่น ชื่อผู้เขียน หรือชื่อบรรณาธิการ ชื่อหนังสือ ครั้งที่พิมพ์ ข้อมูลการจัดพิมพ์ ได้แก่ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ และปีพิมพ์ จำนวนหน้าและขนาดหนังสือ ชื่อชุด เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ และสารบัญ และเพื่อสะดวกสำหรับการสืบค้นหรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลจึงมีส่วนประกอบที่สำคัญอื่นในการช่วยค้น ได้แก่ ชื่อผู้แต่งเพิ่ม ในกรณีที่หนังสือหรือแหล่งข้อมูลนั้นมีผู้เขียนหลายคน และมีหัวเรื่อง นอกจากนี้ยังมีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเล่ม (copy) ที่ห้องสมุดมีสถานที่จัดเก็บว่าอยู่ที่ห้องสมุดใด หรือคอลเลกชันใด เช่น แผนกหนังสือทั่วไป หนังสือสำรอง หนังสืออ้างอิง หรือวารสาร และบอกสถานะของแหล่งข้อมูล ได้แก่ เป็นหนังสือที่ผู้ใช้คนอื่นยืมไปและกำหนดคืนเมื่อใด เป็นหนังสือที่ทางห้องสมุดกำลังสั่งซื้อ (On order) เป็นหนังสือที่อยู่ระหว่างการทำรายการ (process/cataloging) เป็นหนังสือที่อยู่บนชั้นและสามารถยืมได้ (check shelves) หรือเป็นหนังสือที่ใช้เฉพาะในห้องสมุด (library use only) ส่วนใหญ่ฐานข้อมูลลักษณะนี้มีเฉพาะรายการบรรณานุกรม (bibliography) แต่มีบางรายการที่มีเรื่องย่อที่เรียกว่า บทคัดย่อ (abstract) หรือบางรายการสามารถเชื่อมโยงไปยังเอกสารฉบับเต็มได้เรียกว่า Full Text ได้ ทั้งนี้แล้วแต่จุดมุ่งหมายของการจัดทำฐานข้อมูลนั้น ๆ (นฤมล กิจไพศาลรัตนนา, 2557, หน้า 105)

การค้นข้อมูลจาก OPAC มีวิธีการค้นหลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ การค้นด้วยชื่อผู้เขียน ค้นด้วยชื่อเรื่อง หัวเรื่อง คำสำคัญ การค้นจากเลขหมู่หนังสือ และค้นจากเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) และเลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN) แต่ละประเภทมีวิธีการค้นและข้อจำกัดในการค้นที่แตกต่างกัน ดังนี้

การค้นด้วยชื่อผู้เขียน (author search) เป็นการค้นด้วยชื่อหรือนามสกุลของผู้เขียน ใช้ในกรณีทราบชื่อหรือนามสกุลผู้เขียน หรือต้องการทราบว่าผู้เขียนมีผลงานอะไรบ้าง Author Search ในที่นี้รวมถึงการค้นด้วยชื่อบรรณาธิการ (editor) ชื่อผู้แต่งร่วม และชื่อผู้แปล การค้นด้วยชื่อผู้เขียนที่เป็นคนไทยค้นด้วยชื่อและนามสกุล เช่น สุจินต์ วงเทศ หรือชาวต่างชาติค้นด้วยนามสกุล ตามด้วยชื่อต้น เช่น Albert, Peter การค้นวิธีนี้เป็นการค้นที่ง่ายไม่ซับซ้อนถ้าผู้ค้นทราบชื่อหรือนามสกุลที่ต้องการของผู้เขียน แต่จะเกิดปัญหาที่ทำให้การค้นยุ่งยากขึ้นหรือผลลัพธ์ที่สืบค้นได้ไม่ครบถ้วนเท่าที่ควรในกรณีต่อไปนี้

1. คนไทยที่มีผลงานวิชาการเป็นภาษาอังกฤษ พบได้บ่อยที่มีการสะกดชื่อหรือนามสกุลแตกต่างกันในสิ่งพิมพ์แต่ละแหล่ง
2. ชื่อผู้เขียนที่เป็นชาวต่างชาติ เช่น ภาษาอังกฤษที่มีทั้งชื่อต้น ชื่อกลาง และนามสกุล จากการค้นชื่อ Stanley Payne จากฐานข้อมูล มีการเขียนชื่อที่แตกต่างกันทั้งที่เป็นคนเดียวกัน เพราะรายชื่อที่ปรากฏจากหน้าหลักของหนังสือ เช่น หน้าปกในสะกดต่างกัน และในการบันทึกรายการต่าง ๆ นำข้อมูลมาจากหลักนั้น ๆ ดังนั้นเพื่อให้การค้นด้วยชื่อผู้เขียนได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการอย่างครบถ้วนจึงควรกำหนดชื่อให้ครบเข้าโดยใช้อักษรย่อ เช่น ค้นด้วย KraMol T หรือ Payne Stanley L. แทนชื่อเต็มทั้งหมด
3. การสะกดผิดทำให้ผลลัพธ์ที่ได้คลาดเคลื่อนหรือไม่พบคำตอบที่ต้องการ เช่น ชื่อที่อ่านออกเสียงเหมือนกัน หรือชื่อที่มาจากภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาอาหรับ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเวียดนาม ที่มักทำให้สับสนว่าชื่อใดเป็นชื่อต้นหรือชื่อใดเป็นนามสกุล เช่น

ประภาส/ประภาส

Pierce/Pearce

Al-Ali, Nadjé

Chu, Petra Ten-Doesschate

การค้นด้วยชื่อเรื่อง (title search) ใช้ในกรณีทราบชื่อเรื่องหนังสือ การค้นข้อมูลด้วยชื่อเรื่องเป็นวิธีที่ง่าย แต่สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ผู้ใช้จะต้องทราบชื่อหนังสือที่

ถูกต้องมีะนั้นจะไม่สามารถค้นหนังสือที่ต้องการได้ การค้นด้วยชื่ออาจไม่จำเป็นต้องพิมพ์ชื่อเรื่องทั้งหมด ใส่เพียง 3-4 คำแรกก็ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ

การค้นด้วยเลขหมู่หนังสือ (classification search) เป็นการค้นที่เป็นประโยชน์อย่างมากเพราะไม่เพียงทำให้ผู้ค้นได้หนังสือเล่มที่ต้องการ แต่ยังสามารถเข้าถึงหนังสือเล่มอื่นที่มีเนื้อหาเดียวกันหรือเนื้อหาใกล้เคียงกันได้ เพราะหลักการจัดหมวดหมู่หนังสือจะจัดตามเนื้อหา ดังนั้น หนังสือที่มีเนื้อหาเดียวกันหรือใกล้เคียงจะจัดเรียงอยู่ในกลุ่มเดียวกัน

การค้นด้วยหมายเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือและมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISBN/ISSN search) เป็นการค้นที่ต้องระบุมาตรฐานสากลที่ถูกต้อง เช่น ค้นด้วยหมายเลข ISBN 9780230243354 หากในฐานข้อมูลมีเลขดังกล่าว ระบบก็จะแสดงผลลัพธ์ออกมา

การค้นด้วยหัวเรื่อง (subject search) เป็นการค้นด้วยคำหรือกลุ่มคำที่เป็นมาตรฐานใช้ในกรณีที่ผู้ใช้ไม่ทราบทั้งชื่อผู้เขียนและชื่อหนังสือ หัวเรื่องเป็นคำหรือกลุ่มคำที่ช่วยให้ทราบว่า หนังสือเล่มนั้นมีเนื้อหาสาระโดยรวมว่าด้วยเรื่องอะไร ห้องสมุดส่วนใหญ่ มักใช้หนังสือหัวเรื่อง Library of Congress Subject Headings (LCSH) จัดทำโดยหอสมุดรัฐสภาอเมริกาในการกำหนดการให้หัวเรื่องหนังสือภาษาอังกฤษซึ่งปัจจุบันสืบค้นหัวเรื่องได้จาก Library of Congress Classification Web 2011 จัดทำโดยแผนก Cataloging Distribution Service, Library of Congress (นฤมล กิจไพศาลรัตนนา, 2557, หน้า 110)

การค้นข้อมูลหนังสือด้วยหัวเรื่องจึงเป็นการค้นที่เฉพาะเจาะจง ดังนั้น หากผู้ใช้ไม่ทราบคำที่กำหนดให้ใช้เป็นหัวเรื่องก็จะไม่สามารถค้นคำตอบที่ต้องการได้ จึงเรียกการค้นด้วยวิธีนี้อีกอย่างว่า การค้นด้วยคำศัพท์ควบคุม หรือ Controlled Vocabulary Search

การค้นข้อมูลด้วยหัวเรื่องเป็นการค้นที่ผู้ใช้ต้องมีทักษะหรือเรียนรู้วิธีการค้นจึงสามารถค้นสิ่งที่ต้องการได้ และผู้ใช้ส่วนใหญ่ที่ไม่คุ้นเคยกับการสืบค้นข้อมูลหากต้องการค้นด้วยหัวเรื่องมักประสบปัญหาต่าง ๆ ดังเช่นที่ นฤมล กิจไพศาลรัตนนา (2557, หน้า 17-18) กล่าวไว้ในหนังสือการสืบค้นสารสนเทศทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1. ผู้ที่ไม่คุ้นเคยหรือเพิ่งเริ่มค้นข้อมูลใหม่ ๆ มักไม่ทราบว่า ในการค้นข้อมูล ควรเริ่มต้นอย่างไร จะใช้หัวเรื่องใดหรือคำใด ในการค้น เช่น ต้องการหนังสือที่ว่าด้วย บทบาทของ “สื่อมวลชนและประชาธิปไตย” การค้นที่ง่ายที่สุดอาจเลือกใช้คำตอบหัวข้อที่กำหนดให้ศึกษาเป็นจุดเริ่มต้น แล้วจึงลองค้นด้วยคำอื่น ๆ ต่อไปในกรณีนี้ลองค้น ด้วยกลุ่มคำเดียวกัน คือ “สื่อมวลชนและประชาธิปไตย” จะไม่พบผลลัพธ์ที่ต้องการ นั่นหมายความว่า ห้องสมุดไม่ได้กำหนดคำนี้เป็นหัวเรื่องสำหรับการค้น

2. ควรกำหนดหัวเรื่องที่ค้นให้แคบ จะได้คำตอบตรงตามต้องการมากกว่าคำค้น ที่กว้าง เช่น ในกรณีต้องการหนังสือที่ว่าด้วยบทบาทของ “สื่อมวลชนและประชาธิปไตย” ดังกล่าว การใช้หัวเรื่อง “สื่อมวลชน” หรือ “Mass Media” หรือ “ประชาธิปไตย” หรือ “Democracy” เป็นคำที่กว้าง แม้ในฐานข้อมูลจะกำหนดให้ทั้ง 2 คำ เป็นหัวเรื่องที่สืบค้น ได้ก็ตาม ทำให้ผลลัพธ์ในฐานข้อมูลจำนวนมาก การได้ผลลัพธ์จำนวนมากดังกล่าวทำให้ เสียเวลาในการคัดเลือกรายการที่ตรงกับความต้องการ ยังมีจำนวนคำตอบมากเท่าใด ยิ่งเสียเวลามากขึ้นเท่านั้น จึงควรเลือกคำที่แคบหรือเฉพาะเจาะจง หรือคำที่มีหัวเรื่องย่อย ประกอบ

3. เมื่อทราบแล้วว่าควรใช้คำค้นที่แคบ แต่ไม่ทราบคำที่เป็นหัวเรื่องมาตรฐาน ที่สามารถสืบค้นได้ในฐานข้อมูล การรู้จักหัวเรื่องมาตรฐานได้นั้นผู้ค้นต้องคุ้นเคยกับ การค้นหรือใช้งานบ่อย ๆ และช่างสังเกตช่างจดจำก็จะช่วยได้มาก เช่น หัวเรื่องสำหรับ การศึกษาหรือการเมืองการปกครอง สังคมวัฒนธรรมของประเทศภูมิภาคต่าง ๆ ที่เรียกว่า Area Studies หรืออาณานิคมศึกษา ภาษาไทยใช้คำว่า “วิเทศคดีศึกษา” เป็นต้น

การค้นด้วยคำสำคัญ (keyword search) หรือ Word Search เป็นการค้นแบบอิสระ ที่ผู้ใช้สามารถคิดค้นคำเองได้ด้วยตัวเองเป็นศัพท์อิสระหรือภาษาธรรมชาติ (free term หรือ natural language) เป็นการค้นคำใด ๆ ที่ปรากฏในส่วนต่าง ๆ ของรายการบรรณานุกรม ในฐานข้อมูล เช่น ส่วนของชื่อชุด ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง และสารบัญ การสืบค้นวิธีนี้แม้จะ สะดวกรวดเร็วเพราะสามารถเลือกใช้คำเองตามต้องการโดยไม่ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ หรือมาตรฐานของคำ แต่มีหลัก คือ ควรเลือกใช้คำนามหรือคำวิเศษณ์ที่สามารถอธิบาย เนื้อหาที่กำลังค้นได้ หรือเลือกใช้คำที่ค้นหาจากพจนานุกรม สารานุกรม หรืออภิธานศัพท์ นอกจากนี้อาจหาคำศัพท์ที่ปรากฏในบทความวารสารที่อ่านในการค้นด้วยคำสำคัญ

ค้นได้ทั้งการค้นขั้นพื้นฐาน ที่เป็นการค้นอย่างง่าย และการค้นขั้นสูง ที่ค้นด้วยคำเชื่อม AND, OR, NOT และเชื่อมอื่นเพื่อจำกัดการสืบค้นแคบลงตามที่ต้องการ

การค้นด้วยรายการเอกสารอ้างอิง (citation search) นอกจากการค้นด้วยคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า OPAC โดยเทคนิควิธีดังกล่าวข้างต้นนั้น การค้นหนังสือยังสามารถค้นได้ด้วยเทคนิคที่เรียกว่า Snowballing หรือ Snowball Technique (Ridley, 2008, p. 40) หรือเรียกอีกอย่างว่า Citation Search ซึ่งเป็นการค้นจากรายการเอกสารอ้างอิง (references) หรือบรรณานุกรม (bibliography) ของหนังสือหรือบทความวารสารหรือแหล่งข้อมูลใดแหล่งหนึ่งเป็นจุดเริ่มต้นจากนั้นก็ค้นต่อไปยังรายการที่มีการอ้างอิงไปเรื่อย ๆ เป็นแบบลูกโซ่

การค้นด้วยหนังสือบรรณานุกรมหัวเรื่อง (subject bibliography search) บรรณานุกรมหัวเรื่อง หรือ Subject Bibliographies เป็นหนังสืออ้างอิงที่รวบรวมรายชื่อสิ่งพิมพ์ประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไว้ด้วยกัน เช่น สิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ รายการวิจัย สิ่งพิมพ์รัฐบาล จุลสาร และวิทยานิพนธ์ โดยทั่วไปบรรณานุกรมหัวเรื่องมักปรากฏเป็นรูปเล่ม

ในการค้นหนังสือด้วยบรรณานุกรมหัวเรื่องเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ทั้งหัวเรื่องที่กว้างและหัวเรื่องที่เฉพาะเจาะจง การค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทนี้ช่วยประหยัดเวลาในการค้นได้มาก เพราะหนังสือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเดียวกันจะได้รับการรวบรวมไว้ด้วยกันในหนังสือเล่มเดียวกัน แต่การค้นข้อมูลจากบรรณานุกรมหัวเรื่องมีข้อจำกัดคือ หนังสือหรือแหล่งข้อมูลในบรรณานุกรมหัวเรื่องมักไม่ทันสมัยเท่าที่ควร เพราะในการรวบรวมรายชื่อแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และจัดทำเป็นรูปเล่มต้องใช้เวลา (นฤมล กิจไพศาลรัตน์, 2557, หน้า 25)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหัวเรื่อง

ความหมายของหัวเรื่อง

หัวเรื่อง (subject headings) คือ คำ กลุ่มคำ หรือวลี ที่กำหนดขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ มีความหมายเฉพาะชัดเจน เป็นระบบ และมีแบบแผน เพื่อใช้เป็นเครื่องชี้นำไปยังเนื้อหา

สารสนเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ, 2559, หน้า 1)

หัวเรื่อง (subject headings) เป็นศัพท์ควบคุมประเภทดั้งเดิมที่ใช้อยู่ในวงการห้องสมุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคอาศัมนุญย์เป็นผู้สร้างบรรณานุกรม การคิดประดิษฐ์โครงสร้างคำแทนสาระแบบหัวเรื่องนับเป็นอัจฉริยภาพของผู้คิดค้น (นฤมล ปราชโยธิน, 2556, หน้า 21)

หัวเรื่อง (subject headings) คือ คำ หรือ วลี ที่บ่งบอกถึงเนื้อหาหรือเรื่องราวที่มีอยู่ในหนังสือนั้นทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่ หนังสือเล่มหนึ่งอาจมีหัวเรื่องมากกว่า 1 หัวเรื่องก็ได้ (พวา พันธุ์เมฆา, 2537, หน้า 52)

จุดมุ่งหมายของการกำหนดหัวเรื่อง

การกำหนดหัวเรื่อง คือ เพื่อรวบรวมวัสดุสารสนเทศที่มีเนื้อหาในเรื่องเดียวกันมาอยู่ด้วยกัน ภายใต้คำหรือวลีเดียวกัน รายการหัวเรื่องนี้จะพิจารณาไว้บรรทัดแรกสุดเหนือรายการหลักเพื่อให้เป็นจุดที่ผู้ใช้จะเข้าถึงโดยคำนึงถึงรูปแบบรายการทางบรรณานุกรม ซึ่งอาจจะเป็นแบบบัตร แบบตัวเล่มหนังสือ แบบไมโครฟอร์ม หรือแบบออนไลน์

ทรัพยากรสารสนเทศที่ห้องสมุดได้รับ จะได้รับการกำหนดหัวเรื่องให้ ซึ่งหัวเรื่องนี้จะแสดงให้เห็นว่าห้องสมุดนั้นมีสารสนเทศอะไรบ้างที่แต่งโดยผู้แต่งคนนั้น ๆ รายการหัวเรื่องนี้นับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการให้บริการตอบคำถามแก่ผู้ใช้บริการ เพราะบรรณารักษ์สามารถใช้รายการหัวเรื่องนี้ค้นหาวัสดุที่ต้องการตอบคำถามได้อย่างรวดเร็วที่สุดที่ช่วยให้ค้นหาหนังสือเล่มที่ต้องการได้ ตามปกติแล้วผู้ใช้ห้องสมุด เมื่อมาค้นหนังสือเล่มนั้น มักจะต้องการหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่ง ของผู้แต่งคนใดคนหนึ่ง ถ้าหากชื่อผู้แต่งมีความไม่แน่นอน คืออาจจะมีการสะกดการันต์แบบแปลก ๆ ไปจากที่ใช้กันอยู่ตามปกติ ถ้าผู้ใช้คนนั้นค้นหาหนังสือโดยดูจากรายการผู้แต่งก็อาจจะหาไม่พบได้ กรณีเช่นนี้ถ้าเป็นการค้นโดยใช้รายการหัวเรื่องจะแน่นอนกว่า ไม่มีผิดพลาด

การกำหนดหัวเรื่องให้ทรัพยากรสารสนเทศ

ขั้นตอนแรกของการกำหนดหัวเรื่องให้ทรัพยากรสารสนเทศ คือ การตรวจสอบให้รู้แน่ว่าวัสดุนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร และมีจุดมุ่งหมายอย่างไรในการผลิตวัสดุสารสนเทศนั้นขึ้นมา ซึ่งเรื่องนี้บางครั้งก็สามารถตัดสินได้ด้วยการอ่านเพียง ชื่อเรื่อง เช่น หนังสือที่มีชื่อว่า “การเพาะเห็ดนางฟ้าในประเทศไทย” อ่านจากชื่อเรื่องก็เข้าใจทันทีว่าหนังสือต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับเห็ดแน่ ๆ หัวเรื่องจึงใช้คำว่าเห็ด แต่ในบางครั้งการพิจารณาจากชื่อเรื่องก็อาจจะทำได้ง่าย เพราะหนังสือบางเล่มชื่อเรื่องอาจจะทำให้สับสนได้ เช่น หนังสือชื่อว่า “บุคคลสำคัญในงานศิลปะ” คู่มือพิจารณาจากชื่อเรื่องก็อาจคิดว่าหัวเรื่องน่าจะเป็นคำว่า ศิลปิน คือ ผู้ผลิตงานศิลปะ แต่ถ้าอ่านเนื้อหาที่แท้จริงแล้วจะพบว่า หนังสือกล่าวถึงประวัติของจิตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งของศิลปิน หัวเรื่องที่เหมาะสมจึงควรเป็น จิตรกร ไม่ใช่ ศิลปิน ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าเนื้อหาเกี่ยวกับ กลศาสตร์ หรือ พลศาสตร์ ได้ต่อเมื่อได้อ่านเนื้อหาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่า เป็นเรื่องการฝึกฝนการเคลื่อนไหวร่างกายในวิชาพลศึกษา ซึ่งหัวเรื่องที่เหมาะสม คือ การเคลื่อนไหวมนุษย์

ขั้นตอนการกำหนดหัวเรื่องจึงพอสรุปได้ ดังนี้ เริ่มต้นด้วยการอ่านชื่อเรื่องจากหน้าปก ตรวจสอบบัญชี อ่านคำนำ หรือ บทนำ ถ้าทำทั้งสามขั้นตอนนี้แล้วยังไม่สามารถสรุปเนื้อหาว่าหนังสือ คืออะไร ก็ต้องอ่านจากเนื้อหาของหนังสือบางส่วนหรือทั้งหมดเล่ม กรณีที่วัสดุสารสนเทศนั้นมีชื่อหนังสือ ก็ต้องตรวจสอบจากหีบห่อหรือกล่องที่บรรจุกระดาษห่อ แอบปิดสินค้า คู่มือที่ติดมากับวัสดุ

ความสำคัญของหัวเรื่อง

ความสำคัญของหัวเรื่อง มีดังนี้ (สุชาติ พิกุลเทศ, 2550, หน้า 1)

1. หัวเรื่องใช้แทนเนื้อหาสาระของทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ เพื่อการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ หัวเรื่องช่วยในการวิเคราะห์หมวดหมู่ของทรัพยากรสารสนเทศ ทำให้ทราบว่า ห้องสมุดมีสารสนเทศอะไร ด้านใดบ้าง มีรายการใดที่มีเนื้อหาตรงตามความต้องการ และรายการใดมีเนื้อหาสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสารสนเทศที่กำลังสืบค้น

2. หัวเรื่องช่วยในการบริการสารสนเทศแก่ผู้ใช้ โดยบรรณารักษ์จะใช้หัวเรื่องเป็นเครื่องมือช่วยบริการตอบคำถาม ช่วยการค้นคว้าวิจัย ทำให้ผู้ใช้สารสนเทศค้นหาและเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสะดวกรวดเร็วและกว้างขึ้น

3. หัวเรื่องช่วยในการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ โดยตรวจสอบจากหัวเรื่องจะทำให้ทราบว่าทรัพยากรสารสนเทศภายใต้เนื้อเรื่องนั้นหรือไม่ จำนวนมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดหา

4. หัวเรื่องใช้จัดทำเครื่องมือช่วยค้น เช่น จัดทำฐานข้อมูลเฉพาะวิชา บรรณานุกรมเฉพาะวิชา บรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง จัดทำดัชนีหัวเรื่อง

ประโยชน์ของหัวเรื่องในการวิเคราะห์สารสนเทศ

1. ใช้ในการจัดหมวดหมู่และทำรายการ การวิเคราะห์สารสนเทศที่มีการกำหนดเลขหมู่ จะใช้หัวเรื่องเป็นเครื่องมือช่วยใช้ในการใช้เลขหมู่ได้ง่ายขึ้น

2. ใช้ในการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ หัวเรื่องจะมีประโยชน์กับผู้ใช้โดยเป็นช่องทางหนึ่งในการค้นคืนสารสนเทศที่จัดเก็บอยู่ในระบบ

3. บรรณานุกรมเฉพาะวิชา จะใช้หัวเรื่องในการคัดเลือกบรรณานุกรมเฉพาะเรื่องเพื่อความสะดวกของบรรณารักษ์และผู้ใช้

4. ดรรชนีท้ายเล่มหนังสือ คือ บัญชีคำที่ได้มาจากเนื้อหาในหนังสือ จัดเรียงตามลำดับของคำเหล่านั้น เป็นหัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อย ช่วยให้ผู้อ่านค้นหาหัวเรื่องหรือคำที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว

5. ดรรชนีวารสาร หัวเรื่องของวารสารใช้ค้นหาบทความวารสาร

หลักเกณฑ์การกำหนดหัวเรื่อง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ (2559, หน้า 2) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดหัวเรื่องไว้ ดังนี้

1. ประเภทของห้องสมุด ห้องสมุดแต่ละประเภทย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านขอบเขต หน้าที่ความรับผิดชอบ นโยบายของห้องสมุด สภาพแวดล้อมของห้องสมุด

2. ต้องคำนึงถึงผู้ใช้ โดยต้องเลือกกำหนดหัวเรื่องที่เหมาะสมกับผู้ใช้ จำแนกได้

2 ประเภท คือ

2.1 จำแนกผู้ใช้ตามการใช้งาน

2.2 จำแนกผู้ใช้ตามความชำนาญ หรือระดับความสามารถ

3. ความเฉพาะเจาะจงของหัวเรื่อง การกำหนดหัวเรื่องของสารสนเทศต้องมีความชัดเจน ตรงจุด ครอบคลุมเนื้อหาได้มากที่สุด เป็นภาษาที่ชัดเจน ไม่คลุมเครือ และเป็นคำที่ไม่มีความหมายทับซ้อนกับหัวเรื่องอื่น

4. ความเป็นเอกภาพของหัวเรื่อง หนังสือหรือทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเดียวกัน ควรอยู่ภายใต้หัวเรื่องเดียวกัน

5. คำที่กำหนดเป็นหัวเรื่องต้องสะกดถูกต้อง เป็นคำที่คุ้นเคย เป็นคำที่นิยม และทันสมัย

6. จำนวนหัวเรื่องของหนังสือหรือทรัพยากรสารสนเทศ ควรมีจำนวนเหมาะสมกับเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศ ตามดุลยพินิจของบรรณารักษ์

แหล่งข้อมูลในการกำหนดหัวเรื่อง

การกำหนดหัวเรื่องให้กับหนังสือหรือทรัพยากรสารสนเทศใด บรรณารักษ์จะต้องอ่านสำรวจก่อนเพื่อศึกษาว่าหนังสือหรือสารสนเทศนั้นว่ากล่าวถึงเรื่องใด ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือที่บรรณารักษ์ใช้พิจารณาเพื่อกำหนดหัวเรื่องมีดังนี้ (สุรชาติ พุทธิมา, 2560, หน้า 174)

1. ชื่อเรื่อง ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง การอ่านชื่อเรื่องจะช่วยให้ทราบเนื้อเรื่องอย่างกว้าง ๆ แต่อาจมีหนังสือบางเล่มที่มีชื่อเรื่องไม่ตรงกับเนื้อเรื่อง

2. คำนำ เป็นส่วนที่อธิบายถึงสาเหตุ หรือวัตถุประสงค์ในการเขียน และขอบเขตเนื้อหาของหนังสือเล่มนั้น

3. สารบัญ กล่าวถึงรายละเอียดของหนังสือว่าแบ่งเป็นกี่บท แต่ละบทมีหัวข้ออะไรบ้าง

4. บทนำ จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือ บทนำจะเกริ่นให้ผู้อ่านทราบถึงเนื้อหาหรือเนื้อเรื่องทั่ว ๆ ไป ที่ปรากฏในหนังสือ

5. บรรณานุกรม คือ รายชื่อหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่ผู้เขียนใช้ศึกษาค้นคว้า และนำมาอ้างอิงประกอบการเขียนหนังสือ ซึ่งรายชื่อและเอกสารที่ปรากฏในรายการ บรรณานุกรมจะเป็นแนวทางให้ทราบถึงเนื้อหาของหนังสือนั้นได้

6. อ่านพิจารณาแต่ละบทหรือบางบท หนังสือบางเล่มอาจมีเนื้อหาซับซ้อน จำเป็นต้องอ่านศึกษาเรื่องบางเรื่องหรือบางตอนอย่างกว้าง ๆ หรือในบางกรณีอาจ จำเป็นต้องอ่านทั้งเล่มจึงจะสามารถจับใจความสำคัญของเนื้อเรื่องได้

ประเภทของหัวเรื่อง

หัวเรื่องแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (พวา พันธุ์เมฆา, 2537, หน้า 6)

1. หัวเรื่องใหญ่ หรือ หัวเรื่องหลัก (main heading) หรือหัวเรื่องเฉพาะ เป็นหัวเรื่อง ที่แสดงแนวคิดหลัก สามารถที่จะกำหนดให้ใช้ได้โดยลำพัง หัวเรื่องใหญ่อาจมีหัวเรื่องย่อย ประกอบเพื่อแสดงความเฉพาะเจาะจงของเนื้อหาสารสนเทศ หัวเรื่องใหญ่บางหัวเรื่อง สามารถใช้เป็นหัวเรื่องย่อยได้ด้วย

ตัวอย่าง

กลิ่น

ดอกไม้--กลิ่น

2. หัวเรื่องย่อย (subdivisions or subheading) เป็นหัวเรื่องที่ใช้ตามหลัง หัวเรื่องใหญ่หรือหัวเรื่องเฉพาะ เพื่อกำหนดขอบเขตหรือความหมายของหัวเรื่องใหญ่ ให้เฉพาะเจาะจง หัวเรื่องย่อยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

2.1 หัวเรื่องย่อยเฉพาะเรื่อง (topical subdivision) ใช้อธิบายหัวข้อหรือรายละเอียด ของหัวเรื่องใหญ่ เพื่อแสดงแนวคิดของเรื่องว่าเน้นไปทางใด

ตัวอย่าง

มะพร้าว--โรคและศัตรูพืช

ว่านสิงหโมรา--การขยายพันธุ์

2.2 หัวเรื่องย่อยระเบียบวิธีเขียน (form subdivision) เสนอเนื้อหา และลักษณะ ของวัสดุสารสนเทศ หัวเรื่องย่อยนี้สามารถนำไปใช้ตามหลังหัวเรื่องใดก็ได้ตาม ความเหมาะสม

ตัวอย่าง

กฤษณา (ต้นไม้)--กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ

สุพรรณิการ์--ประวัติ

2.3 หัวเรื่องย่อยแบ่งตามยุคสมัย หรือลำดับเหตุการณ์ หรือระยะเวลา (chronological subdivision) ส่วนใหญ่ใช้กับหัวเรื่องทางประวัติศาสตร์

ตัวอย่าง

สมุนไพรร--กรุงศรีอยุธยา--สมเด็จพระนารายณ์มหาราช, 2199-2231

2.4 หัวเรื่องย่อยทางภูมิศาสตร์ (geographic subdivisions) บอกแหล่งกำเนิด หรือสถานที่ของหัวเรื่อง

ตัวอย่าง

ฟ้าทะลายโจร--การใช้ประโยชน์--ไทย--นครสวรรค์

พืชมะเขือ--การขยายพันธุ์--ไทย--สมุทรสงคราม

หัวเรื่องเพิ่มเติมที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้น

ในการกำหนดหัวเรื่องให้กับหนังสือหรือวัสดุสารสนเทศ บรรณารักษ์สามารถกำหนดหัวเรื่องเพิ่มเติมจากคู่มือหัวเรื่องได้ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ, 2559, หน้า 8)

1. ไม่มีหัวเรื่องที่ใช้แทนเนื้อหาของหนังสือหรือทรัพยากรสารสนเทศนั้นได้ ในคู่มือหัวเรื่อง จำเป็นต้องกำหนดหัวเรื่องขึ้นมาใหม่เพิ่มเติมเพราะหัวเรื่องนั้นมีความสำคัญสื่อความหมายตรงหรือใกล้เคียงกับเนื้อหาของเรื่องที่กำหนด
2. กำหนดหัวเรื่องเพิ่มเติม หรือการสร้างหัวเรื่องขึ้นใหม่นั้นไม่อาจยึดหลักเกณฑ์การบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานเป็นแนวปฏิบัติ คือ พิจารณาคำที่เป็นไทยแท้ ๆ ก่อนแล้วพิจารณาคำบาลี หรือสันสกฤต ถ้าไม่มีคำศัพท์หรือไม่เหมาะสมก็ใช้วิธีการทับศัพท์
3. หัวเรื่องที่กำหนดขึ้นต้องถูกต้องตรงตามหลักภาษา ใช้ระดับภาษาและการสะกดที่ถูกต้อง เป็นคำที่รู้จักกันแพร่หลาย มีการตรวจสอบกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

4. การกำหนดหัวเรื่องที่เป็นคำศัพท์เฉพาะทางวิชาการและศัพท์เทคนิค
ต้องตรวจสอบกับศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน ศัพท์บัญญัติในสาขาวิชาต่าง ๆ
หรือปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ หรืออาจารย์ที่สอนในรายวิชานั้น ๆ
5. กรณีที่มีหัวเรื่องจากคู่มือหัวเรื่องภาษาต่างประเทศ เช่น คู่มือ Library of
Congress Subject Heading เป็นต้น ให้แปลหัวเรื่องนั้นเป็นภาษาไทยโดยตรงตรวจสอบ
ความถูกต้องในการแปล การเรียงคำตามหลักภาษา

แนวคิดเกี่ยวกับแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทย

ความหมายและความสำคัญของสมุนไพร

แก้หอม สวนแก้ว ณ ล้านช้าง (2560, หน้า 13-15) ได้กล่าวว่า ความหมายของสมุนไพรตามพระราชบัญญัติยานั้น หมายถึง ยาที่ได้จากพืช สัตว์ หรือแร่ ซึ่งยังไม่ได้ผสมปรุง หรือเปลี่ยนแปลงสภาพ เช่น พืชที่ยังเป็นส่วนของลำต้น ใบ ดอก ผล หรือราก เป็นต้น ซึ่งยังไม่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูปใด ๆ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามในทางการค้าสมุนไพรจะถูกเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ถูกหั่นให้เป็นชิ้นเล็กๆ บดให้เป็นผงละเอียด หรืออัดเป็นแท่ง สำหรับคนทั่วไปเมื่อได้ยินคำว่าสมุนไพร มักจะนึกถึงเฉพาะต้นไม้ที่นำมาใช้เป็นยาเท่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าสัตว์หรือแร่มีการนำมาใช้ไม่น้อย และใช้สำหรับรักษาโรคบางชนิดเท่านั้น

การใช้ยาสมุนไพรในการรักษาอย่างเป็นระบบ เท่าที่ปรากฏหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น พบว่า มนุษย์รู้จักใช้สมุนไพรมาตั้งแต่ยุคนีแอนเดอร์ทัล ซึ่งจากการขุดค้นหลุมฝังศพในประเทศอิตาลี พบว่ามีการใช้สมุนไพรเมื่อหลายพันปีก่อน แม้ชาวอินเดียแดงในเม็กซิโกก็รู้จักใช้ต้นตะบองเพชร เป็นยาฆ่าเชื้อและรักษาบาดแผลชาวสุเมเรียนที่เคยอพยพมาตั้งรกรากอยู่ที่บริเวณลุ่มแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติสเมื่อหลายพันปีก่อน ก็เคยใช้สมุนไพร เช่น ผื่น ชะเอม ไม้ และมัสตาร์ด ในเวลาต่อมาชาวบาบิโลเนียนก็ยังได้ใช้สมุนไพรเพิ่มเติมจากชาวสุเมเรียน เช่น ใบมะขามแขก หญ้าฝรั่ง ลูกผักชี อบเชย และกระเทียม

ในยุคต่อมาอย่างอียิปต์โบราณ ได้มีการแพทย์สมุนไพรที่มีชื่อเสียงมากท่านหนึ่ง ชื่อ อิมโฮเทป ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นเทพเจ้าแห่งการรักษาโรคของอียิปต์ มีตำราสมุนไพรที่เก่าแก่ชื่อ Papyrus Ebers ที่เขียนขึ้นเมื่อหนึ่งพันหกร้อยปีก่อนคริสตศักราช หนังสือเล่มนี้ได้มีการค้นพบโดยนักอียิปต์วิทยา ชาวเยอรมันชื่อ Georg Ebers ในตำรานี้ได้กล่าวถึงตำราสมุนไพรมากกว่า 800 ตำรับ และกล่าวถึงสมุนไพรมากกว่า 700 ชนิด เช่น ว่านหางจระเข้เวอร์มูด เปปเปอร์มิน เฮนเบน มดยอบ ละหุ่ง เป็นต้น รูปแบบการปรุงยาในสมัยนั้นมักจะเป็นการต้ม การชง การทำเป็นผง การกลั่นเป็นเม็ดยา หรือเป็นยาพอกทำเป็นขี้ผึ้ง เป็นต้น

ในแถบยุโรปและแอฟริกาเองก็มีการค้นพบหลักฐานการใช้ยาสมุนไพรจำนวนมาก ซึ่งหลังจากที่ยาสมุนไพรได้เจริญรุ่งเรืองในอียิปต์แล้ว ก็ได้เผยแพร่สืบทอดกันมาที่กรีก โรมัน อาหรับ อิรัก เยอรมันนี โปรตุเกส สวีเดน และโปแลนด์ เป็นต้น ส่วนในแถบประเทศทางเอเชียของเรานั้น ตามประวัติศาสตร์ได้พบว่า มีการใช้สมุนไพรที่ประเทศอินเดียก่อน แล้วค่อยถ่ายทอดสืบทอดกันมาที่ประเทศจีน มะละกา และไทย การใช้สมุนไพรในประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดียเป็นส่วนใหญ่ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ประเทศไทยได้อาศัยภูมิภคภูมิของอินเดียเป็นบรรทัดฐานในการวินิจฉัยโรค แม้ชื่อสมุนไพรต่าง ๆ ที่เรียกใช้ก็มีรากฐานมาจากภาษาบาลีสันสกฤต

ในยุคของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งเป็นยุคทองของสมุนไพร สวนป่าสมุนไพรของพระองค์นั้นกว้างใหญ่มาก มีพื้นที่อยู่บนยอดเขาศรีมาศ อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีเนื้อที่หลายร้อยไร่

ในแต่ละปีนั้นมีคนไทยที่ใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรคและบำรุงร่างกายจำนวนมาก ซึ่งสมุนไพรเหล่านั้นได้มาจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น จีน เกาหลี และอินเดีย ในอดีตนั้นประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับสมุนไพรเป็นอย่างมาก เช่น ในยุคพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ในยุคของรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 6 นับเป็นยุคที่มีการติดต่อกับชาติตะวันตก พระมหากษัตริย์ของไทยได้เสด็จประพาสต่างประเทศ ได้เห็นความเจริญในด้านต่าง ๆ จึงได้นำความเจริญเหล่านั้นมาสู่ประเทศไทยด้วย

สมัยรัชกาลที่ 4 นับว่าเป็นยุคที่มีการแยกการแพทย์ออกเป็น 2 แผนอย่างชัดเจน คือ การแพทย์แผนเดิมหรือแพทย์แผนโบราณ และการแพทย์แผนปัจจุบัน หมอที่รู้จักกัน อย่างดี ได้แก่ หมอบลัดเลย์ หมอเฮาส์ และหมอเลน ถึงแม้ว่าจะมีการนำการแพทย์สมัยใหม่ เข้ามาจากชาติตะวันตกมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ประชาชนจำนวนมาก ก็ยังไม่เปลี่ยนค่านิยม ยังคงนิยมรักษาด้วยการแพทย์แผนโบราณ ซึ่งอาจเป็นเพราะวัฒนธรรมที่สืบเนื่องกัน มานาน เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทย จนกระทั่งมาถึงยุคสมัยของรัชกาลที่ 5 นับว่า เป็นยุคแรกที่มีการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวข้องกับสุขภาพ มีพระราชบัญญัติชื่อว่า “พระราชบัญญัติธรรมเนียมคลอง” เพื่อใช้ในการรักษาความสะอาดของคลองมาตรฐาน เพราะการใช้น้ำสกปรกเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ และในยุคนี้เองก็ได้มี การสร้างโรงพยาบาลขึ้นมาเป็นครั้งแรกที่รู้จักกันในนาม โรงพยาบาลศิริราช (เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ, 2544, หน้า 12)

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 พระองค์ก็ทรงเห็นความสำคัญของสมุนไพรที่นับว่าเป็นทั้งยาและอาหาร ประจำครอบครัว จึงได้มีพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการตามพระราชดำริ สร้างสวนสมุนไพรขึ้นในประเทศไทย ในปีพุทธศักราช 2522 และยังทรงมีพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้มีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านวิชาการทางชีววิทยา ด้านการแพทย์ การบำบัด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เหตุนี้เองจึงมีสวนป่าสมุนไพรเกิดขึ้นมากมายในประเทศไทย และได้มีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังเพื่อนำสมุนไพรมาใช้เป็นยารักษาโรคแทนยาสังเคราะห์ที่ใช้กันอยู่ปัจจุบัน (แก้้มหอม สวนแก้ว ฌ ถิ่นช้าง, 2560, หน้า 17)

สารสนเทศด้านสมุนไพรไทย

สุขภาพ คือ สุขภาวะที่สงบสุข สันติ และงดงาม แข็งแรงทั้งร่างกาย และ จิตวิญญาณ รวมถึงสภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่ และสังคมที่ใกล้ชิด สังคมใหญ่ใน ระดับประเทศ และหมายรวมกว้างไกลไปในระดับโลกด้วยเช่นกัน การสร้างเป็นมิติ แห่งการพัฒนาให้งอกงาม การเสริมสร้างเป็นการสนับสนุนต่อยอดจากศักยภาพและ ความสามารถแต่ละบุคคลการสร้างเสริมสุขภาพจึงเป็นการพัฒนาและการสนับสนุน

ต่อ ยอดศักยภาพของบุคคลในการปฏิบัติเพื่อให้ถึงพร้อม สุขภาวะที่สงบ เป็นสุข แข็งแรง ทั้งกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ (ภัทรา ชูริก, 2560, คำนำ) ประชาชนสุขภาพดีเป็น เป้าหมายการพัฒนาของประเทศ การเปลี่ยนแปลงในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ สภาพแวดล้อมส่งผลต่อการวางแผนพัฒนาสุขภาพของประเทศไทย การเกิดโรคใหม่ ๆ การพัฒนาเทคโนโลยีด้านสุขภาพ เพื่อนำมาป้องกัน ดูแลรักษา และควบคุมโรค สิ่งดังกล่าวล้วนส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและลบต่อวิถีชีวิตและสุขภาวะ (well being) ของการวางแผนพัฒนาสุขภาพ จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยภายนอกและภายในเพื่อให้เกิด ความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (จารุวรรณ ชาติเดช, 2560, หน้า 2)

ประเทศไทยได้มีนโยบายด้านสาธารณสุขมูลฐานอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2522 โดยเพิ่มโครงการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานเข้ามาพัฒนาการสาธารณสุข ตามแผนเศรษฐกิจ และการสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โดยมีแนวทางในการพัฒนาสมุนไพรและ แพทย์แผนไทยในงานสาธารณสุขมูลฐานหลาย ๆ ด้านด้วยกัน เช่น มีการสนับสนุน และพัฒนาวิชาการและเทคโนโลยีพื้นบ้าน เช่น การแพทย์แผนไทย การนวด สมุนไพร รวมถึงมีการส่งเสริมให้ดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เป็นต้น

ในปัจจุบันยาสมุนไพรได้มีการพัฒนาการเจริญก้าวหน้าไปมาก มีการเรียนรู้ ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตยาสมุนไพรให้สับยต่อการ ใช้ประโยชน์มากขึ้น เช่น คุณหอมแก่้มหอม สวนแก้ว ฅ ล้านช้าง เป็นหอมสมุนไพร คนแรกที่จบหลักสูตรหอมทางเลือก และการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพรจากประเทศ- สหรัฐอเมริกา ได้ผลิตยาสมุนไพรสำหรับโรคต่าง ๆ ซึ่งยาที่ผลิตทั้งหมดนั้น ล้วนผ่าน การรับรองจากองค์การอาหารและยาของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ The United States Food and Drug Administration--FDA ทำให้ผู้ป่วยที่มีความประสงค์ใช้ยาสมุนไพรใน การรักษาโรคมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น ผู้ป่วยหลายคนของคุณหอมแก่้มหอมได้เปิดเผยว่า สมุนไพรที่ผลิตออกมานั้นช่วยให้หายจากโรคร้ายต่าง ๆ ได้ ไม่แพ้ยาสมัยใหม่ที่สังเคราะห์ จากสารเคมี ยาสมุนไพรจึงนับว่าเป็นที่พึ่งของผู้ป่วยทุกยุคทุกสมัย

การรักษาด้วยยาสมุนไพรยังเป็นการรักษาที่ก่อให้เกิดความสมดุลในร่างกาย ไม่ได้รักษาเฉพาะส่วนหรือเฉพาะอวัยวะใดอวัยวะหนึ่งเหมือนหมอแผนปัจจุบัน เช่น ยาลม อาจนำมาใช้รักษาอาการโรคลมชักได้ด้วย หากการรักษาอาการพื้นฐาน เช่น ท้องเสีย ท้องร่วง เป็นไข้ เป็นต้น สมุนไพรก็นับว่าสามารถใช้รักษาอาการได้เท่าเทียมกับยาแผนปัจจุบัน ส่วนในกรณีโรคเรื้อรัง เช่น มะเร็ง อัมพาต อัมพฤกษ์ โรคลม โรคกระดูกและข้อนั้น การรักษาแบบพื้นบ้านหรือสมุนไพร สามารถลดค่าใช้จ่ายได้มากและไม่มีผลข้างเคียงเหมือนกับยาแผนปัจจุบันสมัยใหม่ นอกจากนี้ยังมีโรคบางชนิดที่ไม่สามารถที่จะรักษาด้วยยาเคมีสมัยใหม่ได้ เช่น โรคลม การใช้ยาหอม ยาลม หรือแม้กระทั่งการอยู่ไฟของผู้หญิงหลังคลอดบุตร ช่วยให้ผู้ป่วยหายเร็วขึ้นและแข็งแรง สมุนไพรจึงนับว่าเป็นยาทรงคุณค่าของมนุษย์อย่างแท้จริง

เหตุนี้เององค์การอนามัยโลกจึงได้แนะนำให้การแพทย์แผนโบราณควบคู่ไปกับการแพทย์แห่งชาติของแต่ละประเทศ และทั่วโลกก็ได้มีการส่งเสริมให้มีการแพทย์แบบดั้งเดิมของแต่ละประเทศโดยมีการสนับสนุนเชิงนโยบายจากรัฐบาล ซึ่งการใช้การแพทย์ทั้งสองอย่างควบคู่กันไปในั้น จะทำให้การรักษาเยียวยาได้ผลดียิ่งขึ้น

สารสนเทศด้านแพทย์แผนไทย

ประวัติความเป็นมาของแพทย์แผนไทยที่สมบูรณ์ ได้มีผู้ค้นคว้าไว้บ้างแล้วซึ่งมีส่วนช่วยในงานชิ้นนี้ประสบความสำเร็จหลังจากมีอุปสรรคนานาประการ งานซึ่งทางผู้จัดทำได้มอบเนื้อหาที่ทำค้างไว้แก่สถาบันการแพทย์แผนไทยจึงปรับปรุงจากงานเดิมให้สมบูรณ์และเพิ่มเติมข้อมูลเป็นปัจจุบัน จากงานค้นคว้าทางวิชาการครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2509 ในงานวิจัยเรื่อง ความเป็นมาของการแพทย์เมืองไทยของ พิชาย พัฒนา เป็นแนวทางให้ พล.ท. ดำเนิน เลชะกุล เขียนบทความทางวิชาการในปี พ.ศ. 2519 เรื่อง “ประวัติการแพทย์ในสมัยอยุธยา” และต่อมา ราตรี วานิชรักษ์ ได้เขียนบทความทางวิชาการ เรื่อง “ประวัติการแพทย์แผนไทยโบราณในประเทศไทย” ตีพิมพ์ในวารสาร สังคมศาสตร์การแพทย์ในปี พ.ศ. 2521 ในปีเดียวกันนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้รวบรวมงานเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยในหนังสือ หมอไทย-ยาไทย ซึ่งเป็นการรวบรวมจากงานที่นักวิชาการไทยได้เคยวิจัยไว้แต่เดิมมาเรียบเรียงอย่างน่าสนใจ

การแพทย์แผนไทยได้มีหลักฐานจารึกในหลักศิลาจารึกอาณาจักรขอม ประมาณ ปี พ.ศ. 1725-1729 สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลตามความเชื่อ ในพุทธศาสนา โดยสร้างสถานพยาบาล เรียกว่า อโรคยาศาลา ขึ้นและกำหนดหน้าที่ รักษาพยาบาลไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ หมอ พยาบาล เกสซ์ ผู้ปรุงยา (สถาบันการแพทย์-แผนไทย, 2542, หน้า 31) ในสมัยสุโขทัยก็ได้มีการค้นพบหินบดยาสมัยทวารวดี และจากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงได้บันทึกไว้ว่าท่านทรงสร้างสวนสมุนไพร ขนาดใหญ่บนเขาหลวงหรือเขาสุรพยาเพื่อให้ราษฎรได้เก็บสมุนไพรไปใช้รักษาโรค ยามเจ็บป่วย จนมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา การแพทย์แผนไทยได้มีการพัฒนาเป็นอย่างมาก โดยในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พบบันทึกว่ามีระบบการจัดหายาที่ชัดเจน สำหรับประชาชน มีแหล่งจำหน่ายยาและสมุนไพรหลายแห่งทั้งในและนอกกำแพงเมือง มีการรวบรวมตำรับยาต่าง ๆ ขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การแพทย์แผนไทย เรียกว่า ตำราพระโอสถพระนารายณ์ การแพทย์แผนไทยสมัยนั้นรุ่งเรืองมาก จนการแพทย์ตะวันตก เริ่มเข้ามามีบทบาทโดยมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสได้มีการจัดตั้งโรงพยาบาลรักษาโรค แต่ขาดความนิยมเลยมล็ดเล็กไป

ปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูการแพทย์ไทยอย่างกว้างขวาง หลังจากการแพทย์ไทย ถูกปล่อยปะละเลยมานานและเป็นเพียงการรักษาคนไข้แบบนอกระบบเพราะพระราช-บัญญัติการแพทย์เพื่อควบคุมการประกอบโรคศิลป์ ซึ่งประกาศเมื่อ พ.ศ. 2466 มีผล โดยตรงทำให้การแพทย์แผนไทยซึ่งเป็นการแพทย์หลักมาแต่เดิมกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมาย หมอไทย ยาไทยทั้งหมด ทั้งหมอหลวง หมอเชลยศักดิ์ (หมอพื้นบ้าน) ส่วนใหญ่ ได้ละทิ้งอาชีพการแพทย์แผนไทยและกลายเป็นหมอนอกระบบ เรียกการแพทย์แผนโบราณ ซึ่งหมายถึงผู้ประกอบโรคศิลป์โดยสังเกตความชำนาญอันได้บอกเล่าสืบต่อกันมาเป็นที่ตั้งหรืออาศัยตำราอันมีมาแต่โบราณโดยมิได้ดำเนินไปในทางวิทยาศาสตร์ ด้วยคำว่า การไม่เป็นวิทยาศาสตร์นี้ทำให้การแพทย์แผนไทย ต้องถูกตราบาปมานานขาดการสนใจ จากวงการสาธารณสุขไทย ทำให้ต้องดำรงอยู่อย่างรุ่มโรยตามธรรมชาติและขาด การสนับสนุน (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ, 2544, หน้า 9)

เมื่อปี พ.ศ. 2494 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จพระราช-ดำเนินวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) ในครั้งนั้นได้ทรงปรารภว่าวัดพระเชตุพนฯ

เป็นแหล่งรวบรวมตำราแพทย์แผนไทยอยู่แล้ว ทำไมไม่จัดสอนให้มีโรงเรียนสอนการแพทย์แผนไทยในวิชาเวชกรรม ผดุงครรภ์ หัตถเวช และเภสัชกรรม ทำให้คณะกรรมการวัดพระเชตุพนฯ พร้อมด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการแพทย์ไทยที่หลงเหลืออยู่ ได้สนองพระราชปรารภและจัดทำหลักสูตรโรงเรียนแพทย์แผนโบราณขึ้น ในนาม “โรงเรียนแพทย์แผนโบราณแห่งประเทศไทย” และเปิดสอนเป็นแห่งแรกที่วัดพระเชตุพนฯ โดยแบ่งออกเป็น 3 หลักสูตร คือ เวชกรรม เภสัชกรรม และหัตถเวช ต่อมาได้ขยายตัวไปทั่วประเทศในนามสมาคมแพทย์โบราณ ซึ่งเป็นการฟื้นฟูการแพทย์ของเอกชน จนถึงปี พ.ศ. 2525 ได้มีการเปิดสอนวิชาการแพทย์แผนไทยในอาชีวเวชวิทยาลัย (ชีวกโกมารภัจจ์) ที่วัดบวรนิเวศน์วรวิหาร โดยนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้าไปประยุกต์ใช้ผู้มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ศาสตราจารย์ นพ. อวย เกตุสิงห์ และคณะ ได้จัดตั้งมูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์แผนไทย (เดิม) ภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงสาธารณสุขดำเนินนโยบายและด้านงบประมาณบางส่วนให้มีการผลิตบุคลากรเรียกแพทย์แผนไทยแบบประยุกต์ นับเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญด้วยการนำแพทย์เข้าระบบอีกครั้ง ต่อมามีการจ้างแพทย์แผนไทยแบบประยุกต์เข้าทำงานในโรงพยาบาลชุมชนหลายแห่ง ก่อให้เกิดการยอมรับแพทย์แผนไทยเรื่อยมา แพทย์แผนไทยรุ่นแรกได้เข้าทำงานที่โรงพยาบาลวังน้ำเย็น จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกของประเทศที่มีการปลูกการใช้สมุนไพร และมีแพทย์แผนไทยทำงานอย่างครบวงจร และมีแพทย์แผนไทยเข้าทำงานอย่างครบวงจร และที่แห่งนี้ได้มีการรับนักศึกษาการแพทย์แผนไทยแบบประยุกต์จากอาชีวเวชวิทยาลัยไปฝึกภาคปฏิบัติก่อนจบการศึกษา ต่อมาโรงพยาบาลวังน้ำเย็นได้เป็นต้นแบบในการวิจัยการประยุกต์ใช้การแพทย์แผนไทยในสถานพยาบาลของโครงการ GTZ มีโรงพยาบาล 5 แห่ง เป็นโรงพยาบาลเป้าหมาย อาทิ โรงพยาบาลสูงเนิน โรงพยาบาลกุดชุม โรงพยาบาลทุ่งสง โรงพยาบาลบางกระทุ่ม และโรงพยาบาลวังน้ำเย็น

การแพทย์แผนไทยได้เข้าสู่ระบบราชการ เมื่อปี พ.ศ. 2532 ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้จัดตั้งศูนย์การประสานงานการแพทย์และเภสัชกรรมแผนไทยขึ้นเป็นองค์การประสานงานพัฒนาการแพทย์แผนไทย และเป็นที่มาของการจัดตั้งสถาบันการแพทย์แผนไทยขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2536 เป็นหน่วยงานระดับสูงกว่ากองสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขอย่างไม่เป็นทางการ จนได้รับการจัดตั้งเป็นทางการเมื่อมี

พระราชบัญญัติคุ้มครองส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ในปี พ.ศ. 2543 และ
 ลงราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 2 ก. ลงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2544 เกิดหน่วยงานอย่าง
 เป็นทางการในระดับสูงกว่ากองชื่อสถาบันการแพทย์แผนไทย สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง
 นับเป็นประวัติศาสตร์การต่อสู้ที่ยาวนานในการนำแพทย์แผนไทยเข้าสู่การยอมรับ
 อย่างเป็นทางการอีกครั้งหลังจากถูกทอดทิ้งมานานร่วมร้อยปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1888-1999
 (เพ็ญญา ทรัพย์เจริญ, 2544, หน้า 10)

“การแพทย์แผนไทย” หมายถึง ปรัชญา องค์ความรู้ และวิธีการปฏิบัติเพื่อ
 การดูแลสุขภาพและการบำบัดรักษาโรค ความเจ็บปวดของประชาชนไทยแบบดั้งเดิม
 สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมไทยและวิถีแบบไทย วิธีการปฏิบัติการแพทย์
 แผนไทยประกอบด้วยการใช้สมุนไพร ด้วยการดัด การอบ การประคบ การปั้นลูกกลอน
 หัตถบำบัดการรักษาระดุกแบบดั้งเดิม การใช้พุทธศาสนา หรือพิธีกรรมเพื่อดูแลรักษา
 สุขภาพจิต การคลอด การดูแลสุขภาพแบบไทยเดิม และธรรมชาติบำบัด ซึ่งได้จากการ
 สะสมและถ่ายทอดประสบการณ์อย่างเป็นระบบ โดยการบอกเล่า การสังเกต การบันทึก
 และการศึกษาผ่านสถาบันการศึกษาด้านแพทย์แผนไทย (เพ็ญญา ทรัพย์เจริญ, 2544,
 หน้า 10-11)

การแพทย์แผนไทยเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับโรคร้ายไข้เจ็บของชนชาติไทย
 มาแต่โบราณกาล ในสมัยกรุงศรีอยุธยาการแพทย์แผนไทยได้เผชิญกับแพทย์ตะวันตก
 เป็นครั้งแรกเมื่ออิทธิพลและความคิดของการแพทย์ตะวันตกเริ่มเข้ามา แต่ไม่มีผลต่อ
 บทบาทของการแพทย์ไทยแต่อย่างใด นอกจากเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ชาวไทยเริ่มรับรู้
 การแพทย์แนววิทยาศาสตร์ของชาวตะวันตกเท่านั้น ฝรั่งเศสกลุ่มแรกที่เข้ามาเป็นกลุ่มพ่อค้า
 ชาวฝรั่งเศสที่เดินทางมาจากอินเดียในปี พ.ศ. 2074 ต่อมาปลายสมัยสมเด็จพระนเรศวร
 และสมัยพระเอกาทศรถ ก็มีชาวดัตช์ได้เข้ามาอาสาสู้กับพม่าได้ตั้งชื่อว่า อัมสเตอร์ดัม
 การแพทย์ตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทแต่มีการใช้ในวงจำกัด และชาวไทยทั่วไป
 ก็ยังให้ความเชื่อถือยาไทยมากกว่า (วิจิต วัฒนวิบูล, 2548, หน้า 36)

ผู้ที่มีความรู้เรื่องการแพทย์แผนไทยในปัจจุบันที่สามารถรักษาโรคได้แต่ไม่มี
 ใบประกอบโรคศิลป์ยังมีอีกมากมาย เรียกว่าหม้อพื้นบ้าน เช่น หมอยาสมุนไพร
 หมอยาฝน หมอยาเป่า หมอนวด หมอพระ หมอผี มีประมาณรวมทุกประเภท 1-3 คน

ต่อหมู่บ้าน และหมอไทยที่ผ่านการอบรมและมีใบประกอบโรคศิลป์มีประมาณกว่า 35,000 คน นับได้ว่ากำลังหมอไทย ยาไทย เป็นจำนวนมาก หากมีการบูรณาการการแพทย์แผนไทยและอย่างเป็นระบบและมีศูนย์กลางคอยปรับปรุงและพัฒนาองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาแล้วการแพทย์แผนไทยจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชน (สถาบันการแพทย์แผนไทย, 2542, หน้า 33)

สถาบันการศึกษา สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ มีดังนี้ (สถาบันการแพทย์แผนไทย, 2542, หน้า 33)

ตาราง 1

สถาบันการศึกษา สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ลำดับ	คณะ	ชื่อสถาบัน	จังหวัด
1.	วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี- ราชมงคลธัญบุรี	ปทุมธานี
2.	โรงเรียนอายุรเวทธารัง คณะแพทยศาสตร์ศิริราช- พยาบาล	มหาวิทยาลัยมหิดล	กรุงเทพมหานคร
3.	คณะแพทยศาสตร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ปทุมธานี
4.	คณะการแพทย์แผนไทย อภัยภูเบศร	มหาวิทยาลัยบูรพา	ชลบุรี
5.	คณะวิทยาศาสตร์และ- เทคโนโลยี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ- สวนสุนันทา	กรุงเทพมหานคร
6.	สำนักวิชาวิทยาศาสตร์- สุขภาพ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	เชียงราย
7.	คณะแพทยศาสตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	มหาสารคาม
8.	คณะสาธารณสุขศาสตร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร	พิษณุโลก
9.	คณะแพทยศาสตร์	มหาวิทยาลัยพะเยา	พะเยา

สถาบันการศึกษา สาขาการแพทย์แผนไทย ระดับปริญญาตรี จำนวน 16 แห่ง
ดังนี้ (สถาบันการแพทย์แผนไทย, 2542, หน้า 33)

ตาราง 2

สถาบันการศึกษา สาขาการแพทย์แผนไทย ระดับปริญญาตรี

ลำดับ	คณะ	ชื่อสถาบัน	จังหวัด
1.	วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	เชียงราย
2.	คณะการแพทย์แผนตะวันออก	มหาวิทยาลัยรังสิต	ปทุมธานี
3.	คณะการแพทย์แผนไทย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	สงขลา
4.	คณะทรัพยากรธรรมชาติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี- ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร	สกลนคร
5.	วิทยาลัยแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	อุบลราชธานี
6.	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ- บ้านสมเด็จเจ้าพระยา	กรุงเทพมหานคร
7.	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	สุรินทร์
8.	คณะวิทยาศาสตร์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	กรุงเทพมหานคร
9.	คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร ภาควิชาวิทยาศาสตร์และ วิทยาลัยการสาธารณสุข สิรินธร จังหวัดยะลา	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	ยะลา

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	คณะ	ชื่อสถาบัน	จังหวัด
10.	วิทยาลัยมวยไทยศึกษา และการแพทย์แผนไทย	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้าน- จอมบึง	ราชบุรี
11.	คณะวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	เพชรบุรี
12.	วิทยาลัยสาธารณสุขสิริน ธร จังหวัดชลบุรี	มหาวิทยาลัยบูรพา	ชลบุรี
13.	วิทยาลัยการสาธารณสุข สิรินธร จังหวัดพิษณุโลก สถาบันสมทบของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี- ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร	สกลนคร
14.	วิทยาลัยเทคโนโลยีทาง การแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก จังหวัดนนทบุรี สถาบันสมทบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี- ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร	สกลนคร
15.	คณะวิทยาการสุขภาพ และการกีฬา	มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง	พัทลุง
16.	คณะวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี- ราชมงคลศรีวิชัย	สงขลา

หลักสูตรการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะวิทยาศาสตร์ (2560) ได้อธิบายถึงหลักสูตรการแพทย์แผนไทยไว้ ดังนี้

การดำเนินการ

สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้รับการอนุมัติให้จัดการอนุมัติให้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2547 โดยมีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต ปี พ.ศ. 2551

สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย ดำเนินงานในรูปแบบโครงการพิเศษ ปัจจุบันสังกัดคณะวิทยาศาสตร์ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาของประเทศไทยในปัจจุบันกำลังได้รับความสำคัญและเป็นเป้าหมายในการดูแล บำบัด รักษา และฟื้นฟูสุขภาพของประชาชน ซึ่งได้รับความนิยมนทั้งในและต่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหงจึงได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางด้านการแพทย์แผนไทยในหลักสูตร 4 ปี เน้นการเรียนด้านการตรวจ วินิจฉัย การบำบัด และการฟื้นฟู สุขภาพด้วยการนวดไทย ยาสมุนไพร (เวชกรรมไทย) การผลิตยาสมุนไพรไทย (เภสัชกรรมไทย) รวมถึงการดูแลสุขภาพมารดาและเด็ก ตั้งแต่ตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอด (ผดุงครรภ์ไทย) โดยหลักสูตรได้รับการรับรองจากการแพทย์แผนไทยเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถสอบขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรม เภสัชกรรมไทย นวดไทย และผดุงครรภ์ไทย ประกอบอาชีพส่วนตัวทางด้านการแพทย์แผนไทย เป็นนักแพทย์แผนไทยในหน่วยงานเอกชนและรัฐบาล

สาขาวิชาแพทย์แผนไทย ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ อีกทั้งยังดำเนินกิจกรรมตามปรัชญา ปณิธาน และพันธกิจ ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้กำหนดไว้

การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักศึกษาเป็นสำคัญ การศึกษาดูงานภายนอกส่งผลให้นักศึกษาได้รับความรู้ยิ่งขึ้น ส่งนักศึกษาไปฝึกปฏิบัติงานนอกสถานที่เพื่อเป็น

การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ มีการบริการทางวิชาการด้านการแพทย์แผนไทย นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมืออย่างดีในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนักศึกษาและบุคลากร

ปรัชญา อนุรักษ์ พัฒนา สร้างองค์ความรู้ที่เป็นเลิศทางการแพทย์ไทย

สู่มาตรฐานสากล

วิสัยทัศน์ สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง จัดการเรียนการสอนด้านการแพทย์แผนไทย พัฒนาพันธกิจสู่ความเป็นเลิศด้านวิชาการ และการวิจัยโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อสร้างสรรค์สังคมไทยอย่างยั่งยืน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย คณะวิทยาศาสตร์เป็นส่วนราชการภายใต้การกำกับของมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2541 เป็นสถานศึกษาและตลาดวิชาที่ผู้ศึกษาสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องเข้าชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัยจัดให้หรือจะมาเรียนในชั้นเรียนก็มีชั้นเรียนให้ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง สอนวิจัยให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จัดแบ่งส่วนราชการเพื่อการบริหารเป็นคณะ สำนัก สถาบัน ศูนย์ และเทียบเท่า โดยดำเนินการตามพันธกิจ ดังนี้

1. สร้างและกระจายโอกาสความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางการศึกษา หลากหลายรูปแบบเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ให้แก่ประชาชน ในลักษณะการศึกษาเพื่อปวงชนให้มีความรู้คู่คุณธรรม
2. ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ครอบคลุมด้านการเรียนการสอน การวิจัยการบริการวิชาการ การบำรุงรักษาทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการภายในคณะวิทยาศาสตร์เป็นที่ยอมรับในภูมิภาคอาเซียน
3. พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือยกระดับคุณภาพและกระจายโอกาสทางการศึกษา
4. สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาเพื่อสร้างทุนทางปัญญาของชาติ

5. พัฒนาระบบการบริหารจัดการตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556)

1. ชื่อหลักสูตร

ภาษาไทย หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต

ภาษาอังกฤษ Bachelor of Thai Traditional Medicine Program

2. จำนวนหน่วยกิตที่เรียนตลอดหลักสูตร: 129 หน่วยกิต

โครงสร้างหลักสูตร

2.1	หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	33 หน่วยกิต
	กลุ่มวิชาภาษา	12 หน่วยกิต
	กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
	กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	12 หน่วยกิต
	กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	1 หน่วยกิต
	กลุ่มวิชาพลศึกษานันทนาการ ธารณสุขมูลฐาน	2 หน่วยกิต
	กลุ่มวิชาความรู้คู่คุณธรรม (3) บังคับไม่นับหน่วยกิต	
2.2	หมวดวิชาเฉพาะด้าน	90 หน่วยกิต
	กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	34 หน่วยกิต
	กลุ่มวิชาชีพ	42 หน่วยกิต
	กลุ่มวิชาการฝึกประสบการณ์ทางวิชาชีพ	14 หน่วยกิต
2.3	หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต

การสอบประมวลความรู้วิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย

นักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรแพทย์แผนไทยบัณฑิตทุกคนจะต้องสอบ

ประมวลความรู้วิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย (comprehensive examination in Thai traditional Medicine) ทั้งนี้ นักศึกษาต้องมีคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00 นักศึกษาจะต้องลงทะเบียนสอบประมวลความรู้ในชั้นปีที่ 4 และนักศึกษาจะต้องมีผลการสอบไม่น้อยกว่า 60 เปอร์เซนต์ จึงจะสำเร็จการศึกษา

3. อาชีพที่สามารถประกอบได้หลังสำเร็จการศึกษา

เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถสอบขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะทางการแพทย์แผนไทยสาขาเวชกรรมไทยเภสัชกรรมไทย นวดไทย และ ผดุงครรภ์ไทย มีศักดิ์และสิทธิสามารถประกอบวิชาชีพ ดังต่อไปนี้

3.1 นักวิชาการแพทย์แผนไทย/นักวิชาการสาธารณสุข ในหน่วยงานของรัฐ และเอกชน

3.2 อาจารย์หรือนักวิชาการแพทย์แผนไทยในสถาบันการศึกษา

3.3 ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เช่น ร้านนวดแผนไทย คลินิกแพทย์แผนไทย ผู้ประกอบกิจการสปา เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการรวบรวมและการวิเคราะห์ห้วงเรื่องสมุนไพรไทย มีรายละเอียด ดังนี้

สมปอง กอวรพันธ์ (2550) ศึกษาเรื่อง ห้วงเรื่องภาษาไทยสาขาทันตแพทยศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างห้วงเรื่องภาษาไทยสาขาทันตแพทยศาสตร์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ และประเมินผลห้วงเรื่องที่สร้างขึ้น โดยการรวบรวมคำและวลีจากแหล่งข้อมูล หนังสือ คู่มือการใช้ห้วงเรื่องและดัชนี ห้วงเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองจากฐานข้อมูลของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ที่สนับสนุนการเรียนการสอนสาขาทันตแพทยศาสตร์ คำและวลีจากหนังสือ พจนานุกรม สารานุกรม งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวารสารย้อนหลัง จากวารสาร 3 รายชื่อ รวมทั้งสิ้น 43 รายการ คำและวลี จำนวน 1,327 คำ นำมาจัดทำแบบประเมินความนิยมในการเลือกใช้คำหรือวลีของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญเลือกคำและวลีที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นห้วงเรื่องจำนวน 964 คำ และเสนอแนะคำใหม่ 294 คำ หลังจากนั้นนำคำหรือวลีที่ผ่านการคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญให้บรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงานด้านห้วงเรื่องจำนวน 9 คน ประเมินเพื่อใช้กำหนดเป็นห้วงเรื่องภาษาไทยทางทันตแพทยศาสตร์ ซึ่งบรรณารักษ์

ได้ใช้คำและวลี จำนวน 109 คำ พร้อมทั้งเสนอแนะคำใหม่จำนวน 40 คำ เป็นหัวเรื่อง ผลการวิจัยครั้งนี้เห็นความแตกต่างในการพิจารณาเลือกคำระหว่างผู้เชี่ยวชาญและบรรณารักษ์ว่า ผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาเลือกคำหรือวลีโดยการใช้ประสบการณ์และความสามารถทางด้านทันตแพทยศาสตร์ของตนเองเป็นหลักในการพิจารณา ส่วนบรรณารักษ์ใช้หนังสือคู่มือหรือพจนานุกรมเป็นหลักในการพิจารณาคัดเลือกคำ

สมหมาย เทียงในญาติ (2550) ศึกษาเรื่อง หัวเรื่องภาษาไทยทางการท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหัวเรื่องภาษาไทยทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับเนื้อหา ของทรัพยากรสารสนเทศ และเพื่อประเมินผลหัวเรื่องที่สร้างขึ้น โดยได้รวบรวมคำและวลี จากแหล่งข้อมูล คือ หนังสือคู่มือการให้หัวเรื่อง หัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นเอง ในฐานข้อมูลรายการบรรณานุกรมออนไลน์ (OPAC) ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ที่สนับสนุนการเรียนการสอนทางการท่องเที่ยว หนังสือ ตำรา พจนานุกรม งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความวารสาร รวมทั้งสิ้น 52 รายการ คำและวลี จำนวน 1,089 คำ นำมาจัดทำแบบประเมินความนิยมใช้และคำที่สมควรใช้เป็นหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้เลือกคำและวลีที่เหมาะสมจะใช้เป็น หัวเรื่อง จำนวน 909 คำ และเสนอแนะคำใหม่ 194 คำ จากนั้นนำคำและวลีเหล่านี้ให้ บรรณารักษ์ จำนวน 7 คน ประเมินเพื่อใช้กำหนดเป็นหัวเรื่องภาษาไทยทางการท่องเที่ยว ซึ่งบรรณารักษ์ได้ใช้คำและวลีจำนวน 345 คำ พร้อมเสนอแนะคำใหม่ จำนวน 17 คำเป็นหัวเรื่อง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้เห็นความแตกต่างระหว่างการพิจารณา เลือกคำระหว่างผู้เชี่ยวชาญและบรรณารักษ์ว่า ผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาเลือกคำหรือวลี โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของตนเองเป็นหลักในการพิจารณา ส่วนบรรณารักษ์พิจารณาจากการใช้หนังสือคู่มือหัวเรื่องเป็นหลักในการพิจารณา

สุพัตรา เลิศยงพาติ (2548) ศึกษาเรื่อง หัวเรื่องภาษาไทยสาขาเทคโนโลยี- สารสนเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างหัวเรื่องภาษาไทยสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ สอดคล้องกับเนื้อหาของเอกสารและตรงกับความต้องการของผู้ใช้เพื่อประเมินหัวเรื่อง ที่สร้างขึ้น โดยได้คัดเลือกและรวบรวมคำมาจากบัญชีหัวเรื่องสำหรับภาษาไทยและ พจนานุกรมภาษาไทยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แล้วนำคำมาจัดทำแบบประเมิน ความนิยมในการเลือกคำ โดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน โดยคำที่เหมาะสมจะเป็นหัวเรื่อง ได้แก่

คำที่ผู้เชี่ยวชาญเลือกใช้มากที่สุดตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไปเพียงคำเดียว จากนั้นส่งแบบประเมิน หัวเรื่องซึ่งได้มาจากการเลือกคำของผู้เชี่ยวชาญให้บรรณารักษ์จำนวน 49 คน ประเมิน หัวเรื่องที่สร้างขึ้น หัวเรื่องที่ผ่านการประเมิน ได้แก่ หัวเรื่องที่บรรณารักษ์ร้อยละ 50 ขึ้นไปเห็นว่าเหมาะสม ผลการวิจัยพบว่า คำที่รวบรวมจากพจนานุกรมและบัญชีหัวเรื่อง จำนวน 1,354 คำ ผู้เชี่ยวชาญได้เลือกคำที่เหมาะสมเป็นหัวเรื่อง จำนวน 868 คำ และมีหัวเรื่อง ที่ผ่านการประเมิน จำนวน 751 คำ จากการวิจัยพบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับ หัวเรื่องที่สร้างขึ้น โดยผ่านการเลือกคำของผู้เชี่ยวชาญ

อรชร โอทองคำ (2550) ศึกษาเรื่อง หัวเรื่องภาษาไทยสาขาการบัญชี มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างหัวเรื่องภาษาไทยสาขาการบัญชีให้สอดคล้องกับเนื้อหา และความต้องการ ของผู้ใช้ และเพื่อประเมินหัวเรื่องภาษาไทยสาขาการบัญชีที่สร้างขึ้น โดยการรวบรวม คำหรือวลีจากศัพท์บัญชี คู่มือการให้หัวเรื่องสำหรับภาษาไทย หนังสือ บทความวารสาร สาขาการบัญชีและฐานข้อมูลออนไลน์ OPAC และนำคำ วลี มาทำแบบประเมิน ความนิยมในการเลือกใช้คำหรือวลี โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน มาจัดทำแบบประเมิน ให้บรรณารักษ์ประเมินจำนวน 18 ชุด คำหรือวลีที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ถือว่า มีความเหมาะสมในการกำหนดใช้เป็นหัวเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า คำหรือวลีที่รวบรวม จากเอกสารจำนวน 1,024 คำ ผู้เชี่ยวชาญได้เลือกคำหรือวลีที่เห็นเหมาะสมเป็นหัวเรื่อง ทางบัญชี จำนวน 1,020 คำ คิดเป็นร้อยละ 99.61 ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปให้บรรณารักษ์ประเมิน เพื่อใช้เป็นหัวเรื่องมีจำนวน 1,019 คำ คิดเป็นร้อยละ 99.90 ผลการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์ และผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นในการเลือกใช้หัวเรื่องสอดคล้องกัน

อัญชลี พิจารณา (2553) ศึกษาเรื่อง หัวเรื่องภาษาไทยสาขาวิศวกรรมโทรคมนาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหัวเรื่องภาษาไทยสาขาวิศวกรรมโทรคมนาคมให้สอดคล้องกับ เนื้อหาของเอกสารและความต้องการของผู้ใช้และเพื่อประเมินผลความเหมาะสมของ หัวเรื่องภาษาไทยสาขาวิศวกรรมโทรคมนาคมที่สร้างขึ้น เพื่อประเมินความนิยมการใช้ โดยบรรณารักษ์ คำและวลีที่คัดเลือกมาจากพจนานุกรม ตำรา วารสาร และหนังสือ หัวเรื่องภาษาไทยจำนวน 7 ชื่อเรื่อง นำคำและวลีมาจัดทำประเมินความเหมาะสมแล้ว นำมาให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน คัดเลือกคำที่นำมาใช้ได้แก่ คำที่ผู้เชี่ยวชาญเลือกใช้ ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มาจัดทำแบบประเมินความนิยมให้บรรณารักษ์ เป็นผู้ประเมินการใช้

นามาคำนวณหาคำร้อยละคำหรือวลีที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ถือว่ามีความเหมาะสมในการกำหนดเป็นหัวเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า คำหรือวลีที่รวบรวมจากพจนานุกรม ตำรา วารสาร และหนังสือหัวเรื่องภาษาไทย จำนวน 1,500 คำ ผู้เชี่ยวชาญเลือกคำหรือวลี ที่เห็นเหมาะสมเป็นหัวเรื่อง จำนวน 1,349 คำ คิดเป็นร้อยละ 89.93 และผู้เชี่ยวชาญเสนอ แนะนำคำเพิ่มเติมจำนวน 54 คำ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาไปให้บรรณารักษ์ประเมินมีจำนวน 1,227 คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

Ojo-Ade and Jagboro (2000) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้หัวเรื่องในรายการออนไลน์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย Hezakiah Oluwasanmi ประเทศไนจีเรีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความต้องการใช้หัวเรื่อง ระดับของการใช้หัวเรื่อง และระดับของความสำเร็จในการสืบค้นสารสนเทศด้วยหัวเรื่องของผู้ใช้ห้องสมุด จำนวน 1,000 คน โดยการสังเกตพฤติกรรมสืบค้น การส่งแบบสอบถามด้วยการสุ่มตัวอย่างจากรายชื่อสมาชิกห้องสมุด และการสัมภาษณ์ผู้เข้าใช้ห้องสมุด ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่นิยมสืบค้นสารสนเทศด้วยหัวเรื่อง ร้อยละ 88.40 และมีความพึงพอใจในการสืบค้นด้วยหัวเรื่องระดับมาก ร้อยละ 90 ปัญหาในการสืบค้นด้วยหัวเรื่องผู้ใช้งานมากที่สุดประสบเจอใน 3 อันดับแรก ได้แก่ การจัดเรียงหัวเรื่องยุ่งยาก ร้อยละ 40 ไม่มีรายการโยงไปยังเรื่องเกี่ยวข้อง ร้อยละ 20 ไม่คุ้นเคยกับศัพท์ที่บรรณารักษ์ใช้ ร้อยละ 6 และพบว่า ผู้ใช้สืบค้นด้วยหัวเรื่องไม่สำเร็จหรือไม่พึงพอใจ ผู้ใช้งานมากที่สุด ร้อยละ 43.40 จะแก้ปัญหาด้วยการสืบค้นหัวเรื่องด้วยคำศัพท์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

Hoddock (2005) วิจัยเกี่ยวกับเรื่องของการกำหนดหัวเรื่องและศัพท์สัมพันธ์สำหรับโครงการข้อมูลดิจิทัล รายงานการสำรวจจากการแปลงข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล สไลด์จากสไลด์ยกรรรม การออกแบบภายในและเฟอร์นิเจอร์ และประวัติเครื่องแต่งกายในรูปแบบ CD-ROM เป็นความร่วมมือของโครงการ Teaching and Learning with Technology ของมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมิชิแกน ภายใต้ชื่อโครงการ Digital Transfer of Slides form Architecture, Interiors, and Furniture และ History of Costume to CD-ROM ระหว่างปีการศึกษา 2001-2002 โดยการเปรียบเทียบรายการหัวเรื่อง ศัพท์สัมพันธ์ทางด้านศิลปะ

จาก 4 แหล่ง คือ Thesaurus for Graphic Materials (TGM) Art and Architecture Thesaurus (AAT) Library of Congress Subject Heading (LCSH) Bibliography of the History of art Subject Headings (BHA) โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อเลือกคำศัพท์มาตรฐานสากลจาก 4 แหล่ง ใช้ทำดัชนีในโครงการนี้และโครงการรูปดิจิทัลในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า (1) จากการสำรวจคำศัพท์ทั้งหมด 596 คำ มาจาก TGM มากที่สุด ร้อยละ 34 รองลงมาคือ LCSH และ AAT ตามลำดับ (2) ความตรงกันจากศัพท์ทั้งหมด 499 คำ มาจาก AAT มากที่สุด รองลงมาคือ BHA และ LCSH ตามลำดับ (3) ความแตกต่างและมีความเฉพาะของคำมากที่สุดมาจาก TGM รองลงมาคือ AAT และ LCSH และ (4) ไม่พบคำศัพท์ใน BHA มากที่สุด รองลงมาคือ LCSH และ TGM ตามลำดับ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การรวบรวมและการวิเคราะห์หัวข้อเรื่องสมุนไพรไทย เป็นการวิจัยเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม วิเคราะห์คำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย โดยการรวบรวมคำศัพท์จากหนังสือ พจนานุกรม และสารานุกรม ทำการประเมินความเหมาะสม และทำการตรวจสอบการใช้คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและทำให้เกิดผลการวิเคราะห์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยดำเนินการวิจัยไว้เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การรวบรวมคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย
3. การประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการรวบรวมและวิเคราะห์คำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยจากหนังสือ พจนานุกรม และสารานุกรม ทางสมุนไพรไทย ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่คำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยซึ่งได้มาจากหนังสือ สารานุกรม และพจนานุกรม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้ ประกอบด้วย คำศัพท์ด้านสมุนไพรไทยจากหนังสือ พจนานุกรม และสารานุกรมทางด้านสมุนไพรไทย จำนวน 6 ชื่อเรื่อง ซึ่งได้รับการยอมรับจากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านแพทย์แผนไทย ดังนี้
ชูศรี มีวงศ์โสม. (2559). ศัพท์านุกรม ชื่อพืชสมุนไพรในประเทศไทย 4 ภาษา.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

นิจศิริ เรืองรังษี. (2547). สมุนไพรไทย. กรุงเทพมหานคร: บี เฮลท์ดี.

มูลนิธิการแพทย์แผนไทยพัฒนา. (2542). เภสัชกรรมแผนไทย. นนทบุรี: กระทรวง-

สาธารณสุข, กรมการแพทย์ สถาบันการแพทย์แผนไทย.

วุฒิ วุฒิชรรณเวช. (2540). สารานุกรมสมุนไพร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน-
สโตร.

วิทย์ เทียงบุรณธรรม. (2533). พจนานุกรมโรคและสมุนไพรไทย. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร.

การรวบรวมคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำศัพท์ทางกฎหมายจาก หนังสือ พจนานุกรม และสารานุกรมทางด้านสมุนไพรไทย โดยมีการคัดเลือก ดังนี้

1. การคัดเลือกคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายภาษาไทยมากกว่า 1 คำ ดังนี้

1.1 คำที่ใช้เรียกชื่อในภาษาไทย 2 คำ

Green Pepper	(1) พริกหยวก	(2) ดีปลีเมือง
Night Jessamine	(1) ราตรี	(2) หอมดึก

1.2 คำที่ใช้เรียกชื่อในภาษาไทย 3 คำ

Cotton Rose	(1) พุดตาล	(2) ดอกสามสี	(3) สามผิว
Singapore Plumeria	(1) ลีลาวดี	(2) ลั่นทม	(3) จำปา

1.3 คำที่ใช้เรียกชื่อในภาษาไทย 4 คำ

Cork Tree	(1) ป๊อบ	(2) กาสะลอง	(3) กาดสะลอง	(4) เต็กตองโพ
Saffron	(1) คำฝอย	(2) คำ	(3) คำยอง	(4) ดอกคำ

1.4 คำที่ใช้เรียกชื่อในภาษาไทย 5 คำ

Cobra's Saffron	(1) บุนนาค	(2) สารภีค้อย	(3) ปะนาคอ	(4) ก้าก้อ	(5) ก้าก้อ
Crape Jasmine	(1) พุดจิบ	(2) พุดป่า	(3) พุดสวน	(4) พุดซ้อน	(5) พุดสา

1.5 คำที่ใช้เรียกชื่อในภาษาไทย 7 คำ

Sakae Na	(1) สะแกนา	(2) แก	(3) จองแก	(4) ขอนแซ่	(5) ชังแก	(6) แพ่ง	(7) สะแก
Indian Lilac	(1) สะเดา	(2) กะเดา	(3) ควินิน	(4) จะดั่ง	(5) สะเดาบ้าน	(6) สะเดา	(7) สะเลียม

การประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย

ในขั้นตอนการประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย
โดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นอาจารย์ประจำสาขาแพทยแผนไทย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. นำคำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่รวบรวมไว้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์
2. นำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอผลประเมิน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาผล ดังนี้

ตาราง 3

เกณฑ์การประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย

คำศัพท์	ผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรไทย					ผลการประเมิน		
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ผ่านเป็นเอกฉันท์	ผ่านไม่เป็นเอกฉันท์	ไม่ผ่าน
	1	2	3	4	5	เอกฉันท์	เอกฉันท์	
กกช้าง	0	0	0	1	1			✓
คูน	1	1	1	0	0		✓	
จามจุรี	1	1	1	1	1	✓		
สารภีค้อย	1	1	0	0	0			✓
ปีบ	1	1	0	1	1		✓	
ลีลาวดี	1	1	1	1	1	✓		
สะเลียม	0	0	0	0	0			✓

การแทนค่า 1 คือ ผู้ประเมินเห็นว่าเหมาะสม

0 คือ ผู้ประเมินเห็นว่าไม่เหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

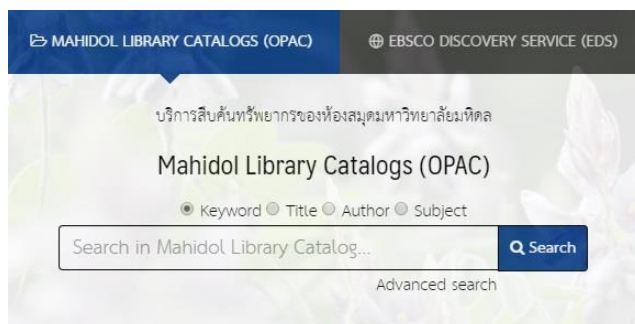
ในขั้นตอนการวิเคราะห์และตรวจสอบคำศัพท์ทางสมุนไพรไทยกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีการดำเนินการ ดังนี้
นำคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย ที่รวบรวมไว้ไปตรวจสอบกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 5 แห่ง ดังนี้

1. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง <http://www.lib.ru.ac.th/>

ภาพ 1 เว็บไซต์สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล <http://www.li.mahidol.ac.th/>

ภาพ 2 เว็บไซต์หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล

3. หอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา <http://www.lib.buu.ac.th/>

ภาพ 3 เว็บไซต์หอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา

4. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม <http://library.msu.ac.th/th/>

WebOPAC

WebOPAC : สืบค้นทรัพยากรห้องสมุด

Keyword ค้นหา

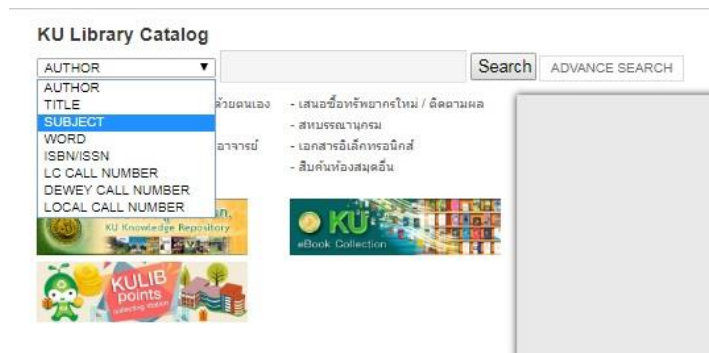
วิทยานิพนธ์

สืบค้นทรัพยากรห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รายงานวิจัย ค้นหา

ภาพ 4 เว็บไซต์สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

5. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ <http://lib.ku.ac.th/web/index.php/th>

KU Library Catalog

AUTHOR Search ADVANCE SEARCH

AUTHOR

TITLE

SUBJECT

WORD

ISBN/ISSN

LC CALL NUMBER

DEWEY CALL NUMBER

LOCAL CALL NUMBER

ด้วยตนเอง - เสนอชื่อทรัพยากรใหม่ / ติดตามผล

อาจารย์ - สานรณานุกรม

- เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

- สืบค้นห้องสมุดอื่น

KU Knowledge Repository

KULIB points

KU eBook Collection

ภาพ 5 เว็บไซต์สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตาราง 4

นำเสนอผลการตรวจสอบคำศัพท์ทางสมุนไพรไทย

คำศัพท์	ฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของห้องสมุด				
	รวมคำแห่ง	มหิดล	บูรพา	มหาสารคาม	เกษตรศาสตร์
กุน	-	-	-	✓	✓
จามจุรี	✓	✓	✓	✓	✓
ปีบ	-	✓	✓	-	-
ลีลาวดี	✓	✓	✓	-	✓

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ (percentage) เป็นสถิติที่นิยมใช้เทียบจำนวนที่ต้องการกับจำนวนทั้งหมด โดยเทียบเป็นจำนวนต่อจากสูตรต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 122)

เมื่อแทน P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้ร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การรวบรวมและการวิเคราะห์หัตถ์เรื่องสมุนไพรไทย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การรวบรวมคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย

ตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์เพื่อใช้เป็นคำค้นประเภทหัตถ์เรื่องของผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 3 การตรวจสอบการใช้คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยเพื่อใช้เป็นคำค้นประเภทหัตถ์เรื่องของห้องสมุดมหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจการสื่อความหมายตรงกัน ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

n แทน จำนวนคำศัพท์สมุนไพรไทย

% แทน ร้อยละ

ตอนที่ 1 ผลการรวบรวมคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยจากหนังสือ พจนานุกรมและสารานุกรม ที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านแพทย์แผนไทยจำนวน 6 ชื่อเรื่อง ดังนี้

ชูศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2559). ศัพทานุกรม ชื่อพืชสมุนไพรในประเทศไทย 4 ภาษา.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

นิจศิริ เรืองรังษี. (2547). สมุนไพรไทย. กรุงเทพมหานคร: บี เฮลท์ดี.

มูลนิธิการแพทย์แผนไทยพัฒนา. (2542). เภสัชกรรมแผนไทย. นนทบุรี: กระทรวง-

สาธารณสุข, กรมการแพทย์, สถาบันการแพทย์แผนไทย.

วุฒิ วุฒิชรรณเวช. (2540). สารานุกรมสมุนไพร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน-
สโตร์.

วิทย์ เทียงบุรณธรรม. (2533). พจนานุกรมโรคและสมุนไพรไทย. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

เกณฑ์การรวบรวมคำศัพท์ ผู้วิจัยได้รวบรวมและคัดเลือกคำศัพท์ทางด้านสมุนไพร
จากคำภาษาอังกฤษที่มีความหมายในภาษาไทยในความหมายเดียวกันหลายคำ มีตัวอย่าง
ดังนี้

1. คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทย 2 คำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์หลัก	คำศัพท์ที่ใช้แทน
Sandalwood	จันทน์	ไม้หอมอินเดีย
Shikakai	ส้มป่อย	ส้มขอน

2. คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทย 3 คำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์หลัก	คำศัพท์ที่ใช้แทน
Clove Tree	กานพลู	ดอกจันทน์ จันจี่
Coach Panicum	หญ้าชันกาด	หญ้าอ่อนน้อย แถมมัน

3. คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทย 4 คำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์หลัก	คำศัพท์ที่ใช้แทน
Florist's Daisy	เก๊กฮวย	เบญจมาศ

Frogbit	ผักเต๋า	ดอกจีไก่ เบญจมาศหนู ตับเต๋านา ผักตับเต๋า ผักปอดม้า
---------	---------	--

4. คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทย 5 คำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์หลัก	คำศัพท์ที่ใช้แทน
Black Aralia	เล็บครุฑ	ครุฑทอคมัน ครุฑเท้าเต๋า ครุฑไยเทศ ครุฑผักชี
Black Bean	หมามั่ว	กล่ออ้อแซ บะเหยื่อง โผล่หยุ หมาเหยื่อง

5. คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทย 6 คำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์หลัก	คำศัพท์ที่ใช้แทน
Chameleon-plant	ผักลาวทอง	ผักก้านทอง ผักเข้าทอง ผักลาวทอง พลูแก พลูขาว ผักหละ ผักขา อม โพชยุโคะ ฝ่าเซ้งคู่
Cha-om Tree	ชะอม	

6. คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทย 7 คำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์หลัก	คำศัพท์ที่ใช้แทน
Neem Tree	สะเดา	กะเดา ควินิน จะตัง สะเดาบ้าน สะเดาอินเดีย สะเลียม
Ben Tree	มะรุม	กาเน้งแดง ผักเนื้อไก่ ผักอีฮีม ผักอีฮุม มะค้อนก้อม เส่ช้อยะ

7. คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทย 8 คำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์หลัก	คำศัพท์ที่ใช้แทน
African Turmeric	พุทธรักษา	บัวหลวง ปลีะยะ พุทธรักษากินวัว พุทธรสร สาคุมอญ สาคุหัวป่า อะตาหลุด

Afzelia Wood

มะค่าโมง

เขง

บิง

เบง

ปิ่น

มะค่าหลวง

มะค่าหัวคำ

มะค่าใหญ่

8. คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทย 9 คำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

คำศัพท์หลัก

คำศัพท์ที่ใช้แทน

Rain tree

จามจุรี

ก้ามกราม

ก้ามกุ้ง

ก้ามปู

นาคา

ลำสา

เส่คู่

สารสา

ล้ง

Yellow Ginger

ขมิ้น

ขมิ้นแกง

ขมิ้นชัน

ขมิ้นหยอก

ขมิ้นหัว

จีมิ้น

ตายอ

สะยอ

หมิ้น

9. คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทย 10 คำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์หลัก	คำศัพท์ที่ใช้แทน
Flower Fence	หางนกยูงไทย	ขวางยอย จำพอ ชมพอ ชำพอ นกยูงไทย พญาไม้ฝู ส้มผ่อ ส้มพอ หนดแมว กระต๊อบยอด กะหังบ ก้านของ นาหมือมะ ระจับ หับพระพาย หญ้าจียอบ หญ้าป็นยอด หนามหญ้าราบ
Humble Plant	ไมยราบ	

10. คำที่มีความหมายเดียวกันในภาษาไทย 11 คำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์หลัก	คำศัพท์ที่ใช้แทน
Asian Rosewood	พะยุง	กระยง
		กระยุง
		ชะยุง
		แดงจีน
		ประคุ่ม
		ประคุ่มน้ำ
		ประคุ่มลาย
		ประคุ่มเสน
		พะยุงใหม่
		หัวลิเมะ
		หมักเยา
		มะหัว
		มะหุ่งฮั่ว
Barbados Nut	สนับดำ	มะโห่ง
		สนับหัวเทศ
		สลอดดำ
		สลอดป่า
		สลอดใหญ่
		สีหลอด
		หงเทก

ตาราง 5

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย จำแนกตามคำที่ใช้เรียกแทนที่มี
ความหมายเดียวกันในคำไทย

จำนวนคำศัพท์ที่ใช้แทนในภาษาไทย	จำนวน ($n = 645$)	ร้อยละ
2 คำ	111	17.20
3 คำ	95	14.72
4 คำ	94	14.57
5 คำ	77	11.93
6 คำ	68	10.54
7 คำ	56	8.68
8 คำ	50	7.75
9 คำ	21	3.25
10 คำ	16	2.48
11 คำ	13	2.01
12 คำ	12	1.86
13 คำ	4	0.62
14 คำ	7	1.08
15 คำ	5	0.78
16 คำ	5	0.78
17 คำ	3	0.47
19 คำ	3	0.47
21 คำ	2	0.31
22 คำ	1	0.15
24 คำ	2	0.31
รวม	645	100.00

จากตาราง 5 พบว่า คำศัพท์สมุนไพรไทยภาษาอังกฤษ ที่ใช้เป็นคำแทนในภาษาไทย มีทั้งสิ้น 645 คำและคำแทนในภาษาไทย 2 คำ มีมากที่สุด มีจำนวน 111 คำศัพท์ คิดเป็น ร้อยละ 17.20 รองลงมา คำแทนในภาษาไทย 3 คำ จำนวน 95 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 14.72 และใช้คำแทนในภาษาไทย 4 คำ จำนวน 94 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 14.57 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมคำศัพท์ทางสมุนไพรไทย เพื่อใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์สมุนไพรไทย เพื่อใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่อง โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรไทยจากคณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 5 ท่าน ดังนี้

รายนาม	ตำแหน่ง
1. อาจารย์สุภาวดี ตรีรัตนวัลย์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาแพทย์แผนไทย
2. อาจารย์ณัฐวรรณ วรพิสุทธิวงศ์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาแพทย์แผนไทย
3. อาจารย์ภัทรา พวงช่อ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาแพทย์แผนไทย
4. อาจารย์ศศิธร ดันตวรธรณะ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาแพทย์แผนไทย
5. อาจารย์พิชพิบูล ทรภูธร	นักการแพทย์แผนไทยประจำสาขาวิชา แพทย์แผนไทย

ตาราง 6

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้น
ประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย

คำศัพท์	จำนวน (n)	ร้อยละ
คำศัพท์หลัก	383	78.32
คำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้	106	21.68
รวม	489	100.00

จากตาราง 6 พบว่า คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ใช้คำแทนในภาษาไทยหลายคำ
ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคำศัพท์หลักจำนวน 383 คำ
คิดเป็นร้อยละ 78.32 และคำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ จำนวน 106 คำ คิดเป็นร้อยละ 21.68

ตาราง 7

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้น
ประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทยจากคำศัพท์หลักและจำแนก
ตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรไทย

คำศัพท์หลักที่ผ่านการประเมิน	รวม	
	จำนวน (n)	ร้อยละ
ประเมินเป็นเอกฉันท์	280	73.11
ประเมินไม่เป็นเอกฉันท์	103	26.89
รวม	383	100.00

จากตาราง 7 พบว่า คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่มีความหมายในภาษาไทยหลายคำ
ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมที่เป็นคำศัพท์หลักจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 383 คำศัพท์
ผลการประเมินคำศัพท์หลักที่เป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 280 คำ คิดเป็นร้อยละ 73.11 และ
ผลการประเมินคำศัพท์หลักที่ไม่เป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 103 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.8

ตาราง 8

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้น
ประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทยจากคำศัพท์ที่ใช้แทนกัน
โดยจำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรไทย

คำศัพท์ที่ใช้แทนกันที่ผ่าน	รวม	
การประเมิน	จำนวน (n)	ร้อยละ
ประเมินเป็นเอกฉันท์	38	35.85
ประเมินไม่เป็นเอกฉันท์	68	64.15
รวม	106	100.00

จากตาราง 8 พบว่า คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่มีความหมายในภาษาไทยหลายคำ
ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคำศัพท์ที่ใช้แทนกัน มีจำนวน
106 คำศัพท์ ผลการประเมินคำศัพท์ที่ใช้แทนกัน ที่เป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 38 คำ คิดเป็น
ร้อยละ 35.85 และผลการประเมินคำศัพท์ที่ใช้แทนกัน ที่ไม่เป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 68 คำ
คิดเป็นร้อยละ 64.15

ตาราง 9

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้น
ประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย จำแนกตามความเห็นชอบของ
ผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินคำศัพท์หลักที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์และการประเมิน
ไม่เป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน

คำศัพท์	จำนวน (n)	ร้อยละ
คำศัพท์หลักที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์ ที่ ปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน	201	78.21
คำศัพท์หลักที่ผ่านการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ ที่ ปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน	56	21.79
รวม	257	100.00

จากตาราง 9 พบว่า คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่มีความหมายในภาษาไทยหลายคำ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคำศัพท์หลัก ผลการประเมินคำศัพท์ ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์และปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน มีจำนวน 201 คำ คิดเป็น ร้อยละ 78.21 และผลการประเมินคำศัพท์หลักที่ผ่านการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน มีจำนวน 56 คำ คิดเป็นร้อยละ 21.79

ตาราง 10

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้น ประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย จำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินคำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์และการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

คำศัพท์	จำนวน (n)	ร้อยละ
คำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน	20	48.78
คำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ที่ผ่านการประเมินไม่เป็น เอกฉันท์ ที่ปรากฏในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน	21	51.22
รวม	41	100.00

จากตาราง 10 พบว่า คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ใช้คำแทนในภาษาไทยหลายคำ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ ผลการประเมินคำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏใน พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานมีจำนวน 20 คำ คิดเป็นร้อยละ 48.78 และผลการประเมิน คำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ที่ผ่านการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏในราชบัณฑิต มีจำนวน 21 คำ คิดเป็นร้อยละ 51.22

ตอนที่ 3 การตรวจสอบการใช้คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยเพื่อใช้เป็นคำค้น ประเภทหัวเรื่องของห้องสมุดมหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้นำคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญทางสาขาวิชาแพทย์แผนไทย ไปตรวจสอบจากระบบการสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (Online Public Access Catalog--OPAC) ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนทางด้านสาขาแพทย์แผนไทย และมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย ดังนี้

ห้องสมุด	ชื่อเว็บไซต์ (URL)
สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง	http://www.lib.ru.ac.th/
หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล	http://www.li.mahidol.ac.th/
หอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา	http://www.lib.buu.ac.th/
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	http://library.msu.ac.th/th/
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	http://lib.ku.ac.th/web/index.php/th

ตาราง 11

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสม
สำหรับใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านแพทย์แผนไทย จำแนกตาม
ความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินคำศัพท์ ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์

คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	คำศัพท์ผ่านประเมิน เป็นเอกฉันท์ (n = 316)	คิดเป็นร้อยละ
2 คำ	111	49	15.51
3 คำ	95	37	11.71
4 คำ	94	43	13.60
5 คำ	77	39	12.34
6 คำ	68	30	9.49
7 คำ	56	36	11.39

ตาราง 11 (ต่อ)

คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	คำศัพท์ผ่านประเมิน เป็นเอกฉันท์ ($n = 316$)	คิดเป็นร้อยละ
8 คำ	50	31	9.82
9 คำขึ้นไป	94	51	16.14
รวม	645	316	100.00

จากตาราง 11 พบว่า คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันและใช้เป็นคำแทนในภาษาไทย ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์มากที่สุด คือ จำนวนคำศัพท์ 9 คำขึ้นไป มีจำนวน 51 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 16.14 รองลงมาคือ คำแทนในภาษาไทย 2 คำศัพท์ มีจำนวน 49 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 15.51 และคำแทนในภาษาไทย 4 คำ มีจำนวน 43 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 13.60 ตามลำดับ

ตาราง 12

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านแพทย์แผนไทย จำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินคำศัพท์ ที่ผ่านการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์

คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	คำศัพท์ผ่านประเมิน ไม่เป็นเอกฉันท์ ($n = 171$)	คิดเป็นร้อยละ
2 คำ	111	33	19.30
3 คำ	95	34	19.88
4 คำ	94	27	15.78
5 คำ	77	22	12.86
6 คำ	68	26	15.22
7 คำ	56	5	2.92
8 คำ	50	4	2.34

ตาราง 12 (ต่อ)

คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	คำศัพท์ผ่านประเมิน ไม่เป็นเอกฉันท์ ($n = 171$)	คิดเป็นร้อยละ
9 คำขึ้นไป	94	20	11.70
รวม	645	171	100.00

จากตาราง 12 พบว่า คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันและใช้เป็นคำแทนในภาษาไทยที่ไม่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์ มากที่สุดคือจำนวนคำศัพท์ 3 คำ มีจำนวน 34 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 19.88 รองลงมาคือ คำแทนในภาษาไทย 2 คำศัพท์ มีจำนวน 33 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 19.30 และคำแทนในภาษาไทย 4 คำ มีจำนวน 27 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 15.78 ตามลำดับ

ตาราง 13

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญทางด้านแพทย์แผนไทย จำแนกตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินคำศัพท์ ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์และปรากฏอยู่ใน Web OPAC ของฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ และการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ที่ปรากฏอยู่ใน Web OPAC ของฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ

คำศัพท์ที่ผ่านการประเมิน	OPAC	
	จำนวน (n)	ร้อยละ
ประเมินเป็นเอกฉันท์	264	70.4
ประเมินไม่เป็นเอกฉันท์	111	29.6
รวม	375	100.0

จากตาราง 13 พบว่า คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญมีผลการประเมินเป็นเอกฉันท์ที่ปรากฏบน ฐานข้อมูลทรัพยากร-สารสนเทศ (OPAC) มีจำนวน 264 คำ คิดเป็นร้อยละ 70.4 และผลการประเมินไม่เป็น

เอกฉันท์ที่ปรากฏบนระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) มีจำนวน 111 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.6

ตาราง 14

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรรไทยที่ใช้เป็นหัวเรื่องในระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) โดยจำแนกตามห้องสมุดและผลการประเมินคำศัพท์

คำศัพท์ที่	รวมคำแห่ง		บูรพา		มหาสารคาม		เกษตรศาสตร์		มหิดล	
ผ่านการ- ประเมิน	จำนวน (n)	ร้อยละ	จำนวน (n)	ร้อยละ	จำนวน (n)	ร้อยละ	จำนวน (n)	ร้อยละ	จำนวน (n)	ร้อยละ
ประเมิน										
เป็นเอกฉันท์	54	6.40	212	25.12	189	22.39	216	25.59	173	20.50
ประเมิน										
ไม่เป็น										
เอกฉันท์	25	7.78	88	27.42	76	23.68	73	22.74	59	18.38

จากตาราง 14 พบว่า คำศัพท์ทางสมุนไพรรไทยที่มีผลการประเมินเป็นเอกฉันท์ที่ใช้เป็นหัวเรื่องในระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีมากที่สุดจำนวน 216 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.50 รองลงมาคือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 212 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.12 และสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 189 คำคิดเป็นร้อยละ 22.39 ตามลำดับ

อีกทั้งคำศัพท์ที่มีผลการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ที่เป็นหัวเรื่อง ในระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 88 คำ คิดเป็นร้อยละ 27.42 รองลงมาคือ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 76 คำคิดเป็นร้อยละ 23.68 และสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 73 คำ คิดเป็นร้อยละ 22.74

ตาราง 15

จำนวนและร้อยละคำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ใช้เป็นหัวเรื่องในการสืบค้นข้อมูล
ระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ที่ปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน
โดยจำแนกตามผลการประเมินคำศัพท์

คำศัพท์ที่ใช้เป็นหัวเรื่องใน OPAC	คำศัพท์ปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน	
	จำนวน (n)	ร้อยละ
ประเมินเป็นเอกฉันท์	200	74.35
ประเมินไม่เป็นเอกฉันท์	69	25.65
รวม	269	100.00

จากตาราง 15 พบว่า คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ปรากฏในราชบัณฑิตยสถานที่มี
ผลการประเมินเป็นเอกฉันท์ และใช้เป็นหัวเรื่องในระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ
(OPAC) มีจำนวน 200 คำ คิดเป็นร้อยละ 74.35 และผลการประเมินคำศัพท์ไม่เป็นเอกฉันท์
และใช้เป็นหัวเรื่องในระบบการสืบค้นข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) จำนวน
69 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.65

ตาราง 16

จำนวนร้อยละคำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมของ
ผู้เชี่ยวชาญ และผ่านการตรวจสอบในระบบการสืบค้นข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ
(OPAC) จำแนกตามผลการประเมินเอกฉันท์และไม่เอกฉันท์ของผู้เชี่ยวชาญ

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท์	ไม่เอกฉันท์	OPAC
กกริงกา	Flat sedge	✓		
กรเข่าสีดา	Common Staghorn Fern	✓		✓
กรรณิการิ	Coral jasmine	✓		✓
กระจับ	Water Chesnut	✓		✓
กระเจี๊ยบ	Florida cranberry	✓		✓
กระเจี๊ยบมอญ	Lady's Finger		✓	✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
กระชับ	Cocklebur	✓		✓
กระชาย	Chinese keys	✓		✓
กระดังงา	Ylang ylang tree	✓		✓
กระดังงาสงขลา	Ylang ylang		✓	✓
กระถิน	Horse tamarind	✓		✓
กระถินเทศ	Cassia flower	✓		
กระท้อน	Lolly fruit	✓		✓
กระท่อม	Kratom	✓		✓
กระทิง	Beach calophyllum	✓		✓
กระเทียม	Shampoo ginger	✓		✓
กระเทียม	Garlic	✓		✓
กระบองเพชร	Apple cactus		✓	✓
กระป๋องเลือด	Blood Leaf	✓		
กระเบา	Chaulmoogra	✓		✓
กระวาน	Round Siam Cardamon	✓		✓
กรงเข็ม	Abuta	✓		✓
กฤษณา	Eagle wood	✓		✓
กลอย	Asiatic Bitter yam	✓		✓
กวาว	Bastard Teak		✓	
กะทกรก	Wild waterlemon	✓		✓
กะทกรกฝรั่ง	Granadilla		✓	✓
กะเพรา	Indisches Basilikum	✓		✓
กะเม็ง	White Head	✓		✓
กัญชา	Marihuana		✓	✓
กัญชาเทศ	Motherworth	✓		
กันเกรา	Ironwood	✓		✓
กัลปพฤกษ์	Peach Blossom Cassia		✓	✓
ก้างปลาแดง	Dragon of the World	✓		

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
กานพลู	Clove Tree	✓		✓
ก้ามปูหลุด	Creeping Jenny		✓	
การเคด	Pandanus Leaf	✓		
การบูร	Camphor Laurel	✓		✓
การเวก	Climbing ylang-ylang vine		✓	✓
กาหลง	White Orchid tree		✓	✓
ก้าจัดดอย	Chinese Pepper		✓	
ก้าจัดเถา	Chinese Prickly Ash	✓		
ก้าแพงเจ็ดชั้น	Chinese salacia	✓		✓
ก้ายาน	Gum Benjamin-Tree		✓	✓
ก้าลังช้างเผือก	Clustered Hiptage		✓	
ก้าลังเสือโคร่ง	Birch	✓		✓
กุ่ม	Varuna	✓		
กุ่มบก	Caper tree	✓		✓
กุยช่าย	Chinese Chives	✓		✓
กุหลาบมอญ	Portland Rose	✓		✓
กูดขน	Clubmoss		✓	
กูดน้ำ	Edible Fern	✓		
เก็กฮวย	Chrysanthemum		✓	✓
เกาลัด	China Chestnut		✓	✓
แกแล	Cockspur Thorn	✓		✓
แก้ว	Andaman Satinwood	✓		✓
แก้วเมืองจีน	White mugwort		✓	
โกโก้	Cacao		✓	✓
โกงกางใบใหญ่	Asiatic Mangrove	✓		
โกฐกะกัถ	Nux Vomica	✓		
โกฐจุฬาลัมพาไทย	Wormwood	✓		
โกฐหัวบัว	Szechuan Lovage	✓		✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
ขนุน	Jack Fruit	✓		✓
ขมิ้น	Yellow Ginger	✓		✓
ขมิ้นขาว	Mango Ginger	✓		✓
ขมิ้นอ้อย	Setwall	✓		✓
ขลุ่	Indian Pluchea	✓		✓
ข่อย	Siamese Rough Bush	✓		✓
ขี้ดมอน	Arrowleaf Sida		✓	
ข่า	Siamese Ginger	✓		✓
ข่าลิง	Mussel Galanga	✓		✓
ข้าวโพด	Corn	✓		✓
ข้าวเย็นใต้	Chinaroot	✓		✓
จิง	Ginger	✓		✓
จีครอก	Cadillo	✓	✓	
จีเหล็ก	Glaucous Cassia		✓	✓
จีเหล็กเทศ	Senna Coffee		✓	
เจ็มแดง	Flame Flower		✓	✓
เจ็มป่า	Indian Pavetta	✓		✓
เขยตาย	Orange Berry		✓	
ไชน้ำ	Fresh Water Algae		✓	✓
คนทีเขมา	Five-Leaf Chastetree		✓	
คนทีสอ	Indian Tree-Leaf Vitex	✓		✓
ครอบฟันสี	Country Mallow		✓	
คราม	Common Indigo	✓		✓
คริสต์มาส	Cristmas Flower	✓		
คว่ำตายหงายเป็น	Life Plant	✓		
ควินิน	Quinine		✓	✓
คะแยง	Finger Grass		✓	
คำฝอย	Safflower	✓		✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
คำแสด	Annatto Tree	✓		
คีนไฉ	Marsh Sesbania		✓	✓
ควน	Great Taro		✓	✓
ควน (ดอกไม้)	Golden Shower	✓		✓
แคแดง	Sesban	✓		✓
แครอท	Carrot	✓		✓
โคกกระสุน	Caltrops	✓		
โคกกระออม	Heart Pea		✓	✓
โคคลาน	Cocculus	✓		✓
งา	Benneseed		✓	✓
งาจิ๋ว	Perilla		✓	✓
जू	Silk Cotton Tree		✓	✓
เงาะ	Rambutan	✓		✓
จอก	Waterbonnet		✓	✓
จันทน์	Sandalwood	✓		✓
จันทน์แดง	Andaman Redwood		✓	✓
จันทน์เทศ	Nutmeg	✓		✓
จาก	Mangrove palm	✓		✓
จามจุรี	Acacia Tree		✓	
จำปา	Gloden Champa	✓		✓
จำปาแขก	Dwarf Champac		✓	
จำปาตะ	Champedak		✓	✓
จิกทะเล	Mangobark		✓	
จิงจ้อขาว	Yello Wood Rose	✓		
เจตมูลเพลิงขาว	Plumbago	✓		✓
เจตมูลเพลิงแดง	Crimson Leadwort	✓		✓
เจียวกู่หลาน	Faira Herb		✓	✓
ชงโค	Purple Bauhinia		✓	✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
ชบา	Hawaiian Hibiscus	✓		✓
ชมพู่มาเลเซีย	Malay Apple	✓		
ช้อยนางรำ	Dancing Plant		✓	✓
ชะเนียง	Jering Tamrind		✓	
ชะมดคัน	Musk Mallow	✓		
ชะมวง	Cowa		✓	✓
ชะลูด	Alyxia Cinnamon	✓		
ชะอม	Cha-om Tree	✓		✓
ชา	Tea	✓		✓
ช้าพลู	Long Peper	✓		✓
ชิงเฮา	Wormwood		✓	
ชุมเห็ดเทศ	Candlestick Senna	✓		✓
ชุมเห็ดไทย	Sickle Senna	✓		✓
ดอกไม้อื่น	Lemon Day Lily	✓		✓
ดอกคิง	Climbing Lily	✓		✓
ดาวเรืองฝรั่ง	Calendula		✓	✓
ดาวเรืองใหญ่	African Marigold	✓		
ดาหลาขาว	Ginger Flower		✓	
ดีปลี	Indian Long Pepper	✓		✓
เดือย	Adlay		✓	✓
ด้อยตั้ง	Coiled-flower Nightshade		✓	
ตะโก	Argus Pheasant Tree	✓		✓
ตะโกนา	Ebony	✓		✓
ตะขบ	Calabura		✓	✓
ตะขาบหิน	Centipede Plant	✓		
ตะคร้อ	Ceylon Oak	✓		✓
ตะเคียนทอง	Indian Elm		✓	✓
ตะไคร้	Citron Grass	✓		✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
ตะไคร้ต้น	Mountain Pepper	✓		✓
ตะไคร้หอม	Ceylon Citronell	✓		✓
ตะลิงปลิง	Billimbi	✓		✓
ดั่งกุย	Chinese Angelica		✓	✓
ดัดเต๋านา	Frogbits		✓	
ดาตุ่ม	Agallocha	✓		
ตาล	Great Fan Palm	✓		✓
คำแยแมว	Indian Acalypha	✓		✓
คำลิ่ง	Lvy Gourd	✓		✓
ดินเป็ดน้ำ	Dog-Bane		✓	
เตยหอม	Fragrant Pandan	✓		✓
แตงกวา	Cucumber	✓		✓
แตงไทย	Casaba	✓		✓
แตงโม	Watermelon	✓		✓
ถั่วทอง	Golden Gram		✓	✓
ถั่วแปบ	Bonavist Bean	✓		✓
ถั่วฝักยาว	Asparagus Bean	✓		✓
ถั่วพู	Asparagus Bean	✓		✓
ถั่วแระ	Angola Pea	✓		✓
ถั่วลิสง	English Pea	✓		✓
ถั่วลิสง	Peanut	✓		✓
ถั่วเหลือง	Soy		✓	✓
ท้อ	Peach	✓		✓
ทองหลาง	Coral Tree	✓		✓
ทองหลางฝรั่ง	Hurawood		✓	
ทับทิม	Carthaginian Apple	✓		✓
ทานตะวัน	Sunflower	✓		✓
ทิงถ่อน	Black Siris		✓	✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
ทุเรียน	Durian	✓		✓
ทุเรียนเทศ	Durian Belanda		✓	✓
เท้าขายม่อม	East Indian Arrowroot		✓	✓
เท้าขายม่อม (ต้น)	Bowing Lady	✓		✓
เทียนกิ่ง	Cyprus Shrub		✓	✓
เทียนขาว	Roman Caraway	✓		✓
เทียนดำ	Abroma	✓		
เทียนตากบ	Caraway	✓		✓
เทียนเขาวาฬ	Admiration Herb	✓		✓
เทียนสัตตบงกช	Anise	✓		
เทียนหยด	Golden Dewdrop	✓		
โทองเทง	Annual Groundcherry	✓		✓
ไทร	Benjamin Fig		✓	✓
ไทรย้อย	Chinese Banyan		✓	
ธูปฤาษี	Candle wick	✓		✓
นนทรี	Copper Pod	✓		✓
นมสวรรค์	Kashmir Bouquet	✓		✓
น้อยหน่า	Custard Apple		✓	✓
นางแย้ม	Chinese Glory Bower	✓		✓
น้ำเต้า	Bottle Gourd	✓		✓
น้ำเต้าต้น	Calabash		✓	
น้ำนมราชสีห์	Asthma Weed	✓		✓
นุ่น	Java Cotton	✓		✓
เนระพูสีไทย	Bat Flower	✓		
บวบเหลี่ยม	Angled Loofah	✓		✓
บัว	Lotus		✓	✓
บัวขาว	Egyptian Lotus		✓	✓
บัวแดง	Hairy water-lily		✓	

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
บัวตอง	Bolivian Sunflower		✓	✓
บัวบก	Asiatic Pennywort	✓		✓
บัวสวรรค์	Fairy Lily		✓	✓
บานบุรี	Be-Still Tree	✓		✓
บานบุรีม่วง	Indian Rubbervine		✓	
บานไม่รู้โรย	Bachelor's	✓		✓
บานเย็น	Beaully-of-the-night	✓		✓
บีทรูท	Beetroot		✓	✓
บุณนาค	Ceylon Ironwood	✓		✓
เบญจมาศ	Florist's Daisy		✓	✓
ใบนก	Caricature Plan		✓	
ปรงป่า	Fern Palm	✓		
ประดู่	Burma Padauk	✓		✓
ประดู่ลาย	Bombay Blackwood		✓	
ประดู่จีน	Cypressvine Morningglory		✓	✓
ประยงค์	Aglaia Tree	✓		✓
ประยงค์ป่า	Mock Lime	✓		
ปอกระเจา	Bush Okra	✓		✓
ป่าน	Common Flex		✓	✓
ปีบ	Cork Tree	✓		✓
เปราะหอม	Common Resurrection Lily	✓		✓
ผกากรอง	Cloth of Gold		✓	✓
ผักกระเฉด	Water Mimosa	✓		✓
ผักกาดเขียวปลี	Brown Mustard	✓		✓
ผักกาดส้ม	Curly Dock	✓		
ผักกาดหอม	Garden Lettuce		✓	✓
ผักกูด	Pepper Elder	✓		✓
ผักโขม	Green Amaranth		✓	✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
ผักโขมจีน	Chinese Amaranth	✓		✓
ผักโขมหนาม	Needlebur	✓		✓
ผักโขมหิน	Pigweed	✓		✓
ผักคราดหัวแหวน	Brazilian Cress	✓		✓
ผักคาวตอง	Chameleon-plant		✓	✓
ผักชี	Chinese Parsley	✓		✓
ผักชีข้าง	Fern Asparagus		✓	✓
ผักชีฝรั่ง	Culantro	✓		✓
ผักชีลาว	Dill		✓	✓
ผักตบชวา	Lilac-devil	✓		✓
ผักบุ้ง	Swamp Cabbage	✓		✓
ผักบุ้งทะเล	Bay Hops	✓		✓
ผักเบี้ยใหญ่	Common Purslane	✓		✓
ผักปลัง	Ceylon Spinach	✓		✓
ผักเป็ด	Rabbit-Meat	✓		✓
ผักไผ่น้ำ	Annual Smartweed	✓		✓
ผักแพวแดง	Cambodian Mint		✓	
ผักแว่น	Creeping Oxalis	✓		✓
ผักเลี่ยน	African Mustard	✓		✓
ผักเลี่ยนผี	Asian Spiderflower	✓		✓
ผักหวานบ้าน	Star Gooseberry	✓		✓
เผือก	Cocoyam		✓	✓
ไผ่	Bamboo	✓		✓
ไผ่เหลือง	Bamboo	✓		
ฝรั่ง	Common Guava	✓		✓
ฝอยทอง	Chinese Dudder		✓	✓
ฝรั่ง	Indian Redwood	✓		✓
ฝ้าย	Arabian Cotton	✓		✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
ฝิ่นต้น	Coral Bush	✓		✓
พญาสัตบรรณ	Australian Fever Bush		✓	✓
พยับหมอก	Cape Leadwort	✓		✓
พริกขี้หนู	Bird Pepper		✓	✓
พริกขี้เผือก	Cayenne Pepper		✓	✓
พริกไทย	Black Pepper		✓	✓
พริกหยวก	Bell Pepper	✓		✓
พริกหอม	Indian Pepper	✓		
พลับ	Chines Persimmon		✓	✓
พลับพลึง	Asiatic Poson Bulb	✓		✓
พลู	Betel	✓		✓
พลูดินช้าง	Cow-foot Leaf		✓	
พวงชมพู	Bride's Tears	✓		✓
พะยูง	Asian Rosewood	✓		✓
พังโหม	Chinese Fever Vine	✓		
พันธุเขียว	Bastard Vervain	✓		
พิมเสน	American False Pennyroyal		✓	✓
พุดซ้อน	Bush Gardenia		✓	✓
พุดตาน	Confederate Rose	✓		✓
พุทธรักษา	African Turmeric		✓	✓
พุทราจีน	Chinese Date		✓	
พุระหง	Chinese Lantern		✓	✓
เพกา	Broken Bones Plant	✓		✓
เพชรสังฆาต	Devil's Backbone	✓		✓
แพงพวย	Creeping Water Primrose	✓		✓
แพงพวยฝรั่ง	Bright-eyes	✓		✓
โพทะเล	False Rose Wood	✓		
โพธิ์	Bo-Tree		✓	✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
โพรสิตั่ว	Candle Berry		✓	
ไพล	Bengal Ginger	✓		✓
ฟัก	Ash Gourd		✓	✓
ฟักทอง	Pumpkin	✓		✓
ฟ้าทะลายโจร	Andrographis	✓		✓
เฟื่องฟ้า	Lesser Bougainvillea	✓		✓
มหาหงส์	Butterfly Ginger		✓	✓
มหาหิงค์	Asafoetida	✓		
มะกรูด	Indian Lemon	✓		✓
มะกล่ำต้น	Bead Tree	✓		✓
มะกล่ำตาหนู	American Pea		✓	
มะกอก	Amra	✓		✓
มะขวิด	Curd Fruit	✓		✓
มะขาม	Indian Date		✓	✓
มะขามป้อม	Emblic	✓		✓
มะเขือเทศ	Tomato	✓		✓
มะเขือยาว	Aubergine	✓		✓
มะคำดีควาย	Soapberry - Baum	✓		✓
มะเดื่อปล้อง	Hairy Fig	✓		
มะตูม	Bael	✓		✓
มะนาว	Lemon	✓		✓
มะปริง	Burmese Plum		✓	
มะพร้าว	Coconut	✓		✓
มะเฟือง	Carambola	✓		✓
มะไฟ	Baccaurea	✓		✓
มะม่วง	Mango	✓		✓
มะม่วงหาวมะนาวโห่	Bengal	✓		✓
มะม่วงหิมพานต์	Cashewnut	✓		✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
มะระ	Balsam Pear	✓		✓
มะรุม	Ben Tree	✓		✓
มะละกอ	Papaya	✓		✓
มะลิสดาน	Royal Jasmine		✓	
มะแว้ง	Devil's Fig	✓		✓
มะหาด	Lokhat	✓		✓
มังคุดป่า	False Mangosteen	✓		
มันเทศ	Sweet Potato	✓		✓
มันฝรั่ง	Potato		✓	✓
มันสำปะหลัง	Cassava	✓		✓
แมงลัก	American Basil	✓		✓
แมงลักน้ำ	European Penntrolal		✓	
โมกบ้าน	Sacred Buddhist	✓		
ไมขราบ	Humble Plant	✓		✓
ยอ	Beach Mulberry	✓		✓
ยางแดง	Balsam		✓	✓
ยางนา	Gurjan		✓	✓
ยาสูบ	American Tobacco	✓		✓
ยี่เข่ง	Common Crape Myrtle		✓	
ยี่โถ	Fregant Oleander	✓		✓
ยี่หระ	African Basil	✓		✓
ยี่หระ (เมล็ด)	Cumin		✓	
ยูคาลิปตัส	Blue Gum Eucalyptus	✓		✓
รงทอง	Gamboge	✓		✓
ระกำ	Edible-fruited Rakum Palm	✓		✓
ระย้อม	Indian Snakkeroot	✓		✓
ระย้อมใหญ่	Common Devil-Pepper	✓		✓
รัก	Bowstring-Hemp	✓		✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
รักทะเล	Beach Cabbage	✓		
รัง	Burmese Sal		✓	✓
รากสามสิบ	Asparagus Fern	✓		✓
ราตรี	Lady of Night	✓		✓
เร่ว	Bastard Siamese	✓		✓
ละหุ่ง	Castor	✓		✓
ลั่นทม	Common Frangipani	✓		✓
ลั่นทมขาว	Frangipani		✓	
ลาน	Fan Palm		✓	✓
ลำโพง	Downy Thorn Apple		✓	✓
ลำโพงกาสลัก	Devil's Trumpet	✓		✓
ลำไย	Longan	✓		✓
ลิ้นจี่	Litchi		✓	✓
ลูกช้ด	Fenugreek	✓		✓
ลูกเอิ้น	Cardamon Plant		✓	
เล็บกรูท	Black Aralia		✓	✓
เล็บมือนาง	Chinese Honeysuckle	✓		✓
เลี่ยน	Bead Tree	✓		✓
ว่านกีบแรด	Giant Fern	✓		
ว่านน้ำ	Calamus Flag Root	✓		✓
ว่านสาวเหล็ก	Curculigo	✓		✓
ว่านสิงหโมรา	Arbi		✓	✓
ว่านหอยแครง	Boatlily		✓	✓
ว่านหางจระเข้	Aloe vera		✓	✓
ว่านหางช้าง	Balamcanda	✓		✓
แววมยุรา	Blue Wing		✓	✓
สตรอว์เบอร์รี่ป่า	Indian Strawberry	✓		✓
สนทะเล	Australian Beefwood	✓		✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
สนสามใบ	Benguet Pine		✓	✓
สบู่ดำ	Barbados Nut	✓		✓
สบู่เลือด	Bellyache Bush	✓		✓
ส้มกุ้ง	False Black Pepper	✓		
ส้มป่อย	Shikakai	✓		✓
ส้มเสี้ยว	Lilac Bauhinia	✓		
สมอจีน	Chinese Olive		✓	
สมอเทศ	Arjuna	✓		✓
สมอไทย	Black Myrobalan		✓	✓
สมอพิเภก	Black Chuglam		✓	✓
ส้มโอ	Pomelo	✓		✓
สมิ	Common Sesban		✓	
สร้อยอินทนิล	Bengal Clock Vine	✓		✓
สลอด	Croton Oil Plant	✓		✓
สวาด	Bunduc Nut	✓		✓
สะแก	Combretum	✓		✓
สะค้าน	Chill Wood	✓		✓
สะเดา	Bead Tree		✓	✓
สะเดาช้าง	Giant Neem Tree		✓	✓
สะเดาช้าง (ใบใหญ่)	Wax Tree		✓	✓
สะตอ	Pete Bean	✓		✓
สะบ้ามอญ	African Dream Bean		✓	
สะระแหน่	Corn Mint	✓		✓
สัก	Teak	✓		✓
สับปะรด	Pineapple	✓		✓
สาเก	Breadfruit	✓		✓
สาธุ	Sago Palm	✓		✓
สาบเสือ	Bitter Bush	✓		✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
สายหยุด	Chinese Desmos	✓		✓
ตำรอม	Malva Nut	✓		✓
ตำโรง	Great Sterculia	✓		
สีเสียด	Black Catechu	✓		✓
สุพรรณิการ์	Buttercup Tree	✓		✓
เสนียด	Coral-Wood Tree	✓		
เสม็ด	Cajeput	✓		✓
แสมทะเล	Grey Mangrove	✓		✓
แสยก	Bird Cactus		✓	
โสก	Asoka		✓	
โสน	Marsh Sesbania	✓		✓
โสม	Big Talinum	✓		✓
หงอนไก่ไทย	Cockscomb		✓	
หญ้าคา	Alang-Alang	✓		✓
หญ้าวงช้าง	Eye Bright	✓		
หญ้าชันกาด	Coach Panicum	✓		✓
หญ้าดอกขาว	Ash-Coloured Fleabane	✓		✓
หญ้าตีนนก	Carpet Weed	✓		
หญ้าไต้ใบ	Black Cantnip		✓	✓
หญ้านกเค้า	Common Leucas		✓	
หญ้าปักกิ่ง	Bejiing Grass	✓		✓
หญ้าปากควาย (ดอก)	Beach Wire Grass	✓		✓
หญ้าปากควาย	Bullgrass		✓	✓
หญ้าพันงูขาว	Devil's Horse Whip	✓		✓
หญ้าพันงูแดง	Hookweed		✓	
หญ้าแพรก	Bahamas Grass	✓		✓
หญ้าเสี้ยว	Common Verbena		✓	✓
หญ้าหนวดแมว	Cat's Whiskers	✓		✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
หญ้าหวาน	Candy Leaf	✓		✓
หญ้าแห้วหมู	Coco-Grass	✓		✓
หญ้าเอ็นียด	Broadleaf Plantain		✓	
หนาดใหญ่	Buffalo-Ear	✓		✓
หนุมานประสาณกาย	Fine-Veined Schefflera	✓		✓
หมาก	Areca Nut	✓		✓
หมากแดง	Lipstick Palm		✓	✓
หมากผู้หมากเมีย	Boundary Marsh	✓		✓
หมามุ่ย	Black Bean	✓		✓
หมีเหม็น	Bolly-Beech		✓	✓
หลิว	Babylonische Trauerweide		✓	✓
หว่า	Black Plum	✓		✓
หอมแกง	Potato Onion		✓	
หอมหมื่นลี้	Fragrant Olive	✓		
หอมหัวใหญ่	Onion		✓	✓
หัวผักกาด	Garden Radish	✓		✓
หางกระรอกแดง	Chenille-Copperleaf		✓	
หางนกยูงไทย	Flower Fence	✓		✓
หางนกยูงฝรั่ง	Flamboyant	✓		✓
หางไหลแดง	Derris	✓		✓
หูกวาง	Country Almond	✓		✓
หูเสือ	Country Borage		✓	
เหงือกปลาหมอ	Holly-Leaf Mangrove	✓		✓
เห็ดหลินจือ	Happy Herb	✓		✓
แห้ว	Chufa	✓		✓
แห้วจีน	Chinese Water Chestnut	✓		✓
โหระพา	Basil	✓		✓
อบเชยจีน	Chinese Cinnamon		✓	✓

ตาราง 16 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	เอกฉันท	ไม่เอกฉันท	OPAC
อบเชย	Annam Cinnamon	✓		
อบเชยญวน	Saigon Cinnamon		✓	✓
อบเชยเทศ	Ceylon Cinnamon		✓	✓
อ้อย	Noble Sugarcane		✓	✓
อ้อเล็ก	Common Reed		✓	
อังกาบหนู	Barleria		✓	
อัญชัน	Asian Pigeon-Wings	✓		✓
อินทนิลน้ำ	Crape Myrtle	✓		✓
อุตุพิศ	Bengal Arum		✓	
เอื้องหมายนา	Cane-reed	✓		✓

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้หัวเรื่องภาษาไทยทางด้านสมุนไพรไทย ซึ่งสร้างจากการเลือกใช้คำ และผ่านการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ (1) การรวบรวมคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย จากหนังสือ พจนานุกรม และสารานุกรมทางด้านสมุนไพรไทย จำนวน 6 ชื่อเรื่อง เพื่อคัดเลือกคำศัพท์สมุนไพรไทยที่ใช้คำแทนในภาษาไทยมากกว่าหนึ่งคำ (2) นำคำศัพท์ที่รวบรวมเสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรไทย ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์ สำหรับใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่อง และ (3) นำคำศัพท์ที่รวบรวมได้ไปตรวจสอบกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน 5 แห่ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการรวบรวมคำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทย

1. คำศัพท์สมุนไพรไทยภาษาอังกฤษ ที่ใช้เป็นคำแทนในภาษาไทย มีทั้งสิ้น 645 คำ และคำแทนในภาษาไทย 2 คำ มีมากที่สุด มีจำนวน 111 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 17.20 รองลงมา คำแทนในภาษาไทย 3 คำ จำนวน 95 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 14.72 และใช้คำแทนในภาษาไทย 4 คำ จำนวน 94 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 14.57

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของคำศัพท์เพื่อใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของผู้เชี่ยวชาญ

1. คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ใช้คำแทนในภาษาไทยหลายคำที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 489 คำ เป็นคำศัพท์หลักจำนวน 383 คำ คิดเป็นร้อยละ 78.32 และคำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ จำนวน 106 คำ คิดเป็นร้อยละ 21.68
2. คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่มีความหมายในภาษาไทยหลายคำที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคำศัพท์หลักผลการประเมินคำศัพท์หลักที่เป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 280 คำ คิดเป็นร้อยละ 73.11 และผลการประเมินคำศัพท์หลักที่ไม่เป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 103 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.89
3. คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่มีความหมายในภาษาไทยหลายคำที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคำศัพท์ที่ใช้แทนกัน ผลการประเมินคำศัพท์ที่ใช้แทนกัน ที่เป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 38 คำ คิดเป็นร้อยละ 35.85 และผลการประเมินคำศัพท์ที่ใช้แทนกัน ที่ไม่เป็นเอกฉันท์ มีจำนวน 68 คำ คิดเป็นร้อยละ 64.15
4. คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่มีความหมายในภาษาไทยหลายคำที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคำศัพท์หลัก ผลการประเมินคำศัพท์ ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์และปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน มีจำนวน 201 คำ คิดเป็นร้อยละ 78.21 และผลการประเมินคำศัพท์หลักที่ผ่านการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน มีจำนวน 56 คำ คิดเป็นร้อยละ 21.79
5. คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ใช้คำแทนในภาษาไทยหลายคำที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ ผลการประเมินคำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน มีจำนวน 20 คำ คิดเป็นร้อยละ 48.78 และผลการประเมินคำศัพท์ที่ใช้แทนกันได้ที่ผ่านการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ ที่ปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน มีจำนวน 21 คำ คิดเป็นร้อยละ 51.22

ตอนที่ 3 การตรวจสอบการใช้คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยเพื่อใช้เป็นคำค้นประเภทหัวเรื่องของห้องสมุดมหาวิทยาลัย

1. คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันและใช้เป็นคำแทนในภาษาไทย ที่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์มากที่สุด คือ จำนวนคำศัพท์ 9 คำขึ้นไป มีจำนวน 51 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 16.14 รองลงมา คือ คำแทนในภาษาไทย 2 คำศัพท์ มีจำนวน 49 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 15.51 และคำแทนในภาษาไทย 4 คำ มีจำนวน 43 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 13.60 คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันและใช้เป็นคำแทนในภาษาไทย ที่ไม่ผ่านการประเมินเป็นเอกฉันท์มากที่สุดคือจำนวนคำศัพท์ 3 คำ มีจำนวน 34 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 19.88 รองลงมา คือ คำแทนในภาษาไทย 2 คำศัพท์ มีจำนวน 33 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 19.30 และคำแทนในภาษาไทย 4 คำ มีจำนวน 27 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 15.78 ตามลำดับ

2. คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ คำที่ใช้ในระบบสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) มีจำนวน 375 คำ มีผลการประเมินเป็นเอกฉันท์ที่ปรากฏบน ระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) มีจำนวน 264 คำ คิดเป็นร้อยละ 70.4 และผลการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ที่ปรากฏบนระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) มีจำนวน 111 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.6

3. คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่มีผลการประเมินเป็นเอกฉันท์ ที่ใช้เป็นหัวเรื่องในระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีมากที่สุดจำนวน 216 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.50 รองลงมา คือ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 212 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.12 และสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 189 คำคิดเป็นร้อยละ 22.39 ตามลำดับ

อีกทั้งคำศัพท์ที่มีผลการประเมินไม่เป็นเอกฉันท์ที่เป็นหัวเรื่อง ในระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 88 คำ คิดเป็นร้อยละ 27.42 รองลงมา คือ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 76 คำ คิดเป็นร้อยละ 23.68 และสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 73 คำ คิดเป็นร้อยละ 22.74

4. พบว่าคำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ปรากฏในราชบัณฑิตยสถาน ที่มีผลการประเมินเป็นเอกฉันท์ และใช้เป็นหัวเรื่องในระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC)

มีจำนวน 200 คำ คิดเป็นร้อยละ 74.35 และผลการประเมินคำศัพท์ไม่เป็นเอกฉันท์ และใช้เป็นหัวเรื่องในระบบการสืบค้นข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) จำนวน 69 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.65

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงคำศัพท์ทางสมุนไพรไทยที่ใช้คำแทนในภาษาไทยหลายคำที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรไทยสำหรับการเป็นคำค้นประเภทหัวเรื่อง และการตรวจสอบกับระบบสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ได้มีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยได้ใช้คำแทนในภาษาไทยหลายคำมีจำนวนมาก ดังนั้นการกำหนดคำค้นประเภทหัวเรื่องของห้องสมุดควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้การกำหนดหัวเรื่องในระบบการสืบค้นข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดมีความถูกต้องและมาตรฐานเดียวกัน
2. ผลการตรวจสอบคำศัพท์จากฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยในแต่ละแห่งมีการใช้คำแตกต่างกัน ดังนั้น บรรณารักษ์ฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ควรมีการร่วมมือกันในการกำหนดหัวเรื่องทางสมุนไพรไทยในการสืบค้นข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ
3. การวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมคำศัพท์สมุนไพรไทยที่ผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ และการตรวจสอบจากฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดบางส่วน เพื่อให้คณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาสำหรับหัวเรื่องเฉพาะด้านสมุนไพรไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพัฒนาหัวเรื่องทางสมุนไพรไทยเพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์บรรณารักษ์ฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้หัวเรื่องเฉพาะด้านสมุนไพรไทยที่เป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจในการใช้คำศัพท์ทางสมุนไพรไทยของผู้ใช้ระบบการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด
3. ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำหัวเรื่องทางสมุนไพรไทยไปใช้งานจริงของบรรณารักษ์ในด้านการวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ

ภาคผนวก

คำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยที่ใช้เป็นคำแทนในภาษาไทยหลายคำ

ตาราง 17

คำศัพท์ทางด้านสมุนไพรไทยที่ใช้เป็นคำแทนในภาษาไทยหลายคำ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Abroma	เทียนดำ
Abuta	กรูงเขมา
Acacia Tree	จามจุรี
Adlay	เดือย
Admiration Herb	เทียนเขาวาฬ
African Basil	ยี่หระ
African Dream Bean	สะบ้ามอญ
African Marigold	ดาวเรืองใหญ่
African Mustard	ผักเสี้ยน
African Turmeric	พุทธรักษา
Agallocha	ดาตุ่ม
Aglaia Tree	ประยงค์
Alang-alang	หญ้าคา
Aloe Vera	ว่านหางจระเข้
Alyxia Cinnamon	ชะลูด
American Basil	แมงลัก
American False Pennyroyal	พิมเสน
American Pea	มะกล่ำตาหนู
American Tobacco	ยาสูบ
Amra	มะกอก
Andaman Redwood	จันทน์แดง
Andaman Satinwood	แก้ว
Andrographis	ฟ้าทะลายโจร
Angled Loofah	บวบเหลี่ยม

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Angled Loofah	บวบเหลี่ยม
Angola Pea	ถั่วแระ
Anise	เทียนสัตตบุขย์
Annam Cinnamon	อบเชย
Annatto Tree	คำแสด
Annual Groundcherry	โทงเทง
Annual Smartweed	ผักไผ่น้ำ
Apple Cactus	กระบองเพชร
Arabian Cotton	ฝ้าย
Arbi	ว่านสิงหโมรา
Areca Nut	หมาก
Argus Pheasant Tree	ตะโก
Arjuna	สมอเทศ
Arrowleaf Sida	ขัดมอน
Asafoetida	มหาหิงค์
Ash-coloured Fleabane	หญ้าดอกขาว
Ash Gourd	ฟัก
Asian Pigeon-Wings	อัญชัน
Asian Rosewood	พะยูง
Asian Spiderflower	ผักเสี้ยนผี
Asiatic Bitter yam	กลอย
Asiatic Mangrove	โกงกางใบใหญ่
Asiatic Pennywort	บัวบก
Asiatic Poson Bulb	พลับพลึง
Asoka	โศก

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Asparagus Bean	ถั่วฝักยาว
Asparagus Pea	ถั่วพู
Asparagus Fern	รากสามสิบ
Asthma Weed	น้ำนมราชสีห์
Aubergine	มะเขือยาว
Australian Beefwood	สนทะเล
Australian Fever Bush	พญาสัตบรรณ
Babylonische Trauerweide	หลิว
Baccaurea	มะไฟ
Bachelor's	บานไม่รู้โรย
Bael	มะตูม
Bahamas Grass	หญ้าแพรก
Balamcanda	ว่านหางช้าง
Balsam	ยางแดง
Balsam Pear	มะระ
Bamboo	ไผ่
Barbados Nut	สับดูดำ
Barleria	อังกาบหนู
Basil	โหระพา
Bastard cedar	เลี่ยน
Bastard Siamese	เร่ว
Bastard Teak	กาว
Bastard Vervain	พันธุ์เขียว
Bat Flower	เนระพูสีไทย
Bay Hops	ผักนึ่งทะเล

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Be-Still Tree	บานบุรี
Beach Cabbage	รักทะเล
Beach calophyllum	กระทิง (ต้นไม้)
Beach Mulberry	ยอ
Beach Wire Grass	หญ้าปากควาย (ดอก)
Bead Tree	มะกล่ำต้น
Beaully-of-the-night	บานเย็น
Beetroot	บีทรูท
Bejiing Grass	หญ้าปากกิ้ง
Bell Pepper	พริกหยวก
Bellyache Bush	สบู่เลือด
Ben Tree	มะรุม
Bengal	มะม่วงหาวมะนาวโห่
Bengal Arum	อูดพิค
Bengal Clock Vine	สร้อยอินทนิล
Bengal Ginger	ไพล
Benguet Pine	สนสามใบ
Benjamin Fig	ไทร
Benneseed	งา
Betel	พลู
Big Talinum	โสม
Billimbi	ตะลิงปลิง
Birch	ก้ามเลื้อยโคร่ง
Bird Cactus	แสยก
Bird Pepper	พริกขี้หนู

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Bitter Bush	สาบเสือ
Black Aralia	เล็บครุฑ
Black Bean	หมาม่วย
Black Cantnip	หญ้าไต้ใบ
Black Catechu	สีเสียด
Black Chuglam	สมอพิเภก
Black Myrobalan	สมอไทย
Black Pepper	พริกไทย
Black Plum	หว่า
Black Siris	พื้งถ่อน
Blood Leaf	กระบือเจ็ดตัว
Blue Gum Eucalyptus	ยูคาลิปตัส
Blue Wing	แวมยुरา
Bo-Tree	โพธิ์
Boatlily	ว่านหอยแครง
Bolivian Sunflower	บัวตอง
Bolly-Beech	หมีเหม็น
Bombay Blackwood	ประดู่ลาย
Bonavist Bean	ถั่วแปบ
Bottle Gourd	น้ำเต้า
Boundary Marsh	หมากผู้หมากเมีย
Bowing Lady	เท้ายายม่อม (ต้น)
Bowstring-Hemp	รัก
Brazilian Cress	ผักคราดหัวแหวน
Breadfruit	สาเก

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Bride's Tears	พวงชมพู
Bright-Eyes	แพงพวยฝรั่ง
Broadleaf Plantain	หญ้าเอ็นยืด
Broken Bones Plant	เพกา
Brown Mustard	ผักกาดเขียวปลี
Buffalo-Ear	หนาดใหญ่
Bullgrass	หญ้าปากควาย
Bunduc Nut	สวาด
Burma Padauk	ประดู่
Burmese Plum	มะปริง
Burmese Sal	รัง
Bush Gardenia	พุดซ้อน
Bush Okra	ปอกระเจา
Buttercup Tree	สุพรรณิการ์
Butterfly Ginger	มหาหงส์
Cacao	โกโก้
Cadillo	จี๋กรอก
Cajeput	เสม็ด
Calabash	น้ำเต้าต้น
Calabura	ตะขบ
Calamus Flag Root	ว่านน้ำ
Calendula	ดาวเรืองฝรั่ง
Caltrops	โคกกระสุน
Cambodian Mint	ผักแพวแดง
Camphor Laurel	การบูร

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Candle Berry	โพธิ์สัตว์
Candle wick	ธูปฤาษี
Candlestick Senna	ชุมเห็ดเทศ
Candy Leaf	หญ้าหวาน
Cane-Reed	เอื้องหมายนา
Cape Leadwort	พยับหมอก
Caper Tree	กุ่มบก
Carambola	มะเฟือง
Caraway	เทียนตากบ
Cardamon Plant	ลูกเอียน
Caricature Plants	ไบนาก
Carpet Weed	หญ้าตีนนก
Carrot	แครอท
Carthaginian Apple	ทับทิม
Casaba Melon	แตงไทย
Cashewnut	มะม่วงหิมพานต์
Cassava	มันสำปะหลัง
Cassia flower	กระถินเทศ
Castor	ละหุ่ง
Cat's Whiskers	หญ้าหนวดแมว
Cayenne Pepper	พริกชี้ฟ้า
Celery	คื่นฉ่าย
Centipede Plant	ตะขาบหิน
Ceylon Cinnamon	อบเชยเทศ
Ceylon Citronell	ตะไคร้หอม

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Ceylon Ironwood	บุณนาค
Ceylon Oak	ตะคร้อ
Ceylon Spinach	ผักปลัง
Chameleon-plant	ผักกาวตอง
Champedak	จำปาตะ
Cha-om Tree	ชะอม
Chaulmoogra	กระเบา
Chenille-Copperleaf	หางกระรอกแดง
Chill Wood	สะค้าน
China Chestnut	เกาลัด
Chinaroot	ข้าวเย็นใต้
Chines Persimmon	พลับ
Chinese Amaranth	ผักโขมจีน
Chinese Angelica	ตั้งกู่
Chinese Banyan	ไทรย้อย
Chinese Chives	กุยช่าย
Chinese Cinnamon	อบเชยจีน
Chinese Date	พุทราจีน
Chinese Desmos	สายหยุด
Chinese Dudder	ฝอยทอง
Chinese Fever Vine	พังโหม
Chinese Glory Bower	นางแย้ม
Chinese Honeysuckle	เลื้อยมือนาง
Chinese Keys	กระชาย
Chinese Lantern	ฟู่ระหง

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Chinese Olive	สมอจีน
Chinese Parsley	ผักชี
Chinese Pepper	กำจัดคอย
Chinese Prickly Ash	กำจัดเถา
Chinese Salacia	กำแพงเจ็ดชั้น
Chinese Water Chestnut	แห้วจีน
Chrysanthemum	เก๊กฮวย
Chufa	แห้ว
Cissus Quadrangularis Plant	เพชรสังฆาต
Citron Grass	ตะไคร้
Climbing Lily	ดองคิง
Climbing ylang-ylang vine	การเวก
Cloth of Gold	ผกากรอง
Clove Tree	กานพลู
Clubmoss	กุศขน
Clustered Hiptage	กำลังช้างเผือก
Coach Panicum	หญ้าชันกาด
Coccinia Grandis	ตำลึง
Cocculus	โคคลาน
Cocklebur	กระชับ
Cockscomb	หงอนไก่ไทย
Cockspur Thorn	แกแล
Coco-Grass	หญ้าแห้วหมู
Coconut	มะพร้าว
Cocoyam	เผือก

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Coiled-Flower Nightshade	ด้อยตั้ง
Combretum	สะแก
Common Crape Myrtle	ยี่เข่ง
Common Devil-pepper	ระย่อมใหญ่
Common Flex	ปาน
Common Frangipani	ลั่นทม
Common Guava	ฝรั่ง
Common Indigo	คราม
Common Leucas	หญ้านกเค้า
Common Purslane	ผักเบี้ยใหญ่
Common Reed	อ้อเล็ก
Common Resurrection Lily	เปราะหอม
Common Sesban	สมี
Common Staghorn Fern	กรเข้าสิดา
Common Verbena	หญ้าแส้ม้า
Confederate Rose	พุดตาน
Copper Pod	นนทรี
Coral Bush	ฝิ่นต้น
Coral Jasmine	กรรณิการั
Coral Tree	ทองหลาง
Coral-Wood Tree	เสนียด
Cork Tree	ปีบ
Corn	ข้าวโพด
Corn Mint	สะระแหน่
Country Almond	หูกวาง

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Country Borage	หูเสือ
Country Mallow	ครอบฟันลี
Cow-Foot Leaf	พลูตีนช้าง
Crape Myrtle	อินทนิลน้ำ
Creeping Jenny	ก้ามปูหลุด
Creeping Oxalis	ผักแว่น
Creeping Water Primrose	แพงพวย
Crimson Leadwort	เจตมูลเพลิงแดง
Cristmas Flower	คริสต์มาส
Croton Oil Plant	สลอด
Cucumber	แตงกวา
Culantro	ผักชีฝรั่ง
Cumin	ยี่หร่า (เมล็ด)
Curculigo	ว่านสากเหล็ก
Curd Fruit	มะขวิด
Curly Dock	ผักกาดส้ม
Custard Apple	น้อยหน่า
Cypressvine Morningglory	ประทัดจีน
Cyprus Shrub	เทียนกิ่ง
Dancing Plant	ซ้อยนางรำ
Derris	หางไหลแดง
Devil's Fig	มะแว้ง
Devil's Horse Whip	หญ้าพันงูขาว
Devil's Trumpet	ลำโพงกาสลัก
Dill	ผักชีลาว

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Dog-Bane	ดินเป็ดน้ำ
Downy Thorn Apple	ลำโพง
Dragon of the World	ก้างปลาแดง
Durian	ทุเรียน
Durian Belanda	ทุเรียนเทศ
Dwarf Champac	จำปาแขก
Eagle Wood	กฤษณา
East Indian Arrowroot	เท้าขาม่อม
Ebony	ตะโกนา
Edible-Fruited Rakum Palm	ระกำ
Edible Fern	ถั่วคั่ว
Egyptian Lotus	บัวขาว
Emblic	มะขามป้อม
English Pea	ถั่วลันเตา
Eye Bright	หญ้างวงช้าง
Faira Herb	เจียวกู่หลาน
Fairy Lily	บัวสวรรค์
False Black Pepper	ส้มกุ้ง
False Mangosteen	มังคุดป่า
False Rose Wood	โพทะเล
Fan Palm	ลาน
Fenugreek	ลูกซัด
Fern Asparagus	ผักชีช้าง
Fern Palm	ปรงป่า
Fetid Passionflower	กะทกรก

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Fine-Veined Schefflera	หนุมานประสานกาย
Finger Grass	คะแยง
Five-Leaf Chastetree	คนทีเขมา
Flamboyant	หางนกยูงฝรั่ง
Flame Flower	เข็มแดง
Flat Sedge	กกรงก
Florida Cranberry	กระเจี๊ยบ
Florist's Daisy	เบญจมาศ
Flower Fence	หางนกยูงไทย
Fragrant Olive	หอมหมื่นลี้
Fragrant Pandan	เคยหอม
Frangipani	ลั่นทมขาว
Fregant Oleander	ยี่โถ
Fresh Water Algae	ไผ่น้ำ
Frogbit	ดักแด้นา
Gamboge	รงทอง
Garcinia Cowa	ชะมวง
Garden Lettuce	ผักกาดหอม
Garden Radish	หัวผักกาด
Garlic	กระเทียม
Giant Fern	ว่านกีบแรด
Giant Neem Tree	สะเดาช้าง
Ginger	ขิง
Ginger Flower	ดาหลาขาว
Glaucous Cassia	ขี้เหล็ก

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Gloden Champa	จำปา
Golden Dewdrop	เทียนหยด
Golden Gram	ถั่วทอง
Golden Shower	คูณ (ดอกไม้)
Granadilla	กะทกรกฝรั่ง
Great Fan Palm	ตาล
Great Sterculia	ลำโพง
Great Taro	คูณ
Green Amaranth	ผักโขม
Grey Mangrove	แสมทะเล
Gum Benjamin-Tree	กำยาน
Gurjan	ยางนา
Hairy Fig	มะเดื่อปล้อง
Hairy Water-lily	บัวแดง
Happy Herb	เห็ดหลินจือ
Hawaiian Hibiscus	ชบา
Heart Pea	โคกกระออม
Holly-Leaf Mangrove	เหงือกปลาหมอ
Hookweed	หญ้าพันธุ์แดง
Horse Tamarind	กระถิน
Humble Plant	ไมยราบ
Hurawood	ทองหลางฝรั่ง
Indian Acalypha	ตำแยแมว
Indian Date	มะขาม
Indian Elm	ตะเคียนทอง

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Indian Lemon	มะกรูด
Indian Long Pepper	ดีปลี
Indian Pavetta	เข็มป่า
Indian Pepper	พริกหอม
Indian Pluchea	ขลุ่
Indian Redwood	ฝาง
Indian Rubbervine	บานบุรีม่วง
Indian Snakkeroot	ระย่อม
Indian Strawberry	สตรอว์เบอร์รี่ป่า
Indian Tree-Leaf Vitex	คนทีสอ
Indisches Basilikum	กะเพรา
Ironwood	ก้นเกรา
Jack Fruit	ขนุน
Java Cotton	นุ่น
Jering Tamrind	ชะเนียง
Kashmir Bouquet	นมสวรรค์
Kratom	กระท่อม (ต้นไม้)
Lady of Night	ราตรี
Lady's Finger	กระเจี๊ยบมอญ
Lemon	มะนาว
Lemon Day Lily	ดอกไม้อื่น
Lesser Bougainvillea	เฟื่องฟ้า
Life Plant	คว่ำตายหงายเป็น
Lilac Bauhinia	ลิ้มเสี้ยว
Lilac-Devil	ผักตบชวา

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Lipstick Palm	หมากแดง
Litchi	ลิ้นจี่
Lokhat	มะหาด
Lolly fruit	กระท้อน
Long Peper	ข้าวพดู
Longan	ลำไย
Lotus	บัว
Malay Apple	ชมพู่มาเหมียว
Malva Nut	ตำรอก
Mango	มะม่วง
Mango Ginger	ขมิ้นขาว
Mangobark	จิกทะเล
Mangrove Palm	จาก
Marihuana	กัญชา
Marsh Sesbania	โสน
Mock Lime	ประยงค์ป่า
Motherworth	กัญชาเทศ
Mountain Pepper	ตะไคร้ต้น
Musk Mallow	ชะมดต้น
Mussel Galanga	ข่าลิง
Needlebur	ผักโขมหนาม
Neem	สะเดา
Noble Sugarcane	อ้อย
Nutmeg	จันทน์เทศ
Nux Vomica	โกฐกะกั้ง

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Onion	หอมหัวใหญ่
Orange Berry	เขยตาย
Pandanus Leaf	การเคด
Papaya	มะละกอ
Peach	ท้อ
Peach Blossom Cassia	กัลปพฤกษ์
Peanut	ถั่วลิสง
Pennyroyal	แมงลักน้ำ
Pepper Elder	ผักกูด
Perilla	งาเขียว
Pete Bean	สะตอ
Pigweed	ผักโขมหิน
Pineapple	สับปะรด
Plumbago	เจตมูลเพลิงขาว
Pomelo	ส้มโอ
Portland Rose	กุหลาบมอญ
Potato	มันฝรั่ง
Potato Onion	หอมแขก
Pumpkin	ฟักทอง
Purple Bauhinia	ชงโค
Quinine	ควินิน
Rabbit-Meat	ผักเป็ด
Rambutan	เงาะ
Roman Caraway	เทียนขาว
Round Siam Cardamon	กระวาน

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Royal Jasmine	มะลิสดาน
Sacred Buddhist	โมกบ้าน
Safflower	คำฝอย
Sago Palm	สาธุ
Saigon Cinnamon	อบเชยญวน
Sandalwood	จันทน์
Senna Coffee	จีเห่ล็กเทศ
Sesban	แคแดง
Setwall	ขมิ้นอ้อย
Shampoo Ginger	กระเทียม
Shikakai	สั้มป่อย
Siamese Ginger	ข่า
Siamese Rough Bush	ข่อย
Sickle Senna	ชุมเห็ดไทย
Silk Cotton Tree	จิว
Soapberry-Baum	มะคำดีควาย
Soy	ถั่วเหลือง
Star Gooseberry	ผักหวานบ้าน
Sunflower	ทานตะวัน
Swamp Cabbage	ผักบุ้ง
Sweet Potato	มันเทศ
Sweet Wormwood	ชิงเฮา
Szechuan Lovage	โกฐหัวบัว
Tea	ชา
Teak	สัก

ตาราง 17 (ต่อ)

คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	คำศัพท์ภาษาไทย
Tomato	มะเขือเทศ
Varuna	กุ่ม
Water Chesnut	กระจับ
Water Mimosa	ผักกระเฉด
Waterbonnet	จอก
Watermelon	แตงโม
Wax Tree	สะเดาช้าง (ใบใหญ่)
White Head	กะเม็ง
White Mugwort	แก้วยี่ง
White Orchid Tree	กาหลง
Wormwood	โกฐจุฬาลัมพาไทย
Yellow Wood Rose	จิงจ้อขาว
Yellow Ginger	ขมิ้น
Yellow Running Bamboo	ไผ่เหลือง
Ylang-Ylang	กระดังงาสงขลา
Ylang-Ylang Tree	กระดังงา

บรรณานุกรม

- กุศลวัฒน์ คงประดิษฐ์. (2558). *ทักษะทางสารสนเทศในสังคมฐานความรู้*. กรุงเทพฯ: วี.เจ. พรินติ้ง.
- แก้้มหอม สวนแก้ว ณ ล้านช้าง. (2560). *ป่วยกายรักษาด้วยสมุนไพร ป่วยใจรักษาด้วยธรรมะ*. นนทบุรี: ชิงค์ ปิยอนด์ บุ๊คส์.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2554). *วิธีชุมชน เครื่องมือ 7 ชิ้น ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก*. นนทบุรี: สุขศาลา.
- คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. (2548). *ทักษะการรู้สารสนเทศ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะมนุษยศาสตร์.
- จารุวรรณ ธาตาเดช. (2560). *การวางแผนพัฒนาสุขภาพและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะสาธารณสุขศาสตร์.
- ชูศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2559). *ศัพทานุกรมชื่อพืชสมุนไพรในประเทศไทย 4 ภาษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ศูนย์ส่งเสริมการวิจัยในภูมิภาคเอเชียของมูลนิธิเกาหลีเพื่อการศึกษาขั้นสูง.
- นฤมล กิจไพศาลรัตน. (2557). *ค้น-คว้า-อ่าน-เขียน: ทักษะเพื่อการเรียนรู้ทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล ปราชโยธิน. (2556). *คลังคำในบริบทการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- นันทพร ธนะกุลบริรักษ์. (2560). *การวิเคราะห์และสร้างตัวแทนสารสนเทศ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ภาควิชาสารสนเทศศาสตร์.
- นิจศิริ เรืองรังษี. (2547). *สมุนไพรไทย*. กรุงเทพฯ: บี เฮลท์ดี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์-สุวีริยาสาส์น.

- เบญจรัตน์ สีทองสุก. (2559). *การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ 1* (พิมพ์ครั้งที่ 4). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์.
- เฟื่องฟ้า บุญถนอม. (2542). *สารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, โปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์.
- พวา พันธุ์เมฆา. (2537). *การกำหนดหัวเรื่องและบัญชีหัวเรื่องภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะมนุษยศาสตร์, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์.
- พวา พันธุ์เมฆา. (2549). *หัวเรื่องภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะมนุษยศาสตร์, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์.
- พิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์ และคณะ. (2556). *การใช้ห้องสมุด (IS103)* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ. (2544). *การแพทย์แผนไทย การแพทย์แบบองค์รวม*. นนทบุรี: มูลนิธิการแพทย์แผนไทยพัฒนา, โครงการพัฒนาตำรา กองทุนสนับสนุนกิจกรรม.
- ภัทรา ชูริก. (2560). *การสร้างเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภัทรา ชูริก. มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์, (2550). *สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า*. ชลบุรี: ผู้แต่ง.
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะวิทยาศาสตร์. (2560). *หลักสูตรการแพทย์แผนไทย*. ค้นเมื่อ 9 มกราคม 2560, จาก http://www.ttm.sci.ru.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=115&Itemid=528
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง, งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ. (2559). *การวิเคราะห์หัวเรื่อง*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2533). *เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาวิเคราะห์สารนิเทศ*. นนทบุรี: ผู้แต่ง.

มาลี ลำสกุล. (2545). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดเก็บและการสืบคนสารสนเทศ.

ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดเก็บและการสืบคนสารสนเทศ* (หน่วยที่ 1).

นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

มูลนิธิการแพทย์แผนไทยพัฒนา. (2542). *ประวัติ วิวัฒนาการและการประยุกต์ใช้*

การแพทย์แผนไทย. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข, สถาบันการแพทย์แผนไทย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2558). *พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย*

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

รุ่งฤดี อภิวัฒน์สร. (2550). *ห้องสมุดและสารนิเทศเพื่อการศึกษาครั้งใหม่*. กรุงเทพฯ:

ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

วิทย์ เทียงบุญธรรม. (2533). *พจนานุกรมโรคและสมุนไพรไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วิทิต วัฒนวิบูล. (2548). *ปรัชญาแนวคิดพื้นฐานการแพทย์ตะวันออก-ตะวันตก*.

กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

วุฒิ วุฒิธรรมเวช. (2540). *สารานุกรมสมุนไพร*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สถาบันการแพทย์แผนไทย. (2542). *เภสัชกรรมแผนไทย*. นนทบุรี: ผู้แต่ง.

สมปอง กอวชิรพันธ์. (2550). *หัวเรื่องภาษาไทยสาขาทันตแพทยศาสตร์*. วิทยานิพนธ์-

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมหมาย เทียงในญาติ. (2550). *หัวเรื่องภาษาไทยทางการท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์-

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุชาติ พิภูมเทศ. (2550). *การกำหนดหัวเรื่องสำหรับหนังสือและบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์เพื่อการ-*

สืบค้นข้อมูลออนไลน์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักหอสมุดกลาง.

สุพัตรา เลิศยงผาดิ. (2548). *หัวเรื่องภาษาไทยสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ*. วิทยานิพนธ์-

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุรชาติ พุทธิมา. (2560). *การวิเคราะห์และสร้างตัวแทนสารสนเทศ*. เชียงใหม่:

ส. อินฟอร์เมชั่น เทคโนโลยี.

อรชร โอทองคำ. (2550). *หัวเรื่องภาษาไทยสาขาการบัญชี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร-

มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- อัญชลี พิจารณา. (2553). *หัวข้อเรื่องภาษาไทยสาขาวิศวกรรมโทรคมนาคม*. วิทยานิพนธ์-ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Borgman, L. E. (1966). Behavioral pathology in fish: A quantitative study of sub-lethal pesticide toxication. *Journal of Applied Ecology*, 3, 499-506.
- Hoddock, M. H. (2005). Subject heading list and thesauri for digital imaging projects: Report of the survey from digital transfer of slides from architecture, interiors, and furniture and history of costume to CD-ROM. *VRA Bulletin*, 31, 41-49.
- Ojo-Ade, & Jagboro, K. O. (2000). Subject catalogue use at Heachiah Oluwasanmi Library, ObAFEMI Awolowo University, Ile-Ife, Nigeria. *African Journal of Library and Information Sciences*, 10(2), 177-186.
- Ridley, D. (2008). *The literature review: A step-by-step guide for students*. Los Angeles, CA: Sage.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล	นายชลวิทย์ จิตมาน
วัน เดือน ปีเกิด	24 มีนาคม 2528
สถานที่เกิด	จังหวัดหนองคาย
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จากวิทยาลัยเทคนิคหนองคาย ปีการศึกษา 2546 สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จากวิทยาลัยเทคนิคหนองคาย ปีการศึกษา 2548 สำเร็จปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2551
ตำแหน่งหน้าที่	
การงานปัจจุบัน	บรรณารักษ์ปฏิบัติการ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง